

Eu sunt Malala

Tânăra
care a luptat
pentru educație
și a schimbat
lumea

MALALA YOUSAFZAI
cu PATRICIA McCORMICK

EDIȚIE PENTRU TINERI CITITORI

youngart

Malala Yousafzai a început campania pentru educația fetelor la vârsta de zece ani, când valea Swat era controlată de teroriști și sistemul de educație era amenințat. Folosindu-se de pseudonimul Gul Makai, a scris despre viața ei sub stăpânirea talibanilor pentru BBC Urdu. Malala a fost de acord să apară într-un documentar *New York Times* despre educație în Pakistan. S-a folosit de orice oportunitate pentru a vorbi public despre pace și dreptul fiecărui copil la educație.

În octombrie 2012, Malala a fost atacată de talibani și a fost împușcată în timp ce se întorcea acasă de la școală. A supraviețuit atacului și-și continuă campania pentru educație.

În 2011, drept recunoaștere pentru curajul ei, Malala a fost nominalizată pentru Premiul Internațional de Pace pentru Copii, și a câștigat primul Premiu de Pace pentru Tineret din Pakistan. E cel mai tânăr nominalizat la premiul Nobel și a primit numeroase alte premii, inclusiv Premiul Internațional de Pace pentru Copii (2013), Premiul Sakharov pentru Libertate de Gândire și premiul Amnesty Internațional, Ambasador al Conștiinței.

Malala locuiește în prezent în Birmingham, Anglia, și continuă să apere accesul universal la educație prin Fundația Malala (malalafund.org), o organizație non-profit care investește în programe comunitare și sprijină apărători ai educației din întreaga lume.

Patricia McCormick a fost de două ori finalistă la Național Book Award și autor al mai multor romane pentru tinerii adulți, printre care *Cut*, *Sold*, și *Never Fall Down*. Locuiește în New York cu soțul ei. Pentru mai multe informații, accesați patriciamccormick.com.

MALALA YOUSAFZAI
și **PATRICIA McCORMICK**

Eu sunt Malala

Tânăra care a luptat pentru educație și a schimbat lumea

Traducere din limba engleză de Iulian Curuia

virtual-project.eu

Ediție pentru tineri cititori

*Copiilor din întreaga lume care n-au
acces la educație, profesorilor curajoși
care continuă să predea și tuturor celor
care-au luptat pentru drepturile lor
fundamentale și pentru educație*

Prolog

Dacă închid ochii pot să-mi văd dormitorul. Patul e nefăcut, pătura e aruncată grămadă, pentru că mă grăbesc să ajung la școală, am întârziat la un examen. Orarul meu stă deschis pe birou, la pagina cu data de 9 octombrie 2012. Uniforma mea școlară – *shalwarul* meu alb și un *kamiz* albastru – stă atârnată într-un cuier de pe perete, așteptându-mă.

Pot să aud copiii din cartier jucând crichet pe aleea din spatele casei. Aud zgomotele bazarului din apropiere. Și dacă ascult cu multă atenție, o aud pe Salina, prietena mea care stă chiar lângă mine, bătând în peretele comun camerelor noastre, pentru a-mi spune vreun secret.

Simt mirosul de orez din bucătărie, unde gătește mama. Îi aud pe frații mei mai mici certându-se pe telecomandă – programele care se tot schimbă între jocuri de wrestling și desene animate. În curând îl voi auzi pe tata strigându-mă, cu vocea lui adâncă.

— *Jani*, o să mă strige el, care în persană înseamnă „draga mea“. Cum a fost azi la școală?

Mă întreba cum merg lucrurile la Școala Khushal pentru fete, o școală pe care chiar el o fondase și la care mă duceam și eu, numai că eu îi răspundeam de fiecare dată la propriu.

— *Aba*, îi spuneam eu, școala nu prea merge, se târăște!

Era felul meu de a-i spune că lucrurile ar putea să meargă mult mai bine.

Am plecat din casa mea din Pakistan într-o dimineață – plănuiind să mă întorc în pat de îndată ce scăpăm de la școală – și-am ajuns la o lume depărtare.

Unii oameni cred că acum ar fi prea periculos să mă întorc. Că n-o să mă pot întoarce niciodată. Așa că, din când în când, mă duc acolo în gând.

Dar acum o altă familie locuiește în casă și poate altă fată doarme în acel dormitor – în timp ce eu sunt la mii de kilometri depărtare. Nu-mi pasă prea mult de celelalte lucruri din camera mea, dar mă interesează premiile școlare pe care le țin pe bibliotecă. Câteodată chiar le visez. E un premiu pentru locul doi de la primul concurs de dezbateri la care am participat. Și peste patruzeci și cinci de cupe și medalii pentru că am fost prima din clasă la examene, dezbateri și competiții. Cuiva ar putea să i se pară că sunt simple obiecte de plastic. Altcineva ar putea vedea în ele premii primite pentru note bune. Dar mie-mi amintesc de viața pe care o iubeam și de fata care eram atunci – înaintea acelei zile fatidice în care am plecat de-acasă.

Când deschid ochii sunt în noul meu dormitor. E o casă trainică din cărămidă într-un oraș umed și răcoros, din Anglia, care se numește Birmingham. Aici toată lumea are apă rece sau caldă, după cum vrei. Nu e nevoie să cari buteliile de la piață ca să încâlzești apa. Camerele sunt mari, cu podele lucioase de lemn, pline cu mobilă masivă și un televizor foarte, foarte mare.

Abia dacă se aude vreun zgomot în suburbia asta liniștită, plină de copaci. Nici râsete sau țipete de copii. Nici vreo femeie la parter care să taie legume pentru mâncare în timp ce stă cu mama la bîrfă. Nici bărbați care să fumeze și să vorbească despre politică. Însă, câteodată, chiar și prin pereții aștia groși, se aude cineva care plânge pentru că-i e dor de casă. Dar apoi intră tata pe ușa din față, strigând cu vocea lui tunătoare:

— *Jani*, cum a fost azi la școală?

Acum nu mai e niciun joc de cuvinte. Nu întreabă despre școala pe care o conducea el și la care obișnuiam să merg. Dar simt îngrijorarea din vocea lui, de parcă s-ar teme că n-o să mai fiu acolo să-i răspund. Pentru că n-a trecut mult timp de când mai-mai să fiu omorâtă – doar pentru că îndrăznisem să vorbesc despre dreptul meu de a merge la școală.

Era o zi cum nu se poate mai obișnuită. Aveam cincisprezece ani, eram în clasa a noua, și nu dormisem prea mult cu o seară înainte pentru că învățasem pentru un examen.

Auzisem cântatul de dimineață al cocoșului, dar am adormit la loc. Auzisem și strigarea pentru rugăciunea de dimineață, dar am reușit să mă strecur înapoi sub plapumă. M-am prefăcut că nu-l aud pe tata când a venit să mă trezească.

Apoi a venit mama și mi-a pus ușor mâna pe umăr.

— Trezește-te, *pishto*, mi-a zis, poreclindu-mă „pisicuță“ în paștună, limba paștunilor^[1]. E șapte jumate și ai întârziat la școală.

Aveam examen la studii pakistaneze. Așa că am spus repede o rugăciune. „Dacă e voia Ta, să iau cea mai bună notă“, am șoptit. „O, și mulțumesc pentru succesul de până acum.“

Am înghițit lacomă un ou prăjit și *chapati* la ceai. Atal, fratele meu mai mic, era foarte obraznic în acea dimineață. Se plângea că primeam prea multă atenție după ce susținusem ideea că fetele ar trebui să primească aceeași educație ca băieții, și tata îl tachinase puțin la micul dejun.

— Când o să fie Malala prim-ministru, tu poți fi secretarul ei, i-a spus.

Atal, micuțul bufon al familiei, făcea pe supăratul.

— Nu, a strigat el. Ea o să fie secretara mea.

Toată discuția asta aproape că m-a făcut să întârzi, așa că am ieșit în goană pe ușă, cu micul dejun mâncat doar pe jumătate. Am alergat pe alee, cât să prind autobuzul plin de fete care ne ducea la școală. Am urcat în mașină în acea dimineață fără să mai arunc casei mele măcar o privire.

Drumul până la școală e scurt – cinci minute de-a lungul râului, pe stradă. Am ajuns la timp și ziua de examen a trecut așa cum trecea de fiecare dată. Haosul din Mingora ne înconjură din toate părțile, cu claxoane și zgomotele fabricilor, în timp ce noi lucram în liniște, aplecate peste foile de examen, tăcute și concentrate. La sfârșitul zilei eram obosită, dar bucuroasă; știam că mă descurcasem bine la test.

— Hai să așteptăm al doilea autobuz, mi-a spus Moniba, prietena mea cea mai bună. Mai stăm și noi de vorbă.

Întotdeauna ne plăcea să așteptăm ultimul autobuz.

De câteva zile, aveam sentimentul ciudat că ceva rău avea să se întâmple. Într-o seară mă pomenisem gândindu-mă la moarte. „Cum o fi să fii mort cu adevărat?“ mă întrebam. Eram singură în cameră și m-am întors cu fața spre Mecca, să-l întreb pe Dumnezeu. „Ce se întâmplă când mori?“ l-am întrebat. „Oare ce simți?“

Dacă muream, aș fi vrut să le pot spune oamenilor cum e. „Malala, prostuț“, mi-am spus, „ai fi moartă și n-ai putea să spui nimănui nimic“.

Înainte să mă culc, l-am mai întrebat ceva pe Dumnezeu. „S-ar putea oare să mor doar puțin și apoi să mă întorc să le vorbesc oamenilor despre asta?“

Dar următoarea zi a fost însorită și strălucitoare, și cealaltă la fel și tot așa. Și acum știam că mă descurcasem bine la examen. Norii care se strânseseră deasupra mea începuseră să se disipe. Așa că Moniba și cu mine am făcut ce știam noi mai bine: am stat la bârfe. Ce cremă de față folosea? S-a dus unul dintre profesorii noștri bărbați să urmeze un tratament împotriva căderii părului? Și acum, că terminam primul examen, cât de greu avea să fie următorul?

Când a venit autobuzul, am coborât treptele. Ca de obicei, Moniba și celelalte fete și-au acoperit fețele înainte să ieșim pe poartă și să urcăm în *dyna* care ne aștepta, camionul alb care era „autobuzul” școlii Khushal. Și, tot ca de obicei, șoferul avea pregătit un truc de magie cu care să ne amuze. În ziua aceea, a făcut să dispară o piatră. Oricât am încercat, nu i-am putut descoperi secretul.

Ne-am înghesuit înăuntru, douăzeci de fete și doi profesori înghesuiți pe cele trei rânduri de scaune care se întindeau dintr-un capăt în altul al autobuzului. Era cald și murdar, fără ferestre, doar cu o folie galbenă de plastic care se lovea de o parte a mașinii în timp ce mergeam la ora de vârf pe străzile aglomerate din Mingora.

Strada Haji Baba era o îngrămădeală de ricșe în culori țipătoare, femei în robe curgătoare, bărbați pe scutere, claxonând și făcându-și loc prin trafic. Am trecut pe lângă un negustor care tăia găini. Un băiat vindea înghețată la cornet. O reclamă pentru Institutul de Transplant de păr al doctorului Humayun. Discutam aprins cu Moniba. Aveam mai mulți amici, dar ea era prietena de suflet, cea cu care împărtășeam totul. În timp ce noi vorbeam despre cine avea să ia cele mai bune note semestrul acela, una dintre fete a început să cânte și ne-am alăturat toate.

De îndată ce-am trecut de fabrica de snacksuri Micii Uriași și de curba de la care mai erau doar trei minute până la casa mea, camioneta a oprit. Afară se lăsase o liniște ciudată.

— Ce liniște e azi, i-am spus lui Moniba. Unde or fi toți oamenii?

Din acest moment nu-mi mai amintesc nimic, dar iată povestea care mi-a fost spusă mie:

Doi bărbați în robe albe au ieșit în fata mașinii.

— Asta e autobuzul Școlii Khushal? a întrebat unul dintre ei.

Șoferul a râs. Numele școlii era scris cu litere negre pe o parte a autobuzului.

Celălalt tânăr a sărit pe pragul din spate și s-a aplecat înăuntru.

— Cine e Malala? a întrebat.

Nimeni n-a spus nimic, dar câteva fete s-au uitat spre mine. Altele au țipat și eu am strâns-o pe Moniba de mână.

Cine e Malala? Eu sunt, și asta e povestea mea.

PARTEA ÎNTÂI

Înainte de talibani

Liberă ca pasărea cerului

Eu sunt Malala, o fată ca oricare alta, deși am și eu talentele mele.

Am încheieturi flexibile și pot să-mi trosnesc degetele de la mâini și de la picioare ori de câte ori vreau. (Și-mi place să mă uit la chipurile oamenilor strâmbându-se atunci.) La skandenbergh pot să bat pe cineva de două ori mai mare ca mine. Îmi plac prăjiturilele, nu și bomboanele. Cred că ciocolatei negre nici n-ar trebui să i se spună ciocolată. Urăsc vinetele și ardeii verzi. Mi se pare că Bella din *Saga Amurg* e prea capricioasă și nu înțeleg cum de a putut să-l aleagă pe plictisitorul ăla de Edward. Așa cum spun prietenele mele din Pakistan, nu prea îi aduce mare lucru.

Nu mă interesează prea mult cosmeticele sau bijuteriile, și nu sunt o fetișcană. Dar culoarea preferată e rozul și recunosc că obișnuiam să petrec mult timp în fața oglinzii jucându-mă cu părul meu. Când eram mai mică, încercam să-mi deschid culoarea pielii cu miere, apă de trandafir și lapte de bivoliță. (Dacă-ți pui lapte pe față, miroase foarte urât.)

Cred că rucsacul unui băiat este mereu un dezastru și dacă-i verifici uniforma e tot timpul murdară. Nu e o părere de-a mea. E realitatea.

Sunt paștună, membră a unui trib mândru de oameni, răspândiți prin tot Afganistanul și Pakistan. Tatăl meu, Ziauddin, și mama, Toor Pekkai, s-au născut în sate de munte, dar după căsătorie s-au mutat în Mingora, cel mai mare oraș din valea Swat, aflat în nordul Pakistanului, acolo unde m-am născut eu. Valea Swat e cunoscută pentru frumusețea ei, iar turiștii veneau din toate părțile să vadă munții înalți, dealurile înverzite și râurile cu apă limpede ca cristalul.

Am fost botezată după tânăra eroină paștună, Malalai, care și-a inspirat poporul prin curajul ei. Eu nu cred însă în lupte, chiar dacă fratele meu de paisprezece ani, Khushal, mă scoate din minți. Nu mă cert cu el. Mai degrabă, el se ceartă cu mine. Și sunt de acord cu Newton: pentru fiecare acțiune, există o reacțiune egală și opusă ei. Așa că se poate spune că atunci când Khushal se ceartă cu mine, eu îi fac pe plac. Ne certăm pe telecomandă. Pe treburile casnice. Care dintre noi se descurcă mai bine la școală. Cine-a mâncat ultimele Cheesy Wotsits. Ne certăm pentru tot ce-ți trece prin cap.

Fratele meu de zece ani, Atal, mă enervează mai puțin, în plus e foarte bun la găsitul mingilor de crichet care ies din teren. Dar câteodată joacă după propriile lui reguli.

Când eram mai mică, și apăruseră între timp și acești frați ai mei, am avut o conversație cu Dumnezeu: „Doamne”, am zis, „pe mine nu m-ai întrebat înainte să-i trimiți pe lume pe ăștia doi. Nu m-ai întrebat ce părere am. Câteodată sunt chiar enervanți”, i-am spus. Când vreau să învăț, fac o gălăgie teribilă. Și dimineața, când mă spăl pe dinți, încep să bată în ușa de la baie. Dar eu am făcut pace cu ei. Cel puțin cu ei doi poți juca un meci de crichet.

Acasă, în Pakistan, fugeam toți trei ca niște iepuri pe aleile din jurul casei; jucam un soi de joc ca prinselea, un alt joc care se numea *mango*, *mango*, un joc ca șotronul, căruia noi îi spunem *chindakh* („broasca”), și hoții și vardiștii. Câteodată sunam la ușa vreunei case, iar apoi fugeam și ne ascundeam. Însă jocul nostru preferat era crichetul. Jucam crichet zi și noapte în aleea din spatele casei sau pe acoperișul plat. Dacă nu ne permiteam o bilă normală de crichet, făceam una din ciorapi vechi pe care-i îndesam cu gunoaie, iar porțițele le desenam cu creta pe perete. Pentru că era cel mai mic, de fiecare dată îl trimiteam pe Atal să aducă bilele când cădeau de pe acoperiș; câteodată se întorcea și cu bilele de crichet ale vecinilor. Se întorcea cu un rânjat șmecheresc pe față:

— Ce s-a întâmplat?

— Au luat-o și ei pe-a noastră ieri! spunea ridicând din umeri.

Dar băieții sunt... ei bine, băieți. Majoritatea nu sunt la fel de civilizați ca fetele. Așa că dacă n-aveam chef să fac lucrurile ca băieții, coboram și băteam în peretele dintre casa noastră și a Safinei. Două bătaii, ăsta era semnul nostru. Dacă auzea îmi răspundea și ea printr-o bătaie. Atunci dădeam la o parte o cărămidă, deschizând o gaură între casa mea și a ei, și ne șopteam lucruri pe-acolo. Câteodată stăteam una pe la alta și ne uitam la serialul nostru preferat, *Shaka Laka Boom Boom* – despre un tânăr care avea un stilou fermecat. Sau lucram la micile noastre păpuși pe care le făceam din bețe de chibrit și bucăți de stofă.

Safina a fost partenera mea de joacă de când aveam cam opt ani. Sunt cu câțiva ani mai mare decât ea, dar suntem foarte apropiate. Câteodată ne imitam una pe alta, dar odată mi s-a părut că a întrecut măsura, când obiectul meu preferat – singura mea jucărie, un telefon roz de plastic pe care mi-l luase tata – a dispărut.

Într-o după-amiază, am mers să mă joc cu Safina și am văzut că avea un telefon identic! Ea spunea că e al ei; zicea că l-a cumpărat de la bazar. N-am crezut-o și eram prea nervoasă ca să gândesc limpede. Așa că atunci când nu era atentă i-am luat o pereche de cercei. A doua zi i-am luat un lăntșor. Nici măcar nu-mi plăceau bijuteriile alea, dar nu mă puteam abține.

Câteva zile mai târziu am ajuns acasă și am găsit-o pe mama atât de supărată că nici nu voia să se uite la mine. Găsise bijuteriile furate în dulapul meu și le dăduse înapoi.

— Dar Safina a furat prima de la mine! am strigat eu.

N-am impresionat-o pe mama.

— Tu ești mai mare, Malala, ar trebui să fii un exemplu.

M-am dus la mine în cameră, rușinată din cale afară.

Mai rău a fost că a trebuit să aștept să vină tata acasă. El era eroul meu – curajos și principal –, iar eu eram *jani* a lui. Avea să fie atât de dezamăgit.

Dar n-a ridicat vocea la mine și nici nu m-a certat. Știa cât eram de exigentă cu mine însămi, că nu mai era nevoie să mă dojenească. În schimb, m-a consolatat povestindu-mi despre greșelile pe care le făcuseră marii eroi pe când erau copii. Eroii ca Mahatma Gandhi, mare pacifist, și Mohammad Ali Jinnah, fondatorul Pakistanului. Mi-a spus o anecdotă dintr-o poveste pe care obișnuia să i-o spună tatăl lui: „Un copil e tot copil atunci când e copil, chiar dacă e profet.“

M-am gândit la codul nostru Paștunvali, care guvernează felul în care-și trăiesc paștunii viața. O parte a acestui cod e despre *badal* – tradiția răzbunării – în care unei insulte trebuie să i se răspundă cu o alta, unei morți cu o alta și tot așa.

Văzusem și eu cum e să te răzbuni. Și răzbunarea avea un gust amar. Mi-am jurat că n-o să mă mai folosesc niciodată de *badal*.

Mi-am cerut scuze Safinei și părinților ei. Am sperat că Safina o să-și ceară și ea scuze și-o să-mi înapoieze telefonul. Dar n-a spus nimic. Și, oricât de greu mi-a fost să mă țin de promisiune, nu am spus că bănuiesc unde ar fi telefonul meu.

Safina și cu mine am fost din nou prietene și, împreună cu ceilalți copii din cartier, ne-am întors iar la alergat și la jocuri. Pe-atunci locuiam într-o parte a orașului aflată departe de centru. În spatele casei noastre se afla un spațiu plin de vegetație, cu ruine misterioase – statui de lei, coloanele căzute ale unei vechi *stupa*, și sute de pietre enorme care păreau umbrele gigantice. Acolo ne jucam vara *parpartuni*, un soi de de-a v-ați-ascunselea. Iarna făceam oameni de zăpadă până când mamele noastre ne chemau în casă pentru o cană de ceai fierbinte cu lapte și cardamom.

De când îmi aduc aminte, casa noastră a fost mereu plină de oameni; vecini, rude, prieteni de-a tatei – și un șir nesfârșit de veri, bărbați sau femei. Veneau din munții în care crescuseră părinții mei,

sau dintr-un alt oraș. Chiar și când ne-am mutat din prima noastră casă și am avut un dormitor numai al meu, rareori dormeam singură. Întotdeauna mai era câte un văr care dormea pe podea. Asta pentru că una dintre cele mai importante părți ale codului Paștunvali este ospitalitatea. Ca paștun, ai întotdeauna ușa deschisă pentru oaspeți.

Mama și celelalte femei se strâneau pe veranda din spatele casei, ca să gătească, să rădă și să vorbească despre haine noi, bijuterii, sau despre alte femei din cartier, în timp ce tata și ceilalți bărbați stăteau în camera de oaspeți, beau ceai și discutau politică.

Adesea păraseam jocurile copiilor, mă strecuram pe lângă femei și mă alăturam discuției bărbaților. Mi se părea că acolo se întâmpla ceva interesant și important. Nu știam exact ce, și cu siguranță nu înțelegeam politica, dar mă atrăgea lumea asta serioasă a bărbaților. Mă așezam la picioarele tatălui meu și ascultam ce se vorbea. Îmi plăcea să-i ascult pe bărbați dezbătând politica. Dar cel mai mult îmi plăcea să stau printre ei, hipnotizată de tot ce auzeam vorbindu-se despre lumea mare care se-ntindea dincolo de valea noastră.

În cele din urmă păraseam camera și mai stăteam o vreme cu femeile. Priveliștile și sunetele din lumea lor erau diferite. Vorbeau în șoapte blânde, confesive. Câteodată răsunau râsete aspre și tumultuoase. Dar ce era cel mai uimitor: basmalele și vălurile femeilor dispăreau. Era frumos să le vezi părul lung și negru și chipurile frumoase – machiate cu ruj și henna.

Aproape în fiecare zi a vieții mele le văzusem pe-aceste femei urmând codul *purdah*, acoperindu-și fețele în public. Unele, ca mama, își puneau doar o eșarfă în jurul capului; se numește *niqab*. Altele purtau *burqa*, robe lungi și curgătoare care le acopereau capul și fața, ca oamenii să nu le vadă nici măcar ochii. Unele mergeau până într-acolo încât purtau mănuși și ciorapi negri, ca să nu se vadă nici măcar o bucătică de piele. Văzusem și neveste cărora li se cerea să meargă câțiva pași în spatele soților. Am văzut femei care-și coborau privirea atunci când se întâlneau cu un bărbat. Și fete mai mari cu care ne jucam și care dispăreau în spatele voalurilor de îndată ce deveneau adolescente.

Dar să le vezi pe aceste femei discutând degajat era cu totul altceva.

În bucătărie nu eram de prea mare ajutor – recunosc că, de câte ori puteam, încercam să scap de tăiatul legumelor și spălatul vaselor –, așa că nu stăteam mult prin preajmă. Dar când mă retrăgeam, mă întrebam cum era să trăiești ascuns tot timpul.

Părea nedrept și inconfortabil să trăiești în spatele unor bucăți de material. Încă de când eram foarte mică, le-am spus părinților că n-aveam să-mi acopăr fața, indiferent ce făceau celelalte fete. Chipul meu era identitatea mea. Mama, care chiar e devotată și tine la tradiție, a fost șocată. Rudele noastre considerau că sunt foarte îndrăzneță. (Unii spuneau că-s obraznică.) Dar tata zicea că pot să fac ce vreau.

— Malala o să trăiască liberă ca pasărea cerului, le spunea el tuturor.

Așa că mă întorceam la jocurile mele cu ceilalți copii. Mai ales când era vremea întrecerilor de zmeie, când băieții încercau să taie frânghiile concurenților. Era un joc palpitant, cu eliberări și plonjări imprevizibile. Era frumos, dar și trist să văd zmeiele frumoase prăbușindu-se la pământ.

Poate că eram tristă pentru că îmi închipuiam că viitorul meu va fi frânt, ca zborul zmeielor – și asta doar pentru că eram fată. În ciuda a ceea ce spunea tata, știam că atunci când Safina și cu mine aveam să creștem, lumea avea să se aștepte să gătim și să facem curat pentru frații noștri. Puteam să ne facem doctori, pentru că era nevoie de medici femei care să aibă grijă de pacienți. Dar nu puteam fi avocate sau inginere, creatoare de modă sau artiste – sau orice altceva am fi visat să fim. Și n-am fi avut voie să ieșim din casă neînsoțite de un bărbat.

Uitându-mă la frații mei care se cățarau pe acoperiș să-și lanseze zmeiele, mă întrebam cât de liberă voi putea fi de fapt.

Dar chiar și în acele momente știam că sunt feblețea tatălui meu. Un lucru foarte rar pentru o fată pakistaneză.

În Pakistan, când se naște un băiat toată lumea sărbătorește. Se trag focuri de armă în aer. Se pun daruri în leagănul copilului. Numele băiatului e scris în arborele familiei. Dar când se naște o fată, nimeni nu vizitează părinții, iar femeile o compătimesc pe mamă.

Tata nu a băgat în seamă aceste obiceiuri. Mi-am văzut numele scris, cu o cerneală albastră strălucitoare, chiar lângă numele bărbaților din familia noastră. Numele meu e primul nume de femeie care apărea acolo în trei sute de ani.

Când eram mică, îmi fredona mereu un cântec despre faimoasa purtătoare a numelui meu.

— *Malalai din Maiwand*, spunea. *Ridică-te încă o dată să-i faci pe paștuni să priceapă cântecul onoarei. Cuvintele tale poetice schimbă lumi. Te implor, ridică-te.*

Atunci nu înțelegeam semnificația versurilor. Dar pe măsură ce-am crescut, am înțeles că Malalai era o eroină și un model, și voiam să învăț ceva de la ea.

La cinci ani, când am început să citesc, tata mă lăuda prietenilor lui.

— Uitați-vă la fata asta, spunea el. E sortită să fie faimoasă.

Eu mă prefăceam rușinată, dar cuvintele de laudă ale tatei erau cel mai prețios lucru din lume pentru mine.

Mai era un lucru care mă făcea să fiu mai norocoasă decât alte fete: tata conducea o școală. Era un loc sărăcăcios, doar cu table de scris și cretă, așezat lângă un râu puturos. Dar pentru mine era paradisul.

Părinții îmi povestesc cum încă dinainte să știu să vorbesc, mă târâm în sălile goale de clasă pentru a ține lecții. Le țineam în limbajul meu de copil. Uneori puteam să stau la ore alături de ceilalți copii, plină de admirație pentru toate lucrurile pe care le învățau. Când am crescut, îmi doream să port uniforme pe care le vedeam la fetele mai mari care veneau la școală; *shalwar kamiz* – o tunică lungă, albastru închis și niște pantaloni lungi – cu un batic alb.

Tata deschisese școala cu trei ani înainte să mă nasc eu; el era profesor, contabil și director – dar și om de serviciu, mecanic-șef și om bun la toate. Se cățara pe scară să schimbe becurile și cobora în fântână când se strica pompa de apă. Când îl vedeam coborând în fântână începeam să plâng, crezând că n-are să se mai întoarcă niciodată. Deși pe-atunci nu-mi dădeam seama de asta, acum știu că nu ne-ajungeam niciodată cu banii. După ce plătea chiria și salariile, rămâneam cu te miri ce pentru mâncare, așa că adesea aveam cine sărăcăcioase. Dar școala fusese visul tatălui meu și eram cu toții bucuroși să participăm la el.

Când în sfârșit a venit vremea să mă duc la școală, eram atât de entuziasmată că abia puteam să-mi țin astâmpărul. Se poate spune că am crescut într-o școală. Școala era lumea mea și lumea mea era școala.

Vise

În fiecare primăvară și toamnă, în timpul Micului și Marelui^[2] Eid^[3], plecam împreună cu familia mea să vizităm unul dintre locurile care-mi plac cel mai mult pe lumea asta: Shangla, satul de munte unde crescuseră părinții mei. Încărcați cu daruri pentru rude – șaluri brodate, cutii cu dulciuri de fistic și trandafir, și medicamente pe care nu le găseau în sat, ne duceam la stația de autobuz din Mingora, unde toată lumea din oraș aștepta venirea autobuzului.

Îngrămădeam cadourile, laolaltă cu sacii de făină și zahăr, păturile și geamantanele celorlalte familii deasupra autobuzului, într-un maldăr imens. Apoi ne înghesuim toți în mașină, pentru o călătorie de patru ore pe drumuri desfundate și șerpuitoare prin munți. În prima parte a călătoriei, drumul curgea în zig-zag de-a lungul râului Swat pe de-o parte și marginea niște povârnișuri ascuțite de cealaltă. Fraților mei le plăcea să ne arate resturile vehiculelor care se prăbușiseră în valea de jos. Autobuzul urca mai sus, tot mai sus, până când aerul devenea rece și înghețat. În cele din urmă nu mai vedeai decât lanțuri de munți și o fâșie de cer.

Mulți oameni din Shangla erau foarte săraci și nu beneficiau de niciunul dintre avantajele moderne, cum ar fi spitalele, sau piețele, dar de fiecare dată când veneam, eram așteptați cu un mare ospăț. Un ospăț pe care-l așteptam după micul Eid de la sfârșitul Ramadanului. Se puneau pe masă castroane cu orez și pui, spanac și miel, mere mari și gustoase, prăjituri galbene și ceainice mari de ceai dulce cu lapte.

Încă de pe la șapte, opt ani eram considerată o fată sofisticată de la oraș și uneori verii mei mă tachinau pentru că nu-mi plăcea să merg desculță, sau pentru că purtam haine cumpărate de la bazar și nu făcute acasă, ca ale lor. Aveam accent de oraș și vorbeam limba celor de-acolo, așa că mă credeau modernă. Dacă ar fi știut ei... Oamenii din orașe ca Peshawar și Islamabad, orașe adevărate, m-ar fi crezut foarte înapoiată.

Însă cât stăteam la sat, duceam o viață de țărancă. Dimineța, mă trezeam la cântatul cocoșului sau când auzeam zdrăgănitul vaselor la femeile care pregăteau jos, în bucătărie, micul dejun pentru bărbați. Apoi, toți copiii ieșeau din casă ca să întâmpine ziua. Mâncam miere direct din stupi și prune verzi presărate cu sare. N-aveam jucării sau cărți, așa că săream șotronul sau jucam crichet într-o vâlcea.

După-amiaza, băieții se duceau la pescuit în timp ce noi, fetele, coboram la râu pentru jocul nostru preferat: nunta. Alegeam o mireasă și apoi o pregăteam pentru ceremonie. O împodobeam cu brățări și coliere, o machiam și-i pictam mâinile cu henna. De îndată ce era gata să fie dată mirelui, se prefăcea că plânge, iar noi îi mângâiam părul și-i spuneam să nu-și facă griji. Alteori ne tăvăleam pe jos de răs.

Dar femeile din munți n-aveau o viață ușoară. Nu existau magazine, universități, spitale sau femei doctor, nici apă potabilă sau electricitate. Mulți bărbați plecaseră din sate să lucreze la drumuri sau în mine, la mare depărtare, trimițând bani acasă ori de câte ori puteau. Uneori, nu se mai întorceau.

Femeile din sat trebuiau să-și acopere și ele fețele de fiecare dată când ieșeau din casă. Nu se puteau întâlni sau vorbi cu bărbați care nu erau rude apropiate. Nu știa niciuna să citească. Nici măcar mama, care crescuse și ea tot în sat. În țara mea, nu e așa de neobișnuit să vezi femei

analfabete, dar să-mi văd propria mamă, o femeie mândră și inteligentă, încercând să citească prețurile la bazar, cred că era un lucru trist pentru amândouă.

Multe fete din sat – inclusiv majoritatea verișoarelor mele – nu mergeau la școală. Unii tații nu-și vedeau fetele ca pe membri valoroși ai familiei, pentru că oricum le măritau de mici și se duceau să trăiască cu familia soților.

— De ce să-mi trimit fiica la școală? se-ntrebau adesea. N-are nevoie de educație ca să îngrijească o casă.

Nu mă împotriveam niciodată bătrânilor mei. În cultura noastră, nu te arăți niciodată lipsit de respect în fața bătrânilor, nici măcar dacă greșesc.

Dar eram tristă și tulburată când vedeam ce viață tristă duceau aceste femei. De ce erau femeile tratate atât de prost în țara noastră?

L-am întrebat pe tata, iar el mi-a răspuns că, în Afganistan, țară condusă de talibani, femeile aveau o viață și mai grea. Școlile pentru fete fuseseră arse din temelii, și toate femeile erau obligate să poarte o *burqa* exagerată – un vâl care le acoperea din cap până-n picioare și care avea doar o deschizătură mică în dreptul ochilor. Femeile nu aveau voie să râdă cu voce tare sau să se dea cu oja și erau bătute sau închise dacă erau găsite fără un însoțitor bărbat.

M-am cutremurat când am auzit toate astea și i-am mulțumit lui Dumnezeu că trăiam în Pakistan, unde fetele erau libere să se ducă la școală.

Atunci am auzit pentru prima dată de talibani. Dar nu știam că nu erau numai în Afganistan. Exista un grup și în Pakistan, nu foarte departe de zona tribală. Unii dintre ei sunt paștuni, ca și noi, și curând aveau să umbrească cu totul copilăria mea însorită.

Dar tata mi-a spus să nu-mi fac griji.

— Eu o să-ți protejez libertatea, Malala. Tu vezi-ți de visele tale.

Un creion fermecat

Când aveam opt ani, tata se îngrijea deja de opt sute de elevi și trei campusuri – o școală primară și două licee, unul pentru băieți și unul pentru fete – așa că în sfârșit ne-am putut permite un televizor. Atunci am devenit obsedată să fac rost de un stilou magic. Ideea mi-a venit de la *Shaka Laka Boom Boom*, serialul la care mă uitam cu Safina după școală. Era despre un băiat pe nume Sanju, care putea să aducă la viață tot ce desena. Dacă-i era foame, desena un castron de curry și apărea pe loc. Dacă era în pericol, desena un polițist. Era un mic erou care apăra oamenii aflați în pericol.

„Doamne, dă-mi mie creionul lui Sanju“, mă rugam noaptea. „N-o să spun nimănui. Lasă-l la mine în dulap. O să-l folosesc să fac pe toată lumea fericită.“ De îndată ce terminam rugăciunea mă duceam să verific sertarele. Dar creionul nu era niciodată acolo.

Într-o după-amiază, băieții nu erau acasă și mama m-a rugat să arunc niște resturi de cartofi și coji de ou. Am mers spre containerele de gunoi aflate la o stradă sau două depărtare de casa noastră, strâmbând din nas pe măsură ce mă apropiam, alungând muște cu mâna și având grijă să nu calc în ceva cu pantofii mei frumoși. Dacă-aș fi avut atunci creionul fermecat al lui Sanju... Aș fi șters totul: mirosul, șobolanii, muntele imens de resturi putrezite. Când am aruncat gunoiul peste grămadă, am văzut ceva mișcându-se. Am tresărit.

Era o fată de vârsta mea. Avea părul negru și fața plină de bube. Sorta gunoiul în grămezi, una pentru cutii de tablă, alta pentru sticle. În apropiere, băieții căutau prin gunoi fier vechi folosindu-se de niște magneți legați de o sârmă. Voiam să vorbesc cu ei, dar îmi era teamă.

În aceeași zi, mai târziu, i-am povestit tatei despre copiii de la containere și l-am dus să-i vadă. Le-a vorbit cu blândețe, dar ei au fugit. L-am întrebat de ce nu merg la școală. Mi-a spus că acei copii își întrețin familiile, vânzând tot ce găseau pe câteva rupii; dacă se duceau la școală, familiile lor rămâneau flămânde. În drum spre casă, am văzut alunecându-i lacrimi pe obraz.

Eu cred că există tot atâta bine cât există rău, și că de fiecare dată când apare un om rău, Dumnezeu trimite pe lume și unul bun. Așa că am decis că era vremea să stăm de vorbă cu Dumnezeu despre problema asta. „Dragă Doamne“, am scris într-o scrisoare. „Tu știi că există copii obligați să muncească la gropile de gunoi?“ M-am oprit. Firește că știa. Apoi mi-am dat seama că el era cel care vruse să-i vad. Îmi arăta ce fel de viață aș avea dacă nu m-aș duce la școală.

Până atunci, crezusem că un creion fermecat poate schimba lumea. Acum știam însă că eu eram cea care trebuia să facă ceva. Nu știam ce. Dar i-am cerut lui Dumnezeu să-mi dea puterea și curajul să fac lumea mai bună. Mi-am semnat scrisoarea, am făcut-o sul și-am legat-o de o bucată de lemn, i-am pus o păpădie deasupra, și i-am dat drumul pe un pârau care se varsă în râul Swat. Dumnezeu avea să găsească acolo, cu siguranță.

Dacă eu voiam să-i ajut pe copiii de la containerele de gunoi, mama voia să ajute pe toată lumea. Începuse să pună firimituri de pâine într-un castron pe pervazul geamului de la bucătărie. Lângă ele era o porție de pui cu orez. Pâinea era pentru păsări și orezul pentru o familie săracă din cartier.

Într-o zi am întrebat-o de ce dă mereu mâncare.

— Și noi știm cum e să-ți fie foame, *pisho*. Nu trebuie să uităm să împărțim ce avem.

Așa că împărțeam tot ce aveam. Chiar și casa ne-o împărțeam cu o familie de șapte oameni care

intraseră la ananghie. Ar fi trebuit să-i plătească tatei chirie, dar de multe ori ajungea să-i împrumute el cu bani. Și deși școala lui nu prea făcea profit, oferea peste o sută de locuri gratis copiilor săraci. Își dorea să fi putut oferi mai multe. Între timp, mama începuse să servească micul dejun în fiecare zi pentru câteva fete.

— Cum să învețe pe stomacul gol? spunea ea.

Într-o zi am observat că mulți dintre elevii care învățau de mult timp la școală nu s-au mai întors. L-am întrebat pe tata ce e cu ei.

— O, *jani*, mi-a spus el, oamenii mai bogați și-au retras copiii de la școală când au văzut că împart clasa cu fiii și fiicele oamenilor care le fac curat în casă sau le spală rufele.

Eram tânără, dar suficient de mare cât să-mi dau seama că nu e corect și să înțeleg că dacă plecau prea mulți elevi plătitori, asta avea să însemne vremuri grele pentru școală și pentru familia mea. Ceea ce nu știam atunci e că ne pândea un pericol și mai mare – nu doar pentru școală și familie, ci pentru întregul Pakistan.

Un avertisment de la Dumnezeu

Într-o zi de toamnă, când încă eram în școala primară, băncile noastre au început să vibreze și să se miște.

— Cutremur! a strigat toată lumea.

Am fugit afară, unii dintre noi căzând când ne strecuram pe ușa îngustă, și ne-am adunat în jurul profesorilor, unde ne simțeam mai în siguranță, ca puii în jurul cloștii. Câteva fete plângeau.

Trăiam într-o zonă unde cutremurele erau destul de dese, dar ăsta părea să fie diferit. Chiar și după ce ne-am întors în clasă, clădirile continuau să tremure și hurea nu se oprea. Domnișoara Ulfat, profesoara mea preferată, ne spunea să stăm liniștiți. Ne asigura că totul avea să se termine în curând. Dar când după câteva minute a avut loc un alt cutremur puternic, am fost trimiși acasă.

Când am ajuns, am găsit-o pe mama în curte (unde se simțea în siguranță, pentru că nu avea niciun acoperiș deasupra capului). Recita versete din Coran, cu lacrimile șiroindu-i pe obraji. Cutremure mai mici au venit încontinuu până târziu în noapte, și de fiecare dată mama fugea afară și insista să venim cu ea. Tata îi spunea să nu sperie copiii, dar eram deja speriați din cauza pământului care tremura!

Cutremurul din 8 octombrie s-a dovedit a fi unul dintre cele mai rele din istorie. A avut 7,6 grade pe scara Richter și s-a simțit până în Kabul și Delhi. Replicile au continuat cel puțin o lună. Orașul nostru, Mingora, a fost cruțat în mare parte, dar părțile de nord ale Pakistanului, inclusiv satul nostru preaiubit Shangla, au fost devastate.

Când am primit vești de la prieteni și de la familia noastră de-acolo, ne-au spus că a fost ca la sfârșitul lumii. Descriau zgomotul stâncilor care se prăvăleau la vale și toată lumea care fugea din casă recitând din Coran, țipetele oamenilor când se prăbușeau acoperișurile, și zbieretele bivolițelor și ale caprelor. Erau înspăimântați; și când s-a oprit distrugerea, au așteptat să primească ajutor.

Ajutorul din partea guvernului a întârziat să apară, dar a existat un răspuns imediat din partea membrilor unui grup religios conservator numit *Tehrik-e-Nifaz-e-Sharia-e-Mohammadi* (TNSM), sau Mișcarea pentru Aplicarea Legii Islamice, condus de Sufi Mohammad și ginerele lui, Maulana Fazlullah.

În cele din urmă, guvernul a încercat să ajute, în plus am primit sprijin și de la americani (care aveau trupe și elicoptere în Afganistan). Dar majoritatea voluntarilor și a ajutorului medical a venit de la organizații care erau în legătură cu grupuri militante, ca TNSM. Aceștia au ajutat la curățarea și reconstruirea satelor distruse. Au condus rugăciunile și au îngropat morții. Au luat în grijă mulți dintre cei unsprezece mii de copii rămași orfani. În cultura noastră, orfanii sunt adoptați de alți membri ai familiei, dar cutremurul a fost atât de devastator, că au pierit familii întregi sau au sărăcit atât de mult că nu mai putea avea grijă de alți copii. Așa că mulți dintre aceștia s-au dus să trăiască în *madrasa* fundamentaliste.

Mullahii TNSM spuneau în predicile lor despre cutremur că fusese un avertisment dat de Dumnezeu. Dacă nu ne pocăiam și nu începeam să trăim după *sharia*, sau legea islamică, aveau să ne aștepte pedepse și mai grele.

Multă vreme după cutremur, întreaga țară a fost în stare de soc. Eram vulnerabili. Și asta le-a făcut

treaba mai ușoară celor cu intenții rele care s-au folosit de frica unei națiuni în folosul propriu.

Prima amenințare directă

În fiecare dimineață, în timp ce prietenii mei pășeau pe poarta școlii, un bărbat se holba mereu la noi de pe cealaltă parte a străzii. Apoi, într-o noapte, a venit la noi acasă, împreună cu șase bătrâni ai comunității. Am deschis ușa. Pretindea că e un *mufti*, adică un învățat islamic, și spunea că are o problemă cu școala. Tata m-a trimis în cealaltă cameră, în timp ce el a rămas să stea de vorbă cu muftiul și cu bătrânii înghesuiți în căsuța noastră, dar am auzit tot ce s-a spus.

— Eu vorbesc în numele multor musulmani buni, spunea muftiul. Și cu toții credem că liceul tău pentru fete e o blasfemie. Ar trebui să-l închizi. Adolescente n-ar trebui să meargă la școală. Ar trebui să fie în *purdah*.

Muftiul fusese clar influențat de un mullah care avea pe-atunci un post radio ce emitea ilegal, unde ținea predici și profera împotriva celor despre care nu credea că sunt islamiști.

Ce știam noi, însă, și muftiul nu avea habar, era că propria lui nepoată venea, pe ascuns, la școala tatălui meu.

În timp ce tata discuta cu muftiul, unul dintre bătrâni a intervenit.

— Am auzit că nu ești un om pios, i-a spus el tatei. Și totuși văd Coranul în casa ta.

— Sigur că e, i-a răspuns tata. Sunt musulman.

Muftiul a reluat conversația, plângându-se că fetele intră în școală pe aceeași poartă pe care o folosesc și băieții. Așa că tata a făcut un compromis: fetele mai mari urmau să folosească altă intrare.

În cele din urmă, muftiul a cedat și bărbații au plecat. Dar chiar și după ce am auzit ușa închizându-se în urma lor, am simțit un gol în stomac. Crescusem văzând bărbați paștuni îndărătnici și mândri. Dacă un paștun pierde o ceartă, n-o uită niciodată. Și nici nu iartă.

Chiar dacă eram doar un copil, știam că omul acela greșea. Studiasem Coranul, cartea noastră sfântă, încă de când aveam cinci ani; iar părinții mă trimiteau după-amiaza la o *madrasa*, să-mi fac studiile religioase, după ce terminam școala. Era o moschee în aer liber unde băieții și fetele studiau Coranul împreună. Îmi plăcea să învăț alfabetul arab. Îmi plăcea forma stranie și misterioasă a literelor, sunetul rugăciunii în timp ce recitam împreună, și poveștile despre cum să trăiești în armonie cu învățăturile lui Allah.

Aveam o profesoară care se ocupa de noi. Era o femeie blândă și înțeleaptă. Pentru mine, *madrasa* era exclusiv locul educației religioase; pentru celelalte materii mă duceam la școala Khushal. Dar, pentru mulți dintre copiii de-acolo, *madrasa* avea să fie singurul loc în care aveau să învețe. Nu aveau să mai studieze alte materii: nici științe, nici matematică, nici literatură. Studiau doar limba arabă, ca să poată citi Sfântul Coran. Însă nu învățau sensul cuvintelor, ci doar pronunția lor.

Nu m-am gândit la aceste lucruri decât mai târziu, după vizita muftiului. Într-o zi mă jucam pe alee cu copiii din cartier și când a trebuit să alegem echipele pentru jocul de crichet, unul dintre băieți mi-a zis că nu vrea să fie cu mine în echipă.

— Școala noastră e mai bună decât a ta, mi-a zis, ca și cum mi-ar fi dat o explicație.

Nu eram deloc de acord.

— Școala mea e mai bună, i-am răspuns.

— Școala ta e rea, a insistat el. Nu merge pe drumul drept al islamului.

Nu știam ce să mai zic, dar știam că greșește. Școala mea era un paradis.

Pentru că în școala Khushal zburam pe aripile cunoașterii. Într-o țară în care femeile nu au voie să iasă din casă fără să fie însoțite de un bărbat, noi, fetele, călătoream în lung și-n lat înăuntrul cărților. Într-o țară în care multe femei nu puteau citi prețurile la piață, noi învățam tabla înmulțirii. Într-un loc în care, de îndată ce intram în adolescență, trebuia să ne acoperim fețele și să ne ascundem de băieții cu care ne jucam în copilărie, alergam libere ca vântul.

Nu știam unde avea să ne ducă educația noastră. Nu voiam decât să avem șansa de a învăța în pace. Și asta făceam. Lumea nebună putea să continue în afara pereților școlii Khushal. Înăuntru, puteam să fim noi cu adevărat.

Singurele noastre griji, de îndată ce ne așezam în bancă, erau aceleași ca ale altor copii de vârsta noastră: cine lua cea mai mare notă la test, și cine vorbea cu cine în pauză?

Era un motiv de mândrie pentru mine că la fiecare sfârșit de semestru în școala primară ieșeam pe locul întâi. Eram una dintre cele mai bune la învățătură – și fata directorului – și unele fete credeau că e o legătură între aceste două lucruri. Dar tata se mândrea cu faptul că nu mă trata preferențial. Și asta a devenit evident pentru toată lumea când, pe când aveam nouă ani, a apărut o altă fată în școală.

Numele ei era Malka-e-Noor, era isteată și ambițioasă, deși nu credeam că era la fel de inteligentă ca mine. Așa că, în ultima zi din anul acela, atunci când s-au anunțat premiile, am rămas șocată. Ea ieșise pe locul întâi și eu pe-al doilea.

Am zâmbit politicoș când și-a primit trofeul, dar, de îndată ce-am ajuns acasă, am izbucnit în lacrimi. Când m-a văzut tata, a încercat să mă liniștească, dar nu așa cum aș fi vrut.

— E bine să ieși pe locul doi, mi-a spus. Pentru că așa afli că dacă poți câștiga, mai poți și pierde. Și trebuie să înveți să fii un bun perdant, nu numai un bun câștigător.

Eram prea mică și prea încăpățânată ca să înțeleg ce-mi spune. (Și, ca să fiu sinceră, încă prefer să fiu prima.) Dar după primul semestru am muncit din răputeri, ca să nu mai fie nevoie să mai învăț vreodată lecția aceea.

O altă grijă pe care-o aveam era dacă Moniba e supărată pe mine sau nu. Era cea mai bună prietenă a mea, tocilară ca mine, aproape ca o soră geamănă. Stăteam împreună cât de mult puteam – în autobuz, în pauză, la școală – și mă făcea să râd ca nimeni altcineva. Dar obișnuiam să ne certăm des, mereu pe același lucru: când o altă fată apărea în peisaj.

— Ești prietena mea sau a ei?

Mă întreba Moniba dacă mă vedea stând cu altă fată în pauză.

— Moniba, îi răspundeam, tu ești cea care m-a ignorat!

Mai rău era când refuza să-mi vorbească. Atunci mă supăram pe ea pentru că era atât de supărată pe mine! Câteodată certurile astea durau zile întregi. În cele din urmă, mi se făcea dor de ea și-i spuneam c-a fost vina mea. (Mereu părea să fie vina mea!) Ea se strâmba și izbucneam în râs, și dădeam uitării de ce ne certasem. Până când intervenea o altă fată între noi.

Cum ar fi putut să fie rău un loc în care învățam și râdeam atât de mult?

PARTEA A DOUA

O umbră se lasă peste vale

Radio Mullah

Într-o după-amiază, eram acasă la una dintre rudele mele din Mingora când am auzit un suspin bizar venind dinspre radio.

După o zi întreagă de gătit, femeile se strânseseră în jurul radioului în timp ce făceau ordine. Ca de obicei, încercam să scap de spălatul vaselor, dar am rămas la auzul plânsetului acela ciudat.

La început, părea să fie un imam care dă sfaturi despre cum să trăiești o viață în virtute. „Nu mai fumați“, le spunea el bărbaților. „Și rugați-vă zilnic.“ Femeile scoteau murmure de aprobare, și mama laolaltă cu ele.

Apoi a început să plângă.

— Nu mai ascultați muzică, implora el. Nu vă mai duceți la filme. Nu mai dansați. Opriți-vă, implora, sau Dumnezeu va trimite un alt cutremur ca să ne pedepsească.

Unele femei începuseră să plângă. Încă mai păstrau vii în minte amintirile îngrozitoare ale cutremurului; unele dintre ele își îngropaseră copiii și soții și încă purtau doliu.

Știam că vorbele spuse de mullah la radio nu erau adevărate. Cutremur e un fenomen geologic care poate fi explicat științific, voiam să le spun. Dar femeile, multe fără educație și crescute urmând ordinele liderilor religioși, erau speriate. Dacă mullah-ul plângea, plângeau și ele.

Chiar și la școală, toți prietenii mei vorbeau despre mullah-ul de la radio, deși tata ne spusese să nu-l ascultăm. Vechiul nostru radio se stricase, așa că nu auzisem ultimele emisiuni, dar le ascultam în casele prietenilor și ale rudelor, iar amicii de la școală îmi repetau aproape cuvânt cu cuvânt predicile lui de noapte. Toată muzica era *haram*, spunea el, interzisă de islam. Numai stația lui radio era permisă. Oamenii trebuie să-și lase părul și bărbile să crească, și să nu le țină scurte, în ceea ce el numea moda „inovativă“. Iar femeile, spunea el, trebuie să stea tot timpul în casă, izolate într-o încăpere din cauza practicării *purdah*^[4]: să iasă numai în caz de urgență, și numai purtând burqa și doar însoțite de un bărbat care le e rudă.

La început, mama se bucurase de predicile lui când le asculta alături de rude, mai ales când vorbea despre necesitatea rugăciunii zilnice. Oamenii, mai ales femeile, creau o adevărată poveste în jurul lui. Lumea credea că e un bun interpret al Sfântului Coran și-i admira carisma. Oamenilor le plăcea când spunea că are să aducă legea islamică înapoi, pentru că toată lumea era nemulțumită de sistemul de justiție pakistanez, lent și corupt. Adepții lui cântau poeme care sunau bine, dar care erau, de fapt, mesaje prin care li se cerea fetelor să nu se mai ducă la școală.

Tata nu a fost de acord cu el de la bun început.

— Nu-mi spune mie un mullah de la radio ce să fac. Acest „mullah“, spunea el, vorbește prostii și e de rău augur.

— Nu spune asta, zicea mama. Îl superi pe Dumnezeu.

Dar s-a dovedit că tata avea dreptate.

Căutase să afle cine e bărbatul din spatele misterioasei voci de la radio.

— Acest „mullah“ nici n-a terminat liceul. Nici măcar n-are studii religioase! Acest așa-zis mullah nu face decât să împrăștie ignoranță!

Vocea de la radio îi aparținea lui Maulana Fazlullah, unul dintre liderii TNSM. Adepții lui

ajutaseră o mulțime de oameni după cutremur, dar el profitase de durerea lor ca să le inducă frică.

În curând, atacurile lui Fazlullah deveniseră personale. Spunea la radio numele oamenilor care vorbiseră împotriva lui. Oameni pe care-i știam. Oameni care militaseră pentru pace în vale, dar și oameni care crezuseră că discuțiile lor sunt private. Brusc, erau cu toții numiți păcătoși, în public. Părea că mullah-ul și oamenii lui puteau să vadă prin pereți.

Acum că mai crescusem, nu mai puteam participa pur și simplu la discuțiile bărbaților fără să fiu observată. Așa că mă ofeream să le duc ceai – numai ca să pot auzi ce mai discutau.

Pe-atunci existau doar două subiecte de conversație: Mullahul Radio și luptele care aveau loc peste graniță, în Afganistan. Aveam patru ani când au avut loc atentatele din 11 septembrie, dar crescusem auzind mereu numele lui Osama bin Laden. Se spunea că plănuise atacurile nu foarte departe de noi, în Afganistan, și în ultimii ani, Statele Unite ale Americii și aliații ei au dus un război ca să-l găsească și ca să învingă Al-Qaeda și guvernul taliban din Afganistan, care-l proteja.

Talibani. Ciuleam urechile de îndată ce auzeam cuvântul. Îmi aminteam de conversația pe careo avusesem cu tata în Shangla. Atunci talibanii păreau să fie departe, un lucru rău într-un loc îndepărtat. Mulți dintre prietenii tatei credeau că în ciuda popularității mullahului și în ciuda legăturilor sale cu talibanii din Pakistan, erau prea departe ca să fie motive de îngrijorare, dar el îi avertiza că va veni o zi în care talibanii aveau să ajungă și-n valea noastră.

— Se află deja în zona tribală, spunea, se apropie din ce în ce mai mult.

Apoi a citat un proverb: „Evenimentele ce vin își aruncă umbra înainte.”

La început Fazlullah s-a mișcat încet, dar în următorii doi ani de după cutremur, și-a aruncat într-adevăr o umbră lungă. Eram mai mare acum și pentru prima oară îmi dădeam seama că lumea noastră se schimbă sub ochii mei și nu într-o direcție bună.

În fiecare seară când mă duceam să mă culc, vorbeam cu Dumnezeu.

„Te rog, Doamne, spune-mi ce să fac. Eu sunt o fetiță, dar poate că ai o sarcină mică și pentru mine.”

Într-o zi m-am trezit cu un plan în minte. Aveam să ignor toată vorbăria despre Fazlullah la școală. Eu și cu prietenii mei trebuia să vorbim despre Bella și Edward sau despre Fruity din serialul indian *Son Pari*; dacă nu puteam să vorbim despre asta, aveam să vorbim despre crichet, sau despre frații noștri mici și enervanți, ori despre o sută de alte lucruri.

Dar când am ajuns la școală, mi-am găsit prietenii strânși într-un colț, vorbind despre ultima predică. Cu o noapte înainte, Fazlullah anunțase că școlile pentru fete sunt *haram*. Tocmai declarase că sanctuarul nostru pașnic e interzis de litera Sfântului Coran.

Pe-atunci era doar o voce la radio. Ce nu știam noi e că toată campania lui împotriva școlilor de fete avea să meargă mult mai departe.

Talibanii în Swat

Mullahul Radio își continua campania împotriva lucrurilor pe care le considera împotriva islamului și cu influențe vestice. Oamenii îi ascultau emisiunile în mod regulat – mulți o făceau ca să vadă ce nume mai anunță și să se asigure că ale lor nu erau pe listă. Prin emisiunile ilegale, îi încuraja pe părinți să refuze vaccinarea copiilor. Sustinea că această măsură medicală nu era menită să ajute; spunea că e o stratagemă a țărilor vestice de a le face rău copiilor musulmani.

Dar nu intervenea numai în chestiuni medicale sau predicatul împotriva școlilor de fete, ci amenința și frizerii care făceau tunsori vestice și distrugea magazinele de muzică. Convinse oamenii să-și doneze bijuteriile și banii și se folosea de fondurile obținute ca să producă bombe și să antreneze militanți.

Văzusem adepți de-ai lui, cu părul și bărbile lungi, cu turbane negre pe cap și *shalwar kamiz* alb, în orașele mici pe care le întâlneam în drumul nostru când mergeam să ne vedem familia în munți. Oamenii lui purtau arme și mergeau amenințător pe străzi. Deși nu văzusem oameni de-ai lui în Mingora, îi simțeam prezența. Ca și cum ar fi vorbit din ceruri, aruncând un nor negru de teroare asupra întregii văi.

Poliția a încercat să-l oprească, dar mișcarea lui devenea din ce în ce mai puternică. În mai 2007, a semnat un pact de pace cu guvernul, spunând că-și va opri campaniile îndreptate spre vaccinarea împotriva poliomielitei, precum și predicarea împotriva școlilor de fete; avea să oprească și atacurile împotriva proprietății de stat, în schimb, guvernul avea să-i dea voie să-și continue emisiunile.

În iulie, totul s-a schimbat.

Cam în jurul zilei mele de naștere – împlineam zece ani –, armata pakistaneză a pornit un asediu asupra unei madrasa de femei din Islamabad, capitala țării noastre. Un grup de militanți care se declarase deschis împotriva guvernului luase ostatici și se ascunsese în madrasa *Lal Masjid*, sau Moscheea Roșie. După atacul armatei, care a durat mai multe zile și a provocat moartea mai multor oameni, Fazlullah a făcut unul dintre cele mai stranii anunțuri ale sale. A declarat război guvernului și a instigat poporul la violență. Pactul de pace pe care-l semnase era doar o amintire.

Dar guvernul l-a ignorat, așa cum ignori o muscă. Și ne-a ignorat și pe noi, oamenii din Swat, aflați sub puterea lui. Eram furioși pe guvern și pe acești teroriști care încercau să ne schimbe modul de viață, dar tata ne spunea c-ar fi mai bine să nu-i bage în seamă.

— Trebuie să trăim din plin, fie și numai în inimile noastre, spunea el.

Ca și mai înainte, discuțiile noastre la cină erau mai degrabă despre lucruri ale minții: Einstein și Newton, poeți și filosofi. Tot ca mai înainte, eu și frații mei ne certam pe telecomandă, pe cine lua cele mai bune note, pe orice. Reușeam cumva să-i ignor pe talibani, dar nu puteam să ignor aceste două personaje sâcâitoare. Să te cerți cu frații tăi, îi spuneam tatei, face parte tot dintr-o viață trăită din plin!

La scurt timp, Fazlullah și-a unit forțele cu Tehrik-i-Taliban-Pakistan (TTP), sau talibanii pakistanezi, și a anunțat că femeile nu mai au voie să apară în locuri publice. Bărbații familiei trebuiau să controleze acest lucru, spunea el, și „să mențină controlul asupra familiei, sau aveau să

fie ei înșiși pedepsiți“.

În șase luni străzile s-au golit de femei, temându-se chiar și să iasă afară pentru cumpărături. Magazinele de DVD-uri care vindeau filme de la Bollywood și filme pentru copii și-au tras obloanele și n-au mai vândut nimic. Fazlullah susținea că e haram să te uiți la filme și seriale TV pentru că în felul acesta femeile vedeau bărbați și bărbații femei la care n-aveau voie să se uite.

Oamenii trăiau cu spaimă, sub amenințarea adeptilor lui Fazlullah. Unii și-au dus televizoarele, CD-urile și DVD-urile în piața publică, unde au fost arse de oamenii mullah-ului. Au început să apară povești despre oamenii lui care patrulau străzile în camioane, strigându-i ordinele de la megafon. Apoi se zvonea că adeptii lui ascultau pe la uși și dacă auzeau vreun televizor, spargeau ușa și făceau televizorul praf.

După școală, frații mei și cu mine ne adunam în fața televizorului, cu volumul dat la minim. Ne plăceau seriile noastre și nu pricepeam cum ar putea niște luptători de wrestling cu nume ciudate și un băiețel cu un creion fermecat să fie un lucru rău. Tresăream de fiecare dată când bătea cineva la ușă. Într-o seară, când s-a întors tata acasă, l-am întrebat:

— *Aba*, va trebui să dăm și noi foc televizorului?

În cele din urmă, am ascuns televizorul într-un dulap. Dacă veneau străini la noi, cel puțin nu-l vedeau.

Cum se ajunsese aici? Cum reușise un fanatic fără școală să devină un zeu radio? Și de ce nu era nimeni gata să-l înfrunte?

Cu toate astea, lucrurile la școala Khushal mergeau ca de obicei. Câteva dintre colegele noastre au renunțat, dar restul apreciam cu atât mai mult ce învățam. Am avut chiar și o discuție pe tema asta: dacă guvernul nostru nu făcea ce trebuie, noi puteam oare să ne conducem școala ca o democrație? Apoi am pus în aplicare o idee: din moment ce fetele mai studioase stăteau în față, în fiecare săptămână urma să facem schimb de locuri. Dacă ajungeai în rândul din față, a doua săptămână urma să stai în spate. Era un joc, dar era felul nostru de a spune că toate fetele – și toți oamenii – sunt egali.

Dincolo de pereții școlii, Mingora era însă ca o închisoare.

Pancarte pe care scria „INTERZIS ACCESUL FEMEILOR“ erau agățate deasupra intrării în piață. Magazinele de muzică și de electronice fuseseră închise. Fazlullah interzisese și un vechi joc de copii, *Carrom*, în care se aruncau niște discuri pe o podea de lemn.

Începuse să dea nume de fete în emisiunea lui de la radio. „Domnișoara cutare a încetat să se mai ducă la școală și va ajunge în rai.“ Sau „Domnișoara cutare nu se mai duce la școală și-i felicit părinții.“ Mama insista să nu mă mai duc la școală de una singură, de teamă că o să mă vadă talibanii îmbrăcată în uniformă.

În fiecare zi, lipseau din ce în ce mai multe colege. Și în fiecare noapte, Fazlullah își continua atacurile în emisiunea lui, spunând că fetele care continuă să se ducă la școală nu sunt bune musulmane și că o să ajungă în iad.

Într-o zi, unul dintre profesori a venit la tata și i-a spus că nu are de gând să mai predea în clase de fete. Un altul i-a spus că se duce să-l ajute pe Fazlullah să construiască un centru religios. A fost o zi grea atunci. Școala Khushal, care fusese refugiul nostru, căzuse sub umbra Mullahului Radio.

Fazlullah organizase un tribunal în care dădea edicte, iar oamenii lui biciuiau sau omorau polițiști, oficiali guvernamentali sau alte persoane care nu ascultau de el. Sute de oameni se adunau să vadă biciuirile, strigând *Allahu akbar* – Dumnezeu e mare! — la fiecare lovitură. Lumea spunea că uneori Fazlullah însuși venea la aceste adunări, călare pe un cal negru.

O mare parte dintre actele de „dreptate” ale lui Fazlullah se făceau în toiul nopții. În regimul său de teroare, „delincvenții” erau târâți afară din case și omorâți; a doua zi, corpurile lor erau expuse în Piața Verde a doua zi. Adesea apărea câte o notă prinsă de corp: „Asta se întâmplă cu spionii și necredincioșii.”

Sau „Nu atingeți cadavrul acesta până mâine la ora 11, sau urmați voi!” N-a trecut mult timp și lumea a început să aibă alt nume pentru Piața Verde: oamenii au început să-i zică Piața Roșie.

Mă cutremuram auzind aceste povești. Ce-avea să ajungă orașul meu? Ce-avea să se aleagă de noi?

„Doamne”, spuneam când mă duceam la culcare, „știu că ești ocupat cu atât de multe lucruri în toată lumea. Dar nu vezi și ce se întâmplă în Swat?”

Într-o noapte, mi-am auzit părinții vorbind în șoaptă.

— Trebuie s-o faci, a spus mama. Frica nu este o soluție.

— N-o să mă duc fără binecuvântarea ta, i-a răspuns tata.

— Dumnezeu va avea grijă de tine, a spus ea. Pentru că spui adevărul.

Am ieșit din ascunzătoare și am întrebat ce se întâmplă. Tata a spus că se duce la o întâlnire în acea seară, ca să vorbească împotriva talibanilor. Și apoi avea să meargă în Islamabad, ca să tragă guvernul la răspundere pentru că nu-și apără cetățenii. Tata, un simplu director de școală, înfrunta acum cele două mari forțe ale țării. Și mama era alături de el.

Majoritatea femeilor paștune ar plânge și ar implora și s-ar agăța de bărbații lor să-i împiedice. Dar majoritatea bărbaților paștuni își ignoră oricum soțiile. Sunt puțini cei care se consultă cu ele. Dar părinții mei nu sunt ca majoritatea. Tata e ca un șoim, din acela care zboară acolo unde alții nu îndrăznesc. Iar mama e cea cu picioarele pe pământ.

În ce mă privește, încuiam casa în fiecare seară în perioada cât a fost plecat tata. Mă plimbam prin casă, o dată, de două ori, adesea chiar de trei ori, asigurându-mă că toate ușile și ferestrele erau închise. Câteodată tata venea acasă destul de târziu. Câteodată nu venea deloc. Uneori, în cazul în care era urmărit, dormea acasă la prieteni. Ne proteja ținându-se departe de noi, dar nu ne putea opri să ne facem griji. În acele nopți, o auzeam pe mama rugându-se până spre dimineață.

Într-o zi am plecat spre Shangla cu mama și frații mei; nu aveam o mașină, așa că unul dintre verii noștri ne ducea până acolo. Când traficul a devenit mai aglomerat și-am încetinit, a pus o casetă cu muzică pentru a trece timpul mai ușor. Brusc, însă, a scos caseta din aparat.

A scos în grabă și celelalte casete pe care le păstra în torpedou.

— Repede, i-a spus mamei, ascunde astea în poșetă! Doi bărbați s-au apropiat de mașina noastră. Purtau turbane negre și veste de camuflaj peste *shalwar kamiz*. Aveau părul lung și barbă, și erau înarmați cu mitraliere Kalasnikov. Eram față în față cu talibanii.

Inspectau mașinile să n-aibă lucruri interzise de Islam. Niciunul dintre noi n-a zis nimic, dar am văzut mâinile mamei tremurând pe poșetă, unde ascunsese obiectele *haram*. Și-a tras vâlul mai bine pe față și și-a coborât privirea în poală.

Talibanul s-a aplecat la fereastra din spate. M-a sfredelit cu privirea.

— Surorilor, trebuie să purtați *burqa*. Ne faceți de rușine. Un taliban cu o mitralieră stătea la doar câțiva centimetri de mine. Cum făceam eu lumea de rușine? As fi vrut să-l întreb. Eram o copilă, o fată de zece ani. O fetiță care se juca de-a v-ați-ascunselea și căreia îi plăcea să studieze știința. Eram furioasă, dar știam că nu rezolvam nimic dacă vorbeam cu el. Știam că trebuie să-mi fie frică, dar simțeam doar frustrare.

Când ne-am întors acasă din Shangla, am găsit o scrisoare pentru tata prinsă în poarta școlii.

„Domnule, școala pe care o conduci e vestică și necredincioasă. Predai fetelor și elevii poartă uniformă neislamică. Oprește-te, sau vei avea probleme, și copiii tăi vor plânge pentru tine.“

Era semnată *Fedayeeni* ai Islamului – oameni devotați ai Islamului.

Nimeni nu e în siguranță

Tata a răspuns talibanilor a doua zi, printr-o scrisoare trimisă ziarului.

„Vă rog, nu le faceți rău copiilor, pentru că Dumnezeu în care credeți voi este același Dumnezeu la care se roagă și ei în fiecare zi. Puteți să-mi luați mie viața, dar, vă rog, nu le faceți rău copiilor de la școala mea.“

Scrisoarea a apărut în ziar – cu numele lui întreg și adresa școlii noastre – deși tata își scrisese doar numele.

Telefonul nostru a început să sune chiar în acea seară. Prietenii sunau să-l felicite pe tata că le-a răspuns.

— Ai pus tu prima piatră la dig, spuneau. Acum o să fie mulți care o să-și facă curaj să vorbească. Dar n-au fost prea mulți.

Tata a fost mereu un om ocupat. Participa la *mushaira*, concursuri de poezie; lucra la școală până seara târziu; îi ajuta pe vecini să-și rezolve disputele. Dar acum, de fiecare dată când pleca de-acasă, mă simțeam ca la trei ani, atunci când îl vedeam coborând pe scară să repare pompa la fântână. În fiecare seară mă întrebam dacă avea să se mai întoarcă.

După ce-a primit scrisoarea, tata a luat o hotărâre: băieții de la școala Khushal nu aveau să mai poarte uniforma formată din cămașă și pantaloni. Aceste haine „vestice“ aveau să-i identifice în ochii adeptilor lui Fazlullah cu necredincioșii, așa că, pentru siguranța lor, le-a cerut băieților să se îmbrace cu tunica tradițională și pantalonii *shalwar kamiz*. Eu încă purtam un *shalwar kamiz* alb cu albastru, dar talibanii spuneau că fetele nu trebuie să poarte *shalwar* alb. Uniforma pe care cândva o îndrăgeam mă făcea să mă simt ca o criminală. Dintr-odată, oriunde întorceai capul, talibanii apăreau ca buruienile.

Apoi m-am gândit: „Ce rău am făcut de care să mă tem? Tot ce vreau să fac e să merg la școală. Și asta nu e o crimă. E dreptul meu.“ În plus, eram fata lui Ziauddin Yousafzai, omul care îndrăznise să le răspundă talibanilor. Aveam să țin fruntea sus, chiar dacă inima îmi tremura în piept.

În acea toamnă, în octombrie 2007, s-a întâmplat ceva care ne-a dat speranță: Benazir Bhuto, prima femeie prim-ministru din Pakistan, candida din nou în alegeri. Plecase în exil în Marea Britanie pe când aveam eu doi ani, dar auzisem vorbindu-se despre ea. Era un model pentru fetele ca mine. A fost singurul politician care a avut curaj să vorbească împotriva teroriștilor. Eram cu toții lipiți de televizor când i-au anunțat sosirea. Am văzut-o lăcrimând în timp ce călca pe pământul țării pentru prima oară în nouă ani. Mama era impresionată, dar se temea pentru ea. A întrebat televizorul: „Ai venit să mori?“ Toată lumea știa că e periculos pentru ea să se întoarcă, dar speram că va fi în siguranță.

Nu mult după aceea, două luni mai târziu, era moartă. S-a petrecut sub ochii mei, la televizor.

— Vom învinge forțele extremismului și militantismului cu puterea poporului, declara ea.

Apoi s-a ridicat în picioare pe scaunul mașinii ei cu geamuri antiglonț ca să facă cu mâna suporterilor.

S-a auzit o rafală de gloanțe și zgomotul unei explozii. Am privit-o, cu respirația tăiată, cum cade

înapoi în mașină. Mama, tata și bunica au izbucnit în lacrimi. Benazir Bhutto era prima femeie atacată de teroriști. În ciuda faptului că ne temeam pentru ea, nu ne așteptam ca talibanii să atace o femeie. În codul Pastunvali e interzis să omori femei. Eram șocați.

Am rămas surprinzător de calmă. Prima oară m-am gândit: „Dacă Benazir Bhutto poate să fie omorâtă, atunci nimeni nu e în siguranță.”

Și chiar nu era nimeni în siguranță în Pakistan. Femeile cărora le era interzis să meargă pe străzile din oraș. Bărbații care erau biciuiți până la moarte pentru tot felul de motive meschine. Copiii care munceau la gropile de gunoi. Nici măcar copiii ca mine, care voiau să meargă la școală.

Uitându-mă la televizor, o voce interioară mi-a șoptit: „De ce nu te duci tu să lupți pentru drepturile femeilor? De ce nu te lupți să faci din Pakistan un loc mai bun?”

Recent mi se luaseră niște interviuri la canalele de știri Dawn și Khyber News despre educația fetelor, și deși-mi fusese puțin teamă, mă descurcasem bine. Și-mi plăcuse.

În timp ce toată lumea din jurul meu plângea, eu păstram acest secret. „O să continui să lupt pentru pace și democrație în țara mea”, mi-am spus.

Aveam doar zece ani, dar știam pe-atunci că o să fac asta cumva.

Bomboane din cer

Într-o zi din toamna lui 2007, eram în clasă când am auzit un zgomot teribil venind de afară. Toată lumea, elevi și profesori deopotrivă, a ieșit în curte să privească cerul. Un escadron de elicoptere imense ale armatei au întunecat cerul. Întețeau vântul în jurul nostru provocând furtuni de praf și nisip. Ne-am acoperit urechile cu palmele și țipam unii la alții, dar vocile noastre se pierdeau în larma aceea.

Apoi s-a auzit o izbitură când ceva a aterizat la picioarele noastre. Zdup! Zdup! Am țipat, apoi am început să urlăm de bucurie. Acadele! Soldații ne aruncau acadele. Râdeam de nu mai puteam, alergând prin toată curtea să culegem acadele.

Eram atât de încântate că ne-a luat ceva timp să ne dăm seama ce se întâmplă. Armata venise să salveze valea Swat de Fazlullah. Am scandat, am aplaudat și-am sărit în sus de bucurie! Cădeau bomboane din cer! Și urma să fie pace în Swat!

În scurt timp, soldații erau peste tot. Erau elicoptere chiar și pe terenul de golf din Mingora. Era ciudat să vezi armata în Swat. Ne tot rugasem să vină cineva să-i țină piept lui Fazlullah și oamenilor lui, cu turbanele lor negre și mitralierele Kalașnikov. Dar acum orașul nostru era plin de oameni în uniforme verzi și mitraliere Kalașnikov.

Oamenii lui Fazlullah au dispărut peste noapte, ca zăpada care se topește în pământ. Deși nu-i mai vedeam, știam că nu pot fi departe, așa că atmosfera din Mingora era în continuare tensionată și temătoare. În fiecare zi după școală, eu și frații mei ne grăbeam să ajungem acasă și încuiam ușile. Nu mai jucam crichet în alee. Nu ne mai jucam v-ați-ascunselea pe stradă. Nu mai cădeau bomboane din cer.

Într-o după-amiază am auzit pe cineva făcând un anunț la megafoanele din turnul moscheii. Armata impusese interdicția de a ieși din casă. Nu știam ce înseamnă asta, așa că am bătut în peretele casei Safinei ca să vină cineva la gaura din perete și să-mi explice. În curând, Safina, mama și fratele ei au venit la noi acasă și ne-au spus că trebuia să stăm în casă toată noaptea și ziua între anumite ore. Eram atât de speriați că frații mei și cu mine nici nu mai ieșeam din camerele noastre. Stăteam înăuntru și priveam, de după perdele, strada pustie din fața casei noastre.

În acea noapte o rază de lumină albă a strălucit pe cer pentru o secundă, ca blițul unui aparat de fotografiat. *Bum!* O bubuitură a scuturat pământul. Am sărit din pat și am fugit la părinții mei. Khushal și Atal ni s-au alăturat. Ne-am cuibărit unul lângă altul, tremurând. Vasele zăngăneau, mobila se zdruncina și ferestrele tremurau. Apoi, după nici zece minute, la marginea orașului a început să se audă schimb de focuri. Cu fiecare explozie și împușcătură, ne țineam și mai strâns în brațe, până când am adormit.

A doua zi ne-am trezit ca dintr-un vis lung și agitat. După o noapte de bombardamente, se lăsase liniștea, îndrăzneam să sperăm. Era posibil ca armata să-i fi învins pe talibani? Am scos capul pe poartă și am văzut oamenii din cartier adunați în grupulețe și stând de vorbă. Tata s-a dus să vadă ce se întâmplă. S-a întors încruntat. Pe stradă se zvonea că talibanii vor prelua controlul asupra văii Swat. Operația militară nu avusese succes. Ni s-au strâns inimile.

Armata a mai trimis zece mii de oameni, și luptele au continuat, noapte de noapte, timp de un an și

jumătate. Eu fugeam prima în camera părinților, urmată de frații mei. Și cum patul era prea aglomerat, trebuia să dorm pe câteva pături pe podea. (Chiar și în mijlocul unui război reușeam să mă supăr pe cei doi că-mi fură locul!) Oricât de ciudat ar suna, ne obișnuiserăm cu bombe și focurile de armă. Câteodată Atal dormea neîntors până dimineața. Eu și Khushal găsisem o metodă prin care ne dădeam seama unde au loc luptele. Dacă lupta se purta în apropiere, rămâneam fără curent. Dacă era mai departe, aveam electricitate.

Existau trei tipuri de atacuri și învățasem să le deosebim. Numai talibanii foloseau bombe, pe care uneori le detonau cu telecomandă, altele cu oameni. Artileria din elicoptere și de la tunurile din munți era a armatei. Al treilea tip de atac, cel cu mitraliere, era folosit de amândouă părțile.

Mă speriam noaptea, mai ales în timpul bombardamentelor. Stând pe podeaua din camera părinților mei, recitam un vers special din Sfântul Coran, *Ayat al-Kursi*. Dacă îl spui de trei ori, casa este protejată de duhuri necurate și de orice alt pericol. Dacă-l spui de cinci ori, atunci cartierul tău nu mai e în primejdie. Dacă-l spui de șapte ori, – întreg orașul. L-am spus de șapte, opt, nouă ori, de-atât de multe că n-am mai știut să număr. Apoi i-am vorbit lui Dumnezeu. „Binecuvântează-ne și protejează-ne. Binecuvântează-ne tatăl și familia.“ Apoi mă corectam: „Nu, cartierul. Binecuvântează întregul Swat.“ Apoi adăugam: „Nu, binecuvântează întregul Pakistan. Nu, nu doar Pakistanul. Binecuvântează toată lumea.“

Încercam să-mi acopăr urechile și să-mi imaginez rugăciunea mea înălțându-se către Dumnezeu. În fiecare dimineață ne trezeam teferi și nevătămați. Nu știam soarta celorlalți oameni pentru care mă rugam, dar îmi doream ca toți să trăiască în pace. Și mai ales în Swat.

Într-o zi, rugăciunea mea a primit un răspuns. Armata nu câștigase, dar, deși nu îndepărtase dușmanul, îl făcuse să se ascundă.

2008: Cum se manifestă terorismul

Viața de zi cu zi continua în ciuda bombelor și a crimelor. Școala rămânea un adăpost în orașul cuprins de nebunia războiului. Nu puteam merge întotdeauna la ore, pentru că uneori erau bombardamente și alteori se impunea interdicția, care putea apărea în orice parte a zilei. Uneori elicopterele care zburau pe deasupra făceau atâta zgomot că nu mai auzeam nimic; în acele zile eram trimise acasă. Dar dacă școala își deschidea porțile, eu eram prezentă, gata să-mi petrec timpul cu prietenii și să învăț de la profesori.

Prietenii mei și cu mine ne mutasem la școala superioară, așa că mica noastră întrecere colegială devenise mai competitivă. Nu voiam doar să luăm note bune, voiam să le luăm pe cele mai bune.

Și asta nu pentru că voiam să fim cei mai buni – deși fiecare dintre noi se bucura de asta. Ci pentru că atunci când profesorii noștri, ca domnișoara Ulfat din școala primară, ne spuneau: „Excelent!” sau „Bravo!”, inimile noastre zburau de bucurie. Atunci când te apreciază un profesor, te gândești: „Chiar e ceva de mine!” Într-o societate în care oamenii cred că fetele sunt niște ființe slabe, capabile doar să gătească și să facă ordine, te gândești: „Am un talent!” Când un profesor îți spune că și marii conducători sau oameni de știință au fost cândva copii, te gândești: „Poate că noi o să fim oamenii mari ai zilei de mâine.” Într-o țară în care multora li se pare o pierdere de timp să trimită fete la școală, profesorul e cel care te ajută să crezi în visele tale.

Și eu tocmai găsisem un astfel de profesor: doamna Maryam. Era isteată și independentă – tot ce-mi doream și eu să ajung. Făcuse o facultate. Avea o slujbă pentru care primea un salariu.

Acum că eram la școala superioară, materiile deveniseră mai dificile. Făceam algebră, chimie și, preferata mea, fizică. Și, deși profesorii noștri dispuneau doar de o tablă și niște cretă, eram liberi să mergem oriunde ne îndemna curiozitatea. La o oră de chimie, o fată a întrerupt lecția ca să întrebe: „Dacă totul e făcut din atomi, atomii din ce sunt făcuți?” O alta a întrebat: „Dacă electronii se mișcă tot timpul, de ce nu se mișcă și scaunul pe care stau eu?” Profesoara a renunțat să mai țină lecția după plan, și noi toate i-am pus ce întrebări am vrut.

Dar pe-atunci vorbeam mai ales despre armată și talibani. Oamenii din Swat erau prinși la mijloc. Unui prieten îi plăcea să mă tachineze spunând: „Talibanii sunt buni, armata nu.” Și eu îi răspundeam întotdeauna: „Când ești prins la mijloc între armată și militanți, nimic nu mai e bun.”

Drumul de la școală până acasă devenise tensionat și înfricoșător și de îndată ce ajungeam acasă în siguranță nu voiam decât să mă relaxez. Într-o zi am ajuns înaintea fraților mei, încântată că nu trebuie să mă mai cert cu Khushal pe telecomandă, m-am așezat să mă uit la noul meu serial preferat, *Shararat*, care înseamnă „a face pozne”. Era o comedie de la Bollywood, dar îmi plăcea.

Am dat drumul televizorului, dar nu apărea decât un ecran alb. Am schimbat programele. Nicio schimbare. Am încercat fiecare canal. Doar un ecran alb. La început am crezut că se luase iar curentul; se întâmpla asta în fiecare zi. Dar în noaptea aceea am aflat că oamenii lui Fazlullah întrerupseseră semnalul TV. Spuneau că televizoarele sunt haram; arătau lumea occidentală, unde femeile au aventuri și nu-și acoperă părul. Nemaivând la ce să ne uităm, în afara programului oficial al guvernului, eram izolați de lumea din afară.

Între timp, Fazlullah continua să-și țină predicile la radio. Fetele trebuie să stea acasă, predica el. Încercam să-l ignorăm, până într-o zi când am ajuns acasă și l-am găsit pe tata cu fruntea sprijinită în mâini.

— Of, *jani*, mi-a spus, lumea a înnebunit. Fazlullah și oamenii lui au aruncat în aer școala de fete din Matta.

Mi s-a strâns inima. Școala pe care o distrusese Fazlullah era o școală primară, nici măcar una pentru adolescente. Bombardase școala noaptea, când era goală, dar cât de crud putea să fie acest om ca să bombardeze un loc în care copiii mici nu voiau decât să învețe să scrie, să citească și să adune. De ce? mă întrebam. De ce era școala o amenințare atât de mare pentru talibani?

Am spus o rugăciune scurtă pentru copiii care-și pierduseră școala și încă una pentru protecția școlii Khushal. „Te rog, Doamne, ajută-ne să ne apărăm valea și să oprim violența.”

În fiecare zi, oamenii lui Fazlullah stabileau o altă țintă. Magazine, drumuri, poduri. Și școli. Majoritatea atacurilor aveau loc afară din Mingora, dar în curând aveau să ajungă mai aproape. Din ce în ce mai aproape. Într-o zi spălam vase în bucătărie – în ciuda încercărilor de a mă sustrage – când o bombă s-a declanșat atât de aproape de noi, încât casa s-a zguduit din temelii și ventilatorul de deasupra ferestrei a căzut. Înainte să pot reacționa, s-a luat lumina. Aflasem cum aveau loc penele de curent: întâi cădea bomba, apoi venea întunericul. Talibanii ne bombardau și apoi curentul se oprea pentru cel puțin o oră.

Câteva zile mai târziu, talibanii au lovit din nou. Într-una din clădirile apropiate avea loc un priveghi pentru una dintre victimele ultimului atac. În timp ce rudele îndoliate veneau să-și ia rămas-bun, un atentator sinucigaș s-a aruncat în aer. Au murit peste 55 de oameni, printre ei și rude de-ale lui Moniba.

Am crescut tot auzind cuvântul „terorism”, dar n-am știut ce înseamnă. Până acum. Terorismul e diferit de războiul în care soldații se înfruntă unul pe altul în bătălie. Terorismul e frica ce cuprinde totul în jur. E atunci când te duci să te culci fără să știi ce alte orori te mai așteaptă a doua zi. E atunci când te muți cu toată familia în cea mai centrală cameră a casei, pentru că ați decis că aceea e cea mai sigură. E atunci când mergi pe stradă, fără să știi în cine să ai încredere. Terorismul e frica de a-ți vedea tatăl ieșind dimineața pe ușă, neștiind dacă se va mai întoarce seara.

Inamicul era acum peste tot și atacurile veneau de niciunde. Într-o zi a fost distrus un magazin. A doua zi o casă. Apoi apăreau zvonurile. Proprietarul magazinului se opusese lui Fazlullah și ajutase armata. Omul a cărui casă fusese distrusă era activist politic. Într-o zi era aruncat în aer un pod, în altă zi o școală. Niciun loc nu mai era sigur. Nimeni nu mai era în siguranță.

Familia mea continua să facă ce făcea de obicei, dar eram tot timpul în alertă. Bombardamentele deveniseră atât de obișnuite în viața noastră cotidiană că știam ce să facem atunci când auzeam o explozie. Strigam unul la celălalt asigurându-ne că toată lumea e în siguranță – Khaista, *pisho*, *bhabi*, Khushal, Atal! strigam.

Apoi ascultam sirenele. Apoi ne rugam.

Genul ăsta de teroare haotică ne împingea să facem lucruri ciudate. Tata începuse să folosească alte drumuri când venea seara acasă, în caz că cineva îl urmărea. Mama evita să se ducă la piață, și frații mei rămâneau în casă chiar și în cele mai însorite zile. Și cum fusesem în bucătărie de fiecare dată când se auziseră explozii aproape de casă, acum mă țineam cât mai departe de ea. Dar cum să trăiești când ți-e teamă de camerele din propria ta casă? Cum poate o mamă să cumpere mâncare pentru familia ei, când piața este o zonă de război? Cum să se mai adune copiii să joace crichet, când o bombă le poate exploda oricând sub picioare?

Noaptea era cel mai greu. Când se lăsa întunericul, tresăream la cel mai mic foșnet și ne speriam

de orice umbră. Oamenii lui Fazlullah organizau atacuri în special noaptea – mai ales când distrugeau școli. Așa că în fiecare dimineață, înainte să dau colțul spre școala Khushal, închideam ochii și spuneam o rugăciune – temându-mă să-i deschid ca nu cumva să văd o grămadă de dărâmături acolo unde înainte fusese școala. Așa se simțea terorismul.

Numai în 2008, talibanii au bombardat 200 de școli. Atentatele sinucigașe și asasinatele erau lucruri comune. Magazinele de muzică erau închise, fetelor le era interzis să se ducă la școală, și-n timpul Ramadanului nu aveam nici electricitate, nici gaze în Mingora, pentru că oamenii lui Fazlullah aruncaseră în aer rețeaua de electricitate și conductele de gaz.

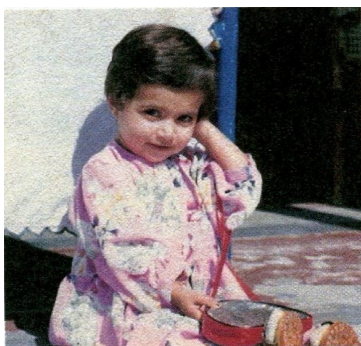
Într-o noapte, când o explozie s-a simțit prea aproape de casă, m-am dus lângă tata.

— Acum ti-e frică? l-am întrebat.

— Noaptea ne e cel mai frică, *jani*. Dar *dimineața*, la lumină, ne regăsim curajul.

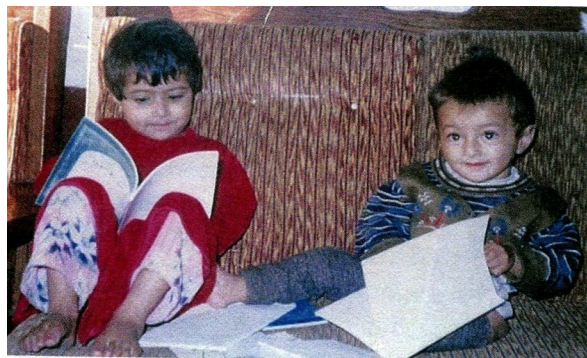
Eu, când eram bebeluș

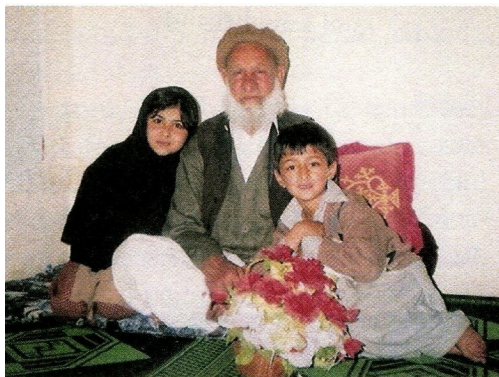
Mic copil, încercând să par elegantă

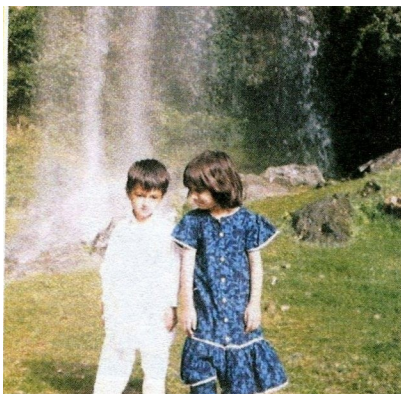
Cu fratele meu Khushal în Mingora

Citind împreună cu Khushal

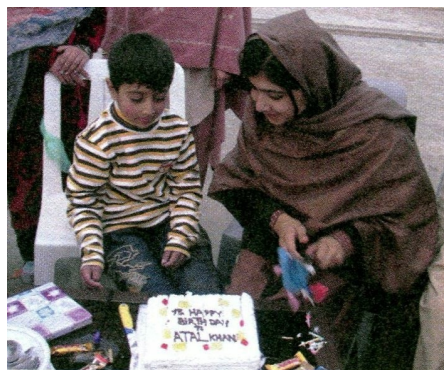
Bunicul din partea tatei, alături de mine și de Khushal, în casa noastră din Mingora.

Alături de Khushal, bucurându-ne de cascada din Shangla.

Ninsoare în Mingora

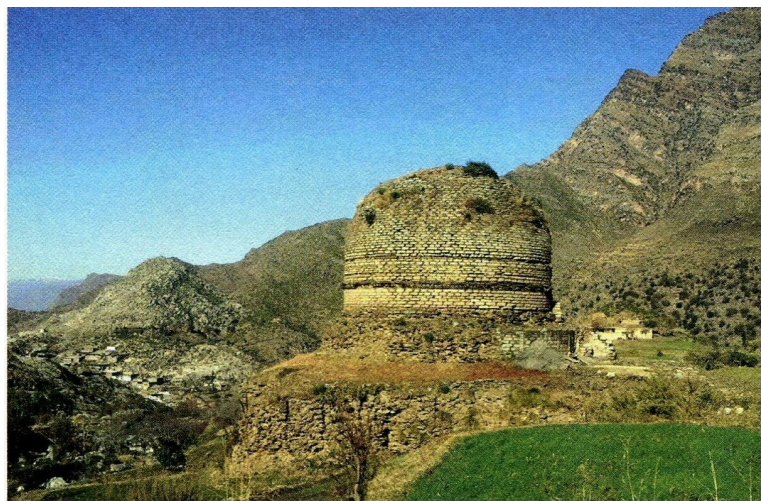
La petrecerea zilei de naștere a fratelui meu, Atal, la casa noastră din Mingora

Jucând badminton cu frații mei.

Frumoasa vale Swat

Una dintre *stupele* din Swat. O *stupă* este o construcție despre care se crede că se ascunde vechi relicve asociate cu Budha.

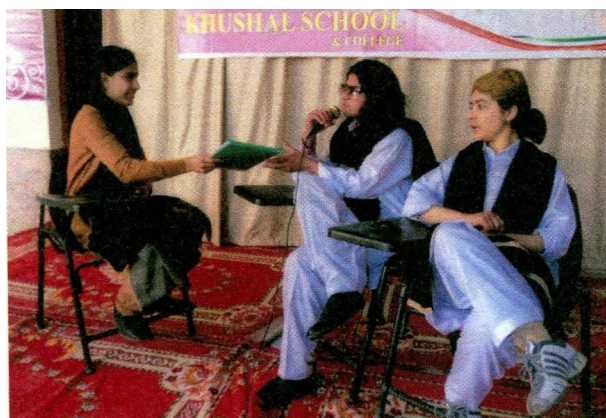
La început, oamenii îi dădeau mulți bani lui Maulana Fazlullah

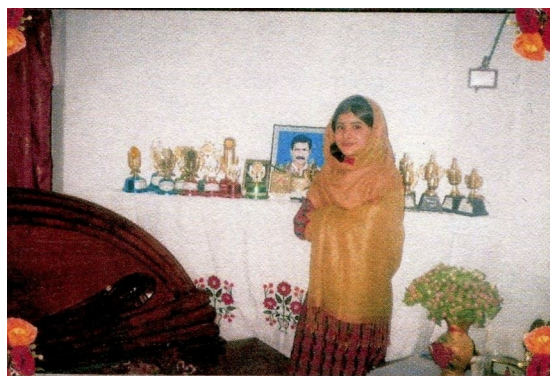
Talibanii biciuiau oamenii în public.

Premierea celor mai bune eleve

Jucând într-o piesă de teatru la școală.

Alături de premiile mele școlare.

Un desen pe care l-am făcut când aveam doisprezece ani, imediat ce am revenit în Swat, după ce fusesem refugiați. Reprezintă visul unei armonii între credințele lumii.

Elevii stand afară în timpul unei expoziții științifice la școala Khushal.

PARTEA A TREIA

Îmi găsesc vocea

O șansă să vorbesc

Zi ori noapte, curajul tatei nu părea să scadă, deși primea scrisori de amenințare sau avertismente de la prieteni îngrijorați. Cât timp bombardarea școlilor a continuat, el a ridicat vocea împotriva lor; ba chiar s-a dus la locul unui astfel de atentat cât încă mai era o ruină în flăcări. Și a tot făcut drumuri la Islamabad și Peshawar, cerând ajutorul guvernului și vorbind împotriva talibanilor.

Îmi dădeam seama că uneori mama era îngrijorată. Ne îmbrățișa cu putere și se ruga pentru noi când plecam la școală și de îndată ce ne întorceam acasă. Și aștepta până noaptea târziu cu telefonul în mână – încercând să se abțină să-l sune pe tata din oră în oră.

Ne vorbea despre planul pe care trebuia să-l urmărim dacă veneau talibanii. Se gândea că ar putea dormi cu un cuțit sub pernă. Eu spuneam că m-aș putea ascunde în baie și-aș suna la poliție. Mă gândeam la creionul fermecat pe care obișnuiam să-l cer. Acum chiar ar fi fost cazul să răspundă rugăciunii mele.

La școală, eu și prietenii mei ne întrebam ce e de făcut. Așa că doamna Maryam lucra cu noi la eseuri și discursuri în care ne exprimam cu privire la campania talibanilor de a distruge școlile de fete și cât de mult însemna școala noastră pentru noi. Am stabilit o adunare la care să ne ținem discursurile; i-am spus „protest pentru pace“, dar nu veneam decât noi fetele.

În ziua adunării, o echipă de la Pastro TV a venit la școală. Eram entuziasmate și surprinse – credeam că nu-i păsa nimănui de un grup de fete și părerile lor despre pace. Fetele începuseră să se agite, dar eu mai dădusem câteva interviuri și mă simțeam mai confortabil în fata camerei de filmat, deși, ca să fiu sinceră, încă mă intimidă.

Eram o democrație la școala Khushal, așa că fiecare fată avea dreptul să vorbească. Fetele mai mari au început primele. Vorbeau despre prietenele care de frică renunțaseră la școală. Vorbeau despre cât de mult ne plăcea să învățăm.

Apoi a venit rândul lui Moniba. Campioana concursurilor de retorică a ieșit în față și a vorbit ca un poet. „Noi, paștunii, suntem oameni cu dragoste de religie. Din cauza talibanilor, toată lumea spune că suntem teroriști. Dar nu e așa. Noi iubim pacea. Munții, copacii noștri, florile – toate lucrurile din valea noastră sunt pașnice.“

După Moniba, a venit rândul meu. Mi se uscăse gura. Mă cuprinsese teama, ca de obicei înaintea interviurilor, dar știam că asta e o ocazie bună să împrăști mesajul nostru despre pace și educație. De îndată ce mi-au pus microfonul în față – cuvintele mi-au ieșit pe gură, sigure și calme, puternice și mândre. „Nu mai suntem în Epoca de Piatră“, am spus. „Dar părem să mergem înapoi. Fetele sunt din ce în ce mai lipsite de drepturi.“ Am vorbit despre cât de mult îmi place școala. Despre cât de important era să continui să înveți. „Nu ne temem de nimeni, și ne vom continua educația. Acesta este visul nostru.“ Și am știut, chiar în clipa aceea, că nu eram eu cea care vorbea. Vocea mea era vocea celor mulți care voiau să vorbească, dar nu puteau.

Microfoanele mă făceau să mă simt de parcă aș fi vorbit întregii lumi. Vorbisem numai cu posturi TV locale sau cu ziare, dar atunci simțeam că vântul mi-ar putea purta cuvintele, așa cum poartă polenul florilor primăvara, ducându-le semințele pe tot pământul.

Și începusem să am un obicei amuzant: mă uitam în oglindă și țineam discursuri.

Casa noastră era plină de rude din Shangla, care veneau în Mingora când aveau nevoie să se ducă la doctor sau să meargă la cumpărături. Erau mereu câteva mătuși care bârfeau în bucătărie. Și sufrageria era plină de unchi care discutau. Casa era plină de copii jucându-se. Plângând. Certându-se. Cu tot haosul din jurul meu, mă strecuram în baie să mă privesc în oglindă. Dar când priveam oglinda nu mă vedeam pe mine. Vedeam sutele de oameni care mă ascultau.

Vocea mamei mă trezea din această reverie.

— *Pisho*, spunea, ce faci acolo? Oaspeții noștri au nevoie la baie.

Uneori, când îmi dădeam seama că țin un discurs în fața oglinzii din baie, mi se părea prostesc. „Malala“, îmi spuneam, „ce Dumnezeu faci?“

Poate că încă eram Malala aceea micuță care ținea lecții unei clase goale.

Dar poate că era ceva mai mult. Poate că fata aceea din oglindă, fata care se închipuia vorbind întregii lumi, era Malala care aveam să devin. Deci, în 2008, în timp ce valea Swat era atacată, n-am rămas tăcută. Am vorbit pe posturile locale și naționale, pe posturile radio și la ziare – am vorbit tuturor celor care voiau să asculte.

Jurnalul unei fete de școală

„După cincisprezece ianuarie, nicio fată, mică sau mare, nu se va mai duce la școală. Dacă nu, știți ce putem face. Iar părinții și directorul școlii vor fi responsabili. “

Mullah-ul Radio a transmis știrea asta în 2008, la sfârșitul lui decembrie. La început, am crezut că e doar una dintre nebuniile lui. Eram în secolul XXI! Cum ar fi putut un singur om să oprească peste cincizeci de mii de fete să meargă la școală.

Eu sunt un om optimist – prietenii mei ar spune că chiar prea optimist, că poate sunt un pic nebună. Dar pur și simplu nu credeam că acest bărbat ne poate opri. Școala era dreptul nostru.

I-am dezbătut decizia în clasă.

— Cine o să-l oprească? spuneau celelalte fete. Talibanii deja au aruncat în aer sute de școli și nimeni n-a făcut nimic.

— Noi o s-o facem, am spus eu. O să cerem guvernului să vină să pună capăt nebuniei.

— Guvernului? întreba o fată. Guvernul nici măcar nu poate închide postul de radio.

Discuția se învârtea în cerc. Dar n-am cedat. Chiar și mie, însă, mi se părea că argumentele mele nu țin.

Una după alta, fetele au încetat să mai vină la școală. Tații lor le-au interzis. Frații lor le-au interzis.

În câteva zile, din 27 de fete mai rămăsesem doar zece în clasă.

Mă simțeam tristă și frustrată – dar înțelegeam. În cultura noastră, femeile nu înfruntă bărbații familiei. Și mi-am dat seama că tații și frații și unchii care-mi făcuseră prietenele să rămână acasă o făceau pentru că erau îngrijorați pentru siguranța lor. Era greu câteodată să nu mă întristez, să nu mi se pară că familiile care țineau fetele acasă i se predau lui Fazlullah. Dar de câte ori mă prindeam cedând ideii că eșuasem, începeam să discut cu Dumnezeu. „Ajută-ne să apreciem zilele de școală care ne-au mai rămas, Doamne, și dă-ne curajul să luptăm cu și mai multă putere pentru încă mai multe.“

Școala trebuia să se încheie în prima săptămână din ianuarie, pentru vacanța obișnuită de iarnă, așa că tata s-a decis să amâne vacanța. Aveam să rămânem în școală până pe 14 ianuarie. Așa încât să putem face mai multe în puținul timp rămas. Fetele care mai rămăseseră în clasa mea stăteam până mai târziu în curtea școlii după ore, în cazul în care nu aveam să ne mai vedem vreodată.

Seara, acasă, mă întrebam ce-aveam să fac cu viața mea dacă nu mă duceam la școală. Una dintre fete se măritase înainte să apară amenințarea lui Fazlullah. Avea doisprezece ani. Știam că părinții mei nu-mi vor face așa ceva, dar mă întrebam: oare ce-aveam să fac? Să-mi petrec toată viața în casă, fără televizor și fără cărți? Cum puteam să-mi termin studiile să fiu doctor, așa cum plănuiam să ajung? Mă jucam cu păpușile și mă gândeam: „Talibanii vor să transforme femeile din Pakistan în păpuși identice și lipsite de viață. “

În timp ce noi ne bucuram de ultimele zile rămase până pe 15 ianuarie, Fazlullah dădea lovitură după lovitură. Anul dinainte fusese greu, dar acele zile din ianuarie 2009 au fost cele mai întunecate din viața noastră. În fiecare dimineață cineva vorbea la școală despre o altă crimă, alteori se

petreceau chiar câte două sau trei pe noapte. Oamenii lui Fazlullah omorâseră o femeie în Mingora pentru că, spuneau ei, „era *fahashi*“, sau indecentă, fiind dansatoare. Și omorâseră un bărbat din vale pentru că refuza să-și poarte pantalonii scurți, așa cum făceau talibanii. Și-acum aveau să ne interzică să mergem la școală.

Într-o după-amiază l-am auzit pe tata vorbind la telefon.

— Toți profesorii au refuzat, spunea. Le e prea frică. Dar o să văd ce pot face.

A închis și a năvălit pe ușă afară.

Un prieten care lucra la BBC, cunoscuta rețea britanică de radio-televiziune, îl rugase să găsească pe cineva de la școală – un profesor sau un elev mai mare – care să scrie un jurnal pentru site-ul său în urdu despre viața sub ocupația talibană. Toți profesorii refuzaseră, dar Ayesha, sora mai mică a lui Maryam, una dintre fetele mai mari, fusese de acord.

A doua zi am primit un oaspete: tatăl lui Ayesha. Nu avea să-i dea voie fiicei sale să spună povestea.

— E prea riscant, spunea.

Tata nu l-a contrazis. Talibanii erau cruzi; dar nici măcar ei n-ar fi făcut rău unui copil, ar fi vrut să spună. Dar a respectat decizia tatălui lui Ayesha și era pregătit să sune la BBC cu vestea proastă.

Eu aveam doar unsprezece ani, dar i-am spus:

— De ce nu scriu eu?

Știam că voia pe cineva mai în vârstă, nu un copil.

M-am uitat la chipul optimist – temător – al tatei. Fusese atât de curajos încercând să le țină piept. Una era să vorbești în media locală și națională, dar jurnalul acesta putea fi citit de oameni din afara Pakistanului. Era la BBC, la urma urmei. Tata mă sprijinise mereu. Nu puteam fi și eu alături de el? Știam fără să stau pe gânduri că o s-o pot face. Aș fi făcut orice ca să mă pot duce la școală în continuare. Dar am mers mai întâi să vorbim cu mama.

Dacă ei îi era frică, atunci n-aveam s-o fac. Dacă nu aveam sprijinul ei, ar fi fost ca și cum aș fi vorbit doar cu jumătate de inimă.

Dar mama a fost de acord. Ne-a răspuns cu un verset din Sfântul Coran. „Falsitatea trebuie să moară și adevărul să iasă la iveală.“ Dumnezeu avea să mă apere, pentru că misiunea mea era una bună.

Mulți oameni din Swat vedeau pericole oriunde întorceau capul. Dar familia noastră nu privea așa viața. Noi vedeam posibilități. Și ne simțeam responsabili să ne apărăm patria. Tata și cu mine suntem visătorii. „Lucrurile trebuie să fie mai bune“, spuneam noi de fiecare dată. Mama este stânca noastră. În timp ce noi suntem cu capetele în nori, ea stă cu picioarele pe pământ. Dar cu toții avem speranță.

— Numai vorbind despre asta putem să îndreptăm lucrurile, spunea ea.

Nu mai scrisesem niciun jurnal până atunci și nu știam cum să încep, așa că trimisul BBC a spus că mă ajută el. Trebuia să sune pe telefonul mamei, pentru că, deși aveam calculator, erau pene dese de curent și puține locuri din Mingora aveau acces la internet. Prima dată când m-a sunat mi-a spus că folosește telefonul soției pentru că al lui era ascultat de serviciile secrete.

Mi-a sugerat să folosesc un nume fals, pentru ca talibanii să nu știe cine scrie jurnalul. Eu nu voiam să-mi schimb numele, dar își făcea griji pentru siguranța mea. Așa că a ales un pseudonim pentru mine: Gul Makai, care înseamnă „floare de porumb” și este numele unei eroine dintr-o poveste paștună.

Prima mea însemnare în jurnal a apărut la 3 ianuarie 2009, cu două săptămâni înainte de termenul limită dat de Fazlullah. Titlul era „Îmi e teamă”. Scriam cât de greu era să studiezi și să dormi

noaptea, cu toată gălăgia luptelor care se duceau pe dealurile din afara orașului. Descriam cum merg la școală dimineața, uitându-mă mereu peste umăr de teamă că m-ar putea urmări un taliban.

Scriam din dormitor, folosindu-mă de o identitate secretă, dar, datorită internetului, povestea din Swat putea fi citită acum de toată lumea. Ca și cum Dumnezeu răspunsese în sfârșit rugăciunii în care-i ceream un creion fermecat.

În următoarea însemnare am scris despre cum școala era centrul vieții mele și despre mândria pe care o simțeam mergând pe străzile din Mingora îmbrăcată în uniforma școlară.

Pe cât de interesant era să fiu Gul Makai, pe atât era de greu să nu spun nimănui, mai ales la școală. Toată lumea vorbea despre jurnalul acestei pakistaneze anonime. O fată chiar a scos textul la imprimantă și i l-a arătat tatălui meu.

— E foarte bun, a zis el, zâmbind înțeleghător.

Acum că pericolul mersului la școală devenise din ce în ce mai mare, cu atât mai mult apreciam zilele petrecute acolo. În zilele de dinainte de închidere, se hotărâse că era prea periculos să purtăm uniforme, așa că ni s-a spus să ne îmbrăcăm în haine obișnuite. Mă hotărâsem să nu-mi fie teamă în fața mâniei lui Fazlullah. Aveam de gând să ascult sfatul cu uniforma, dar pentru acea zi am ales un *shalwar kamiz* roz strălucitor.

De îndată ce-am ieșit din casă, m-am gândit o clipă dacă să mă întorc. Auzisem povești din Afganistan despre oameni care aruncă fetelor acid pe față. Aici nu se întâmplase încă așa ceva, dar cu toate lucrurile care avuseseră loc, nu părea imposibil. Dar cumva am reușit să merg până la școală.

Ce loc ciudat devenise Mingora! Tunuri și focuri de armă ca zgomot de fundal. Abia dacă mai vedeai câțiva oameni pe străzi. (Și dacă vedeai pe cineva, nu puteai să nu te gândești că ar putea fi terorist.) Și o fată într-un *shalwar kamiz* roz care se duce la școală.

Correspondentul BBC a cerut mai multe știri din Swat în următoarea însemnare din jurnal. Nu știam ce să-i spun. Mi-a cerut să scriu despre crime. Lui i se părea evident că asta e o știre. Dar pentru mine lucrurile pe care le trăiești în fiecare zi nu mai sunt o noutate.

Parcă devenisem imună la frică. Până într-o zi când, întorcându-mă de la școală, am auzit un bărbat în spatele meu spunând: „O să te omor.“ Mi-a stat inima, dar cumva picioarele au continuat să meargă. Am iuțit pasul până când m-am îndepărtat de el. Am fugit acasă, am închis ușa și, după câteva clipe, m-am uitat afară la el. Mergea pe stradă, orb la ce se-ntâmpla în jur, țipând la cineva la telefon.

Am râs de una singură.

„Malala“, mi-am spus, „sunt lucruri adevărate de care să-ți fie frică. Nu e nevoie să vezi pericole unde nu e niciunul.“

Principala mea grijă era să nu se afle cine sunt. Și, firește, Moniba a fost prima care a ghicit identitatea lui Gul Makai.

— Am citit un jurnal în ziar, mi-a spus într-o pauză, și povestea semăna cu a noastră, cu ce se întâmplă în școala noastră. Tu ești, nu-i așa?

Nu puteam s-o mint, cel puțin nu pe Moniba. Dar când i-am spus, s-a supărat mai mult ca niciodată.

— Cum poți să spui că ești cea mai bună prietenă a mea, când îmi ascunzi ceva atât de important?

Mi-a întors spatele și a plecat. Știam totuși că, oricât ar fi fost de supărată, nu mi-ar fi trădat secretul.

Tata a fost cel care-a făcut asta. Fără să vrea, desigur. Le spunea reporterilor cât de înspăimântător era pentru copii până și să meargă la școală. Însăși fata lui crezuse că un om care vorbea la telefon voia s-o omoare. Toată lumea recunoscuse povestea din jurnal și, prin aprilie, zilele mele sub pseudonimul de Gul Makai aveau să ajungă la sfârșit.

Dar jurnalul își făcuse treaba. Acum erau mai mulți jurnaliști care urmăreau încercările lui Fazlullah de a închide școlile de fete din Pakistan, printre care și unul de la *New York Times*.

S-au terminat orele

Încă de când am început să dau interviuri, oameni din Mingora veneau să-mi spună că fac bine. Dar mulți dintre prietenii mamei erau scandalizați că apărusem cu fața descoperită la televizor. Unii îi spuneau că va ajunge în iad pentru că nu știuse să mă crească. Și, deși mama nu mi-a spus nimic, știu că ar fi preferat să port un văl. Dar chiar dacă mama nu era de acord cu mine – și chiar dacă prietenii ei o criticau – tot m-a susținut.

Chiar și unele dintre prietenele mele mă întrebau de ce las lumea să-mi vadă fața.

— Oamenii lui Fazlullah poartă măști, le spuneam eu, pentru că sunt criminali. Dar eu n-am nimic de ascuns și n-am făcut nimic rău. Sunt mândră că apăr educația fetelor. Și sunt mândră că pot arăta cine sunt.

Un nebun voia să dea afară din școli peste cincizeci de mii de fete și tot ce-i interesa pe oamenii să vorbească era dacă trebuia sau nu să port văl! Fratele meu Khushal spunea că, măcar o dată, ar fi vrut și el să fie fată, ca să nu fie nevoit să se ducă la școală. Câteodată mă întrebam dacă nu cumva lumea se întorsese cu susul în jos.

Tatei și mamei le plăcea să se uite la interviurile cu mine, eu fugeam din cameră când începeau. Îmi plăcea să dau interviuri pentru că știam cât de important e să vorbești despre drepturile fetelor, dar niciodată nu-mi plăcea să le văd. Nu știu de ce. Era în regulă dacă mă vedea tot restul lumii – doar că eu nu voiam să mă văd.

Și până la urmă poate că trebuie să recunosc că sunt ca oamenii care se preocupă de cum arată. Începusem să observ brusc tot felul de lucruri despre cum arătam – lucruri care înainte nu-mi dădeau bătăi de cap. Pielea mea era prea întunecată. Aveam sprâncenele prea groase. Aveam un ochi mai mic decât altul. Și nu-mi plăceau nici alunițele mici de pe obraz.

Cu câteva zile înainte de data oficială de închidere a școlii, tata urma să meargă la Peshawar să se întâlnească cu doi video-jurnaliști de la *New York Times*, și m-am dus și eu cu el. Îl chemaseră pe tata să-l întrebe dacă-l puteau filma în ultima zi de școală, dar la sfârșitul întâlnirii, unul dintre ei s-a întors spre mine și m-a întrebat:

— Ce-ai face dacă într-o zi nu te vei mai putea întoarce în valea și la școala ta?

Pentru că eram și încăpățânată și plină de speranță, i-am răspuns:

— Asta nu se va întâmpla.

El a insistat că s-ar putea, totuși, iar eu am început să plâng. Cred că atunci s-au hotărât să mă includă și pe mine în documentar.

În dimineața ultimei noastre zile de școală, o echipă de doi cameramani a venit la noi acasă. Eu încă dormeam când au ajuns. Îi spusese tatei că veniseră să filmeze o zi din viața mea, de dimineață până seara. Tata era surprins; fusese de acord să lase camere de filmat în școală, nu în casă. L-am auzit încercând să convingă reporterii să nu facă asta. În cele din urmă a cedat și filmările au început.

— Nu mă pot opri. Eu o să-mi desăvârșesc educația, i-am spus cameramanului. Fie că e la școală, acasă, sau în altă parte. Asta e ce cerem noi lumii: salvați-ne școlile, salvați Pakistanului, salvați Swatul!

Păream plină de speranță, dar în sinea mea eram îngrijorată. Tata mă privea, zâmbind stingher, cu un amestec de mândrie și tristețe pentru fata lui, în timp ce eu mă închipuiam stând acasă, citind toate cărțile pe care le puteam găsi până când nu mai rămânea niciuna. Aveam unsprezece ani. Chiar avea să se termine școala? Aveam să ajung ca fetele care renunță la școală ca să gătească și să spele? Ceea ce nu știam, însă, e că vorbele mele urmau să ajungă la urechile multora. Unele în părți depărtate ale lumii, altele chiar în Swat, în refugiile talibanilor.

Mai târziu, când eu și prietenele mele intram pe poarta școlii, iar camera de supraveghere ne înregistra fiecare gest, părea că mergem la o înmormântare. Visele noastre mureau.

Două treimi din elevi au rămas acasă, deși cu toții jurasem să fim acolo în acea ultimă zi. La un moment dat, una dintre fete a dat buzna pe ușă. Tatăl și frații ei îi interziseseră să vină la școală, dar ea se furișase afară după ce plecaseră ei. Ce lume ciudată era aceea, dacă o fată care voia să meargă la școala trebuia să înfrunte și militanți cu mitraliere, și propria familie.

Pe parcursul zilei, profesorii au încercat să se poarte de parcă totul ar fi fost normal. Unii ne-au dat și teme, ca și cum după vacanța de iarnă aveam să ne vedem din nou. În sfârșit, clopoțelul a sunat pentru ultima oară și doamna Maryam a anunțat sfârșitul semestrului; spre deosebire de anii trecuți, nu s-a mai anunțat și prima zi a semestrului viitor. Prietenele mele și cu mine stăteam în curtea școlii, îmbrățișându-ne, prea triste să plecăm.

Apoi am luat toate o hotărâre. Ultima noastră zi avea să fie și cea mai bună. Am rămas până târziu, ca să o lungim cât putem de mult. Ne-am dus la școala primară să jucăm jocurile de când eram mici. *Mango, mango. Șotron. Parpartuni.* Ne jucam chestii prostești, cântam versuri fără sens și ne prefăceam că, măcar pentru câteva ore, nu mai există talibani.

Din păcate, Moniba nu vorbea cu mine în acea zi, pentru că ne certasem cu câteva zile înainte.

Când am ajuns acasă nu mă puteam opri din plâns. Și mama a plâns. Dar când a ajuns și tata, mi-a spus:

— Nu-ți face griji, *jani*, o să te duci la școală.

Dar părea îngrijorat. Școala de băieți avea să se deschidă după vacanța de iarnă, dar închiderea celor de fete însemna că i se reduceau drastic veniturile, de care avea nevoie ca să plătească salariile profesorilor și chiriile clădirilor. Ca de obicei, multe familii aveau restante și unele nu mai plățiseră taxa de când auziseră avertismentul lui Fazlullah. Tata și-a petrecut ultimele zile înainte de sărbători încercând să găsească soluții prin care să plătească chiria, facturile și salariile profesorilor.

În noaptea aceea, aerul era încărcat de focul de artilerie și m-am trezit de trei ori. A doua zi, am vorbit cu familia mea dacă ar trebui să părăsesc Swat sau dacă să mă trimită la un internat mai departe. Dar, cum a spus și tata, Swat era casa noastră. Aveam să rămânem alături de ea la greu.

Școala secretă

Tata voia ca eu să continui să-mi îmbunătățesc engleza. Așa că îmi zisese să mă uit la un DVD pe care mi-l dăduse unul dintre jurnaliștii din Islamabad: un serial TV care se numea *Betty cea urâtă*.

Îmi plăcea de Betty, cu aparatul ei dentar mare, și cu inima pe măsură. Mă minunam să o văd pe ea și pe prietenele ei plimbându-se și discutând libere pe străzile din New York – fără să-și acopere fețele și fără să fie însoțite de bărbați. Partea mea preferată era când îl vedeam pe tatăl lui Betty gătind pentru ea și nu invers!

Dar am mai învățat ceva uitându-mă la serial. Deși Betty și prietenele ei aveau anumite drepturi, femeile din Statele Unite nu erau cu totul egale; imaginile lor erau folosite pentru a vinde lucruri. Într-un fel, îmi spuneam eu, femeile sunt piese de bibelou și-n societatea americană.

Când mă uitam la serial și vedeam fustele atât de scurte și decolteurile atât de adânci ale bluzelor, mă întrebam dacă nu cumva duc lipsă de îmbrăcăminte în SUA.

Ce ciudat că discul acesta de plastic, pe care erau imagini cu o fată cu ochelari mari și aparat dentar era ilegal. Și cât de ciudat, totuși, să o văd pe urâta Betty și pe prietenele ei mergând libere pe străzile din New York, în timp ce noi stăteam închise în casă fără nicio activitate.

Un alt serial pe care l-am primit era o comedie britanică din 1970. Se numește *Ai grijă ce spui* și e despre o clasă de adulți străini care încearcă să învețe engleză. Doamna Maryam i-l dăduse tatălui meu, dar eu eram cea care se uita la el, fără să mă mai pot opri din râs. Nu e bun să înveți engleză după el, pentru că toată lumea din serial vorbește foarte prost. Dar de-acolo am învățat câteva dintre expresiile mele favorite, ca *jolly good*, *h'okay* și *excoose me* și *thassalrye* (*that's all right*).

Între timp, frățiorul meu Atal și prietenii lui au început să joace un joc. În loc să joace *parpartuni*, se jucau de-a armata și talibanii. Copiii din cartier făceau arme de jucărie din tot ce găseau. Făceau arme din bețe sau hârtie și grenade din sticle vechi de apă.

Războiul și terorismul deveniseră o joacă de copii.

Câteodată, chiar frații mei – fără să știe ce înseamnă – se făceau că sunt militanți talibani sau soldați ai armatei. Chiar își construiau buncăre pe acoperiș unde imitau o bătălie adevărată.

Într-o zi, l-am văzut pe Atal săpând o groapă în curtea din spate.

— Ce faci? l-am întrebat.

M-am cutremurat când mi-a răspuns pe un ton cât se poate de firesc:

— Sap un mormânt.

În tot acest timp, am continuat să scriu pe blog ca Gul Makai.

La patru zile după ce școlile de fete fuseseră închise, oamenii lui Fazlullah au mai aruncat în aer altele patru. „Sunt foarte surprinsă”, scriam. „Școlile acelea fuseseră deja închise. De ce mai era nevoie să le distrugă?”

Armata nu făcea nimic, dar se prefăcea că era ocupată. Soldații stăteau în buncăre, fumând, trăgând cu obuze toată ziua și bombardând dealurile toată noaptea. Iar dimineața, auzeam nu că armata câștigase teren, ci că talibanii mai omorâseră doi, trei oameni. Oamenii din Swat se duceau în continuare să vadă biciuirile anunțate la radio. Iar fetele care nu voiau decât să învețe erau închise în case ca într-o închisoare.

În acele zile întunecate și anoste, auzeam zvonuri despre acorduri secrete cu talibanii. Apoi, ca din nimic, Fazlullah a fost de acord să ridice interdicția asupra școlilor primare pentru fete. Era în regulă dacă fetele mici se duc la școală, spunea, dar insista ca fetele peste zece ani să stea acasă, în *purdah*.

Eu aveam unsprezece ani, dar asta n-avea să mă oprească. În plus, puteam să trec drept o fată de zece ani.

Doamna Maryam le-a trimis mesaj tuturor fetelor din gimnaziu: dacă erau de acord să se opună acestei noi interdicții, avea să deschidă porțile școlii.

— Numai să nu purtați uniforme, le spunea. Îmbrăcați-vă în haine normale, un *shalwar kamiz* simplu, care să nu atragă atenția.

Așa că a doua zi m-am îmbrăcat în haine de zi cu zi și am plecat de-acasă cu cărțile ascunse sub șal și cu fruntea sus.

Dar Mingora se schimbaseră în toată luna în care școala fusese închisă. Străzile erau înfricoșător de tăcute. Magazinele erau închise, casele întunecate, și din zgomotul traficului nu mai rămăsese decât un murmur. Mai mult de o treime din populație părăsise orașul.

Prietenele mele și cu mine mergeam cu teamă spre școală, dar aveam un plan: dacă ne oprea vreun taliban aveam să-i spunem că suntem în clasa a patra.

Dimineață când am ajuns la școală, eram mai fericită ca niciodată să pășesc pe poartă. Doamna Maryam ne aștepta, îmbrățișându-ne pe fiecare și spunându-ne cât de curajoase suntem. Și ea era curajoasă, firește; risca mult venind acolo. Fetele ca noi puteau fi certate. Femeile mature ca ea puteau fi bătute. Sau omorâte.

Pace?

Într-o dimineață din februarie, ne-am trezit în zgomotul unui schimb de focuri. Nu era foarte neobișnuit să fim treziți de câteva ori pe noapte de sunetul mitralierei. Dar de data asta era diferit.

Oamenii din Mingora își descărcau puștile în aer ca să sărbătorească un tratat de pace. Guvernul fusese de acord să impună *sharia*, dacă talibanii renunțau la luptă.

Sharia înseamnă că toate aspectele vieții – de la disputele pe pământ până la igiena personală – erau stabilite de judecători religioși. Chiar dacă oamenii criticau pactul, eram fericiți pentru că asta însemna că mă puteam întoarce la școală.

Din 2007, muriseră mai bine de o mie de oameni. Femeile fuseseră ținute în *pardah*, școlile și podurile fuseseră aruncate în aer, magazinele se închiseseră și oamenii din Swat trăiseră într-o teroare permanentă. Dar acum toate acestea aveau să dispară. Poate că talibanii aveau să se liniștească, să se întoarcă la casele lor, și să ne lase să trăim ca niște cetățeni pașnici.

Cel mai bun lucru însă era că talibanii dăduseră înapoi în privința școlilor pentru fete. Chiar și fetele mai mari se puteau întoarce la școală. Aveam un preț mic de plătit pentru asta: ne puteam duce la școală atâta timp cât rămâneam acoperite în public. „E în regulă“, m-am gândit, „dacă de atât e nevoie.”

Cât timp școlile fuseseră închise, eu continuasem să dau interviuri despre dreptul la educație al fetelor, și participasem împreună cu tata la proteste și evenimente pentru a răspândi mesajul cât mai departe. Dar acum GEO TV, cel mai mare post de televiziune din țară, voia să intervieveze o fată cu privire la tratatul de pace. Ni se lua interviu noaptea, pe acoperișul unui hotel. Mi-au pus un microfon și au început să numere invers: cinci-patru-trei-doi-unu.

Intervievatorul m-a întrebat cum aveau să fie fetele afectate de acordul de pace și ce credeam eu că ar trebui să se întâmple. Doar ce fusese anunțat pactul și deja apăruse cineva care îl încălcase – un jurnalist care-i luase interviu tatei fusese omorât.

Eram deja dezamăgită de tratat și am spus asta.

— Suntem triști că situația se înrăutățește. Ne așteptam la pace și voiam să ne putem întoarce la școală. Viitorul țării noastre nu poate fi unul strălucitor, dacă nu educăm tână generație. Guvernul ar trebui să facă ceva să ne ajute.

Dar nu m-am oprit aici. Am adăugat:

— Nu mi-e frică de nimeni. Eu o să-mi termin studiile. Chiar și dacă o să stau pe jos la școală. M-am întors să o duc până la capăt și asta o să fac.

Cum de ajunseseam așa îndrăzneată? mă întrebam. „Ei bine, Malala“, mi-am spus, „nu faci nimic greșit. Vorbești pentru pace, pentru drepturile tale, pentru drepturile fetelor. Nu e greșit. E datoria ta.”

După interviu, un prieten de-al tatei l-a întrebat câți ani am.

Când tata i-a spus că am unsprezece ani, a fost șocat. „E *pakha jenai*“, i-a spus, peste vârsta ei în înțelepciune.

Apoi l-a întrebat:

— Cum a ajuns așa?

— Circumstanțele au făcut-o să fie așa, i-a spus tata.

Dar ne înșelam. După impunerea *sharia*, talibanii au devenit și mai îndrăzneți. Acum patrulau liberi pe străzile din Mingora, cu arme și bâte, de parcă ar fi fost o armată. Omorau polițiști și le aruncau cadavrele pe marginea drumului. Au bătut un negustor pentru că le dădea voie femeilor să cumpere ruj de la el fără să fie însoțite. Și amenințau femeile de la bazar, inclusiv pe mama.

Într-o zi, mama s-a dus la piață să cumpere un cadou pentru nunta unui verișor de-al meu, când un taliban mare și solid, a acostat-o și i-a tăiat calea.

— Să știi că aş putea să te bat pentru că ieși din casă fără *burqa* potrivită, i-a spus el. Înțelegeți?

Mama era furioasă și speriată. Se referea la o *burqa* completă, care acoperă toată fața, decupată numai în dreptul ochilor. Ea purta o *burqa* normală, nici măcar nu avea din cealaltă.

— Da, bine, o să o port în viitor.

Până atunci nu mai mințise. Dar, la urma urmei, nici nu fusese oprită vreodată la piață de un bărbat cu mitralieră.

— Bine, i-a spus bărbatul, data viitoare n-o să mai fiu atât de blând cu tine.

În curând am aflat că nici măcar *burqa* nu ne proteja împotriva capriciilor talibanilor.

Într-o zi am venit acasă și l-am găsit pe tata și pe prietenii lui urmărind un videoclip pe telefon. M-am aplecat și eu să văd despre ce era vorba. În videoclip, o adolescentă care purta o *burqa* neagră și pantaloni roșii stătea cu fața la pământ în timp ce era biciuită de un bărbos cu turban negru. „Te rog, oprește-te!“, îl implora ea printre țipete și scâncete, în timp ce bărbatul continua s-o lovească. „Mor, pentru Allah!“

Îi puteai auzi pe talibani strigând: „Ține-o! Ține-i mâinile!“ La un moment dat, *burqa* s-a ridicat în sus, cât să-i descopere pantalonii. S-au oprit din bătaie pentru câteva clipe, cât s-o acopere, apoi au reînceput. Mulțimea se adunase în jur, dar nu făcea nimic. Una dintre rudele fetei s-a oferit să o țină la pământ. Fusese lovită de treizeci și patru de ori cu biciul.

Câteva zile mai târziu videoclipul apărea peste tot – chiar și la televizor – și talibanii și-au asumat biciuirea. „Această femeie a ieșit din casă cu un bărbat care nu era soțul ei, așa că a trebuit s-o pedepsim”, spusese un purtător de cuvânt. „Unele limite sunt de netrecut.”

Femeie? Era o adolescentă, poate cu vreo șase ani mai mare decât mine. Da, cineva întrecuse limita. Adulții începuseră să bată adolescenți.

Schimbul de focuri a reînceput. Stând toți adunați în sufragerie, în mintea noastră se ridicase o singură întrebare: Ce fel de pace mai e și asta?

Documentarul *New York Times* fusese urcat pe internet și atrăsese și mai mult atenția asupra condițiilor în care trăiau fetele în Swat, așa că am început să primim mesaje de sprijin de la oameni din întreaga lume. Atunci mi-am dat seama cât de puternică poate fi presa. Am primit un mesaj de la o fată pakistaneză, Shiza Shahid, de nouăsprezece ani din SUA, studentă la Oxford. Ea avea să joace un rol important în campania noastră pentru educație. Pentru prima oară, știam că povestea noastră trecuse de granițele Pakistanului.

În 20 aprilie, Sufi Mohammad, liderul TNSM care ajutase la semnarea tratatului de pace dintre guvern și talibani (și socrul lui Fazlullah), a venit în Mingora să țină un discurs. În acea dimineață, frații mei și cu mine ne uitam de la poartă în timp ce sute de oameni treceau pe lângă casa noastră în drum spre întâlnire. Câțiva luptători, talibani adolescenți ascultau cântece de victorie pe telefoanele mobile, cântând cu voci puternice și entuziasmate. Am închis repede poarta, ca să nu ne vadă. În cele din urmă s-a adunat o mulțime imensă, aproape patruzeci de mii de oameni. Și deși locul era la ceva distanță de casa noastră, miile de voci care fredonau cântece talibane ajungeau până la noi. Un sunet

care-ți dădea fiori.

Tata plecase de dimineață să vadă discursul de pe acoperișul unei clădiri din apropiere. După-amiază, când a ajuns acasă, părea să fi îmbătrânit o sută de ani.

Discursul fusese o dezamăgire. Sperasem că Sufi Mohammad avea să le zică adeptilor lui să renunțe la arme, dar declarase în schimb că democrația nu e islamică și le ceruse să continue lupta.

— Nu e suficient că au făcut ce-au vrut în Swat, a spus atunci tata. Talibanii vor să cucerească și Islamabadul.

Chiar și unii dintre adepții lui Sufi Mohammad erau nemulțumiți de evoluția evenimentelor.

În câteva zile, talibanii au intrat în orașul Buner, la sud de Swat, la doar nouăzeci de kilometri depărtare de capitală. Acum, că era în pericol capitala, armata a pregătit un contraatac. Încă o dată, Mingora era prins la mijloc.

De data asta, mama a spus că trebuie să plecăm și să ne adăpostim în Shangla.

Refugiați

„Niciun paștun nu-și părăsește pământul pentru că e voința lui. Fie pleacă de sărăcie, fie pleacă din dragoste.“ Așa spune un faimos *tapa* paștun, un cuplet învățat de la bunica mea. Acum eram dați afară de o forță pe care scriitorul nu și-o putuse imagina: talibanii.

Stăteam pe acoperiș privind munții, aleile pe care obișnuiam să jucăm crichet, caișii care dădeau în floare, încercam să-mi întipăresc în minte fiecare detaliu, în caz că n-aveam să-mi mai văd niciodată casa.

Apoi am coborât și m-am apucat să-mi fac bagajul. Era haos. Frații mei se rugau de mama să ia cu ei puii de găină, iar soția vărului meu plângea în bucătărie. Când am văzut-o pe ea, mi-a venit și mie să plâng. Eram sătulă de plâns, dar uneori îmi dau și mie lacrimile când văd pe cineva plângând. Am fugit în cameră, încercând să mă gândesc ce-aș putea lua cu mine. Mergeam cu mașina familiei lui Safina, deci n-aveam prea mult loc. (Restul familiei mergea într-o mașină cu prietenul tatălui meu.) Mai întâi mi-am umplut ghiozdanul cu cărți și caiete. M-am mai uitat o dată la premiile mele și mi-am luat rămas-bun de la ele. Apoi am început să îndes haine într-o geantă. Am luat, grăbindu-mă, pantalonii de la un *shalwar kamiz* și partea de sus de la un altul, așa că m-am trezit cu lucruri care nu se potriveau.

Când am închis ușa camerei poate pentru ultima oară și am intrat în bucătărie, am văzut-o pe mama spunându-i lui Atal că nu putem lua puii.

— Dacă fac mizerie în mașină? a țipat.

Dar Atal nu se lăsa convins și sugera să le luăm scutece. Săracul Atal. Avea numai cinci ani și deja fusese martor la două războaie. Era un copil; armata și talibanii urmau să se bată în orașul nostru și lui îi păsa de micile lui păsări. Nu puteam să le luăm cu noi, firește, și când mama i-a spus că trebuie să-i lăsăm acasă cu o porție suplimentară de mâncare și apă, Atal a izbucnit în plâns. Apoi, când mi-a spus că trebuie să renunț la cărți, aproape că mi-a venit și mie să plâng. Iubeam școala și nu-mi păsa decât de cărți. Eram copii, la urma urmei, copii cu griji copilărești, chiar dacă venea războiul peste noi.

Mi-am ascuns cărțile într-o geantă din camera de oaspeți, unde păreau că vor fi în siguranță, și am șoptit câteva versete coranice peste ele ca să le protejez. Apoi toată familia s-a strâns la un loc și ne-am luat rămas-bun de la casă. Am spus câteva rugăciuni și am lăsat dulcea noastră casă în paza Domnului.

Afară, străzile erau împânzite de mașini. Mașini și riște, căruțe trase de cai și camionete – toate pline cu oameni și bagaje, saci de orez și saci de dormit. Erau motociclete care țineau familii întregi, în timp ce alții fugeau pe stradă doar cu hainele din spinare. Puțini știau unde se duc, majoritatea știau doar că trebuie să plece. Două milioane de oameni fugeau din casele lor. Era cel mai mare exod din istoria paștunilor.

Mama, frații mei și cu mine mergeam să stăm cu familia noastră în Shangla. Dar tata spunea că datoria lui era să se ducă în Peshawar să avertizeze oamenii în legătură cu ceea ce se întâmplă. Niciunui dintre noi nu-i plăcea ideea asta, mai ales mamei, dar înțelegeam situația. Stabilisem că avea să meargă o parte din drum cu noi, și că aveam să-l lăsăm în Peshawar.

Călătoria, care de obicei dura doar câteva ore, de data asta a durat două zile. A trebuit mai întâi să facem un ocol, pentru că familia Safinei și prietenul tatei mergeau în altă parte, iar noi ne foloseam de mașinile lor, pentru că n-aveam alta. Când am ajuns în Mardan, am continuat drumul singuri, cu autobuzul până unde putea să ne ducă. Spre sfârșitul călătoriei am mers pe jos. Ultimii 20 de kilometri a trebuit să-i facem pe drumuri desfundate și periculoase, cu toate lucrurile în spate. Aproape că se lăsase întunericul și starea de asediu urma să fie declarată din clipă-n clipă, când am ajuns la curba care ducea spre Shangla. Acolo, am fost opriți de un ofițer de armată la un baraj rutier.

— Stare de asediu. Nimeni nu poate să treacă pe aici, spunea.

— Suntem refugiați, i-am spus noi. Trebuie să ajungem în satul familiei noastre.

Dar nu voia să ne lase să trecem.

Refugiați. Asta eram noi acum, nu pakistanezi, nu paștuni. Identitatea noastră se redusese la un singur cuvânt: refugiați.

L-am implorat, și după ce bunica a început să plângă, ne-a lăsat să trecem. Ultimii kilometri pe care i-am făcut pe întuneric, ne-au trecut toți fiorii. Ne era teamă că un vehicul al armatei ne-ar fi putut confunda cu teroriștii și ne-ar fi împușcat.

În cele din urmă, când am ajuns în Shangla, rudele noastre erau șocate. Talibanii plecaseră recent din munți, dar se zvonea că aveau să se întoarcă.

— De ce-ați venit aici? întrebau.

Pentru refugiați niciun loc nu era sigur.

Am încercat să ne obișnuim cu noua noastră viață din munți, nefiind siguri cât de mult o să rămânem acolo. M-am înscris în clasă cu vara mea Sumbul, care era cu un an mai mare ca mine, apoi mi-am dat seama că va trebui să împrumut haine de la ea, pentru că hainele pe care le împachetasem, pantaloni și tunici, nu se potriveau sub nicio formă.

Ne-a luat mai bine de o jumătate de oră să ajungem la școală pe jos și, odată ajunși, am văzut că sunt doar trei fete în clasa lui Sumbul. Majoritatea fetelor din sat nu se mai duc la școală după ce împlinesc zece ani, așa că puținele fete care-și continuă studiile învață laolaltă cu băieții. Reușisem să șochez pe toată lumea pentru că nu-mi acopeream fața ca celelalte fete și pentru că vorbeam liber în clasă și puneam întrebări.

În curând, aveam să primesc o lecție despre cum merg lucrurile la țară. S-a întâmplat în a doua zi de școală, când Sumbul și cu mine am întârziat la ore. Era vina mea – îmi place să dorm mai mult – și am încercat să explic. Am fost nedumerită când profesorul ne-a cerut să întindem mâinile – și ne-a lovit peste palme cu un băț.

M-am întors la locul meu, incredibil de umilită. Dar, după ce mi-a trecut rușinea, mi-am dat seama că pedeapsa asta însemna că eram tratată ca făcând parte din grup.

Eram fericită să fiu împreună cu verii mei, dar, vai, ce dor îmi era de casă. Și de vechea mea școală. Și de cărți. Și chiar de *Betty cea urâtă*.

Sus în munți, radioul era colacul nostru de salvare și-l ascultam mereu. În mai guvernul a anunțat că a trimis trupe în Mingora, pentru o confruntare decisivă cu talibanii din oraș. Luptele pe străzile Mingorei au durat patru zile. Era greu de spus cine va câștiga. La sfârșit, pe străzi aveau loc confruntări directe.

Am încercat să-mi închipui totul: talibanii luptându-se pe aleea pe care noi jucam crichet. Soldații armatei trăgând cu arma de la ferestrele hotelurilor.

Într-un sfârșit, armata a anunțat că pusese talibanii pe fugă. Distrusese Imam Deri, fortăreața lui Fazlullah. Apoi ocupase aeroportul. După patru săptămâni, armata declarase că recuperase întreg

orașul.

Am respirat ușurați, dar ne-am mirat: Unde s-ar fi putut retrage talibanii? Oare aveau să vină acolo, sus în munți?

În tot acest timp, ne făceam multe griji pentru tata. Sus în munți era aproape imposibil să ai semnal la telefon, și, câteodată, mama trebuia să se cațere pe o bucată de stâncă din mijlocul câmpului ca să primească măcar o liniuță la semnal. Așa că abia vorbeam cu el.

Era în Peshawar, într-o cameră de hostel împreună cu alți trei bărbați, încercând să le explice ziariștilor și oficialilor guvernamentali situația din Swat. Apoi, după încă vreo două săptămâni, ne-a sunat și ne-a spus să venim la el în Peshawar.

Am plâns toți de fericire când ne-am reîntâlnit.

Avea să ne dea o știre importantă: Richard Holbrooke, un ambasador special din SUA, avea să participe la o întâlnire în Islamabad și noi eram invitați. Dar în dimineață când a avut loc întâlnirea, am dormit mai mult decât trebuia. Nu pusesem alarma cum trebuie, și tata era puțin supărat pe mine. Cumva am reușit să ajungem la timp la hotel.

Era o conferință cu douăzeci de activiști sociali pakistanezi din zone tribale distruse de război, adunați toți în jurul unei mese; eu stăteam chiar lângă ambasador.

Domnul Holbrooke s-a întors spre mine:

— Câți ani ai?

Mi-am îndreptat spatele ca să par mai înaltă.

— Doisprezece, i-am spus.

Era aproape adevărat. Făceam doisprezece ani în câteva zile.

Am tras aer în piept.

— Stimate domnule ambasador, am spus, vă cer să ajutați fetele din această țară să primească o educație.

A râs.

— Aveți deja nenumărate probleme și facem deja multe lucruri pentru voi. Am promis miliarde de dolari ca ajutor economic; lucrăm cu guvernul vostru ca să vă dăm electricitate și gaze, dar țara are multe probleme.

Nu-mi dădeam seama ce înseamnă râsul lui. Dar înțelegeam ce spune. Educația fetelor era la capătul listei de probleme pe care le avea Pakistanul. Poate că m-am îndoit puțin de spate. Poate că mi-a pierit puțin zâmbetul. Dar n-am lăsat să se vadă că sunt dezamăgită. În plus, acum știam că apariția la televizor și apărutul dreptului fetelor la educație nu era decât jumătate din ce trebuia făcut. Cealaltă jumătate încă ne aștepta. Și eu aveam de gând să continui lupta.

După vizita noastră în Islamabad, unde am participat la o conferință de presă ca să ne spunem povestea, pentru ca lumea să știe ce se întâmplă în Swat, nu prea știam unde să ne mai ducem. Mingora era încă în ruine. Talibanii se retrăgeau în munții din Swat. Așa că am acceptat o invitație să locuim în Abbotabad. M-a bucurat mai ales vestea că și Moniba stătea tot în Abbotabad. Nu mai vorbisem cu ea de când ne certasem înaintea ultimei zile de școală, dar încă era prietena mea cea mai bună.

Așa că am sunat-o și am invitat-o să ne vedem într-un parc. Am luat cu mine niște Pepsi și biscuiți, ca ofrandă de pace.

— A fost numai vina ta, mi-a spus.

Am fost de acord. Nu-mi păsa dacă greșise cineva sau nu (deși sunt sigură că nu făcusem nimic rău). Eram fericită că eram din nou prietene.

Între timp, venise ziua mea. Toată ziua am așteptat petrecerea – dar, în tot haosul, lumea uitase. Încercam să nu-mi plâng de milă, dar nu puteam să nu-mi amintesc cum fusese ultima mea zi de naștere. Mâncasem tort cu prietenele mele. Avusesem baloane. Dorința pe care mi-o pusesem fusese să avem pace în vale.

Am închis ochii și mi-am pus aceeași dorință și când am împlinit doisprezece ani.

Acasă

După trei luni în care trăisem pe unde apucasem, alături de străini sau de rude, eram în sfârșit în drum spre casă. De îndată ce-am trecut de trecătoarea din munți și am văzut râul Swat, tata a început să plângă. Și când am văzut cum arăta Mingora, eram toți în lacrimi.

Oriunde întorceam capul, vedeam clădiri în ruină, grămezi de vehicule distruse, mașini arse, geamuri sparte. Obloanele de metal ale magazinelor fuseseră deschise cu forța, ferestrele sparte, iar rafturile lor golite. Fiecare clădire părea să fie lovită de gloanțe.

Încă se simțea ca o zonă de război. Soldații ne priveau din baricadele lor de pe acoperișuri, cu mitralierele îndreptate spre stradă. Deși guvernul declarase că oamenii se pot întoarce în siguranță, multora le era încă frică să revină. Stația de autobuz, de obicei plină cu mașini colorate și sute de călători, era acum părăsită și printre pietrele din pavaj creștea vegetația.

Dar nu se mai vedea niciun taliban.

Luând curba spre casă, ne pregăteam pentru ce e mai rău. Auzisem că fuseseră spargerii în locuințele din jur. Se furaseră televizoare și bijuterii. Ne-am ținut respirația cât a deschis tata poarta. Primul lucru pe care l-am văzut a fost că grădina din fața casei devenise o junglă. Frații mei au fugit imediat să-și verifice puii de găină. S-au întors plângând, nu mai rămăsese din ei decât o grămadă de oase și pene. Păsările muriseră de foame. Eu am fugit în camera de oaspeți unde-mi ascunsesem cărțile. Erau în siguranță. Am spus o rugăciune de mulțumire și le-am răsfoit. Cât de bine mă simțeam să-mi văd ecuațiile, însemnările de la studii sociale și gramatica engleză. Aproape că am plâns de bucurie, până când mi-am dat seama că încă nu știam dacă școala noastră mai era în picioare.

— A fost cineva aici, mi-a spus tata când am intrat pe poarta școlii.

Clădirea de vizavi fusese lovită de o rachetă, dar, în mod miraculos, școala rămăsese intactă. Înăuntru, podelele erau pline de mucuri de țigară și ambalaje de mâncare. Mesele și scaunele erau toate întoarse și lăsate în dezordine. Firma școlii era pusă în colțul în care o lăsase tata ca să nu pățească nimic. Am ridicat-o și am țipat. Sub ea erau câteva cranii de capră. Mi-a luat câteva clipe să-mi dau seama că erau resturile de la cina cuiva.

Pereții erau plini cu sloganuri anti-talibane. În clase, podelele erau pline de cartușe. Cineva scrisese pe o tablă *Army Zindabad* – ceea ce înseamnă „Trăiască armata“. Atunci am înțeles cine stătuse acolo. Soldații dăduseră o gaură într-unul din pereții de la etaj, prin care puteau vedea strada de jos. Poate că folosiseră locul pentru lunetiști. Deși era o harababură totală, școala noastră dragă era încă în picioare.

După ce-a evaluat pagubele din fiecare clasă, am intrat cu tata în biroul lui. Acolo a găsit o scrisoare pe care i-o lăsase armata. Dădeau vina pe locuitorii din Swat pentru că le dăduseră voie talibanilor să preia controlul asupra regiunii.

„Am pierdut atâția soldați, și asta vi se datorează numai vouă. Trăiască armata pakistaneză!“

Tata a ridicat din umeri:

— Tipic! Mai întâi oamenii din Swat intră sub control taliban, apoi sunt omorâți de talibani și acum sunt vinovați pentru talibani!

Era o confuzie totală. Înainte mă gândeam că aş vrea să fiu doctor, dar după întâmplările prin care trecusem, am început să mă gândesc că ar fi o alegere mai bună dacă m-aş face politician. Țara noastră avea atâtea probleme. Poate că într-o zi aveam să le pot rezolva.

O cerință modestă și o pace ciudată

În Swat se instalase, în sfârșit, pacea. Armata rămăsese încă în oraș, dar magazinele s-au redeschis, femeile puteau merge libere la piață – și eu am bătut-o pe Malka-e-Noor și am luat premiul întâi. Îmi pusesem atâtea speranțe în viitorul văii noastre că plantasem o sămânță de mango lângă casă. Știam că seminței avea să-i ia mult timp să răsară, ca și reconcilierii și reconstrucției promise de guvern, dar era felul meu de a spune că speram că viitorul avea să fie lung și pașnic în Mingora.

Una dintre cele mai mari temeri pe care le aveam pe atunci era că în jurul vârstei de treisprezece ani încetasem să mai cresc. Deși înainte eram una dintre cele mai înalte fete din clasă, acum eram printre cele mai mici. Așa că ceream un lucru modest. În fiecare noapte mă rugam lui Dumnezeu să mă facă mai înaltă, și apoi mă măsurăm pe peretele din dormitor cu un creion și o riglă. Și-n fiecare dimineață mă așezam din nou acolo ca să văd dacă am mai crescut. Dacă aveam să cresc cât de puțin – fie și doi centimetri –, promiteam că o să spun o sută de *nakat nafl*, rugăciuni în plus pe lângă cele zilnice.

Vorbeam la foarte multe evenimente, dar aveam impresia că înălțimea mă împiedica să am mai multă autoritate.

Eram atât de scundă, că uneori îmi era greu să atrag atenția oamenilor.

La începutul lui 2010, școala noastră fusese aleasă să ia parte la Adunarea Districtuală a Copiilor din Swat, organizată de UNICEF și Fundația pentru orfani Khpal Kor (Casa mea). Membrii erau șaizeci de elevi din întregul Swat. Majoritatea erau băieți, dar participaseră și unsprezece fete de la școala mea. Și când am votat cine să fie purtătorul de cuvânt, eu am câștigat! Era ciudat să urc pe scenă și lumea să mi se adreseze cu „doamna purtător de cuvânt“, dar mi-am luat sarcina foarte în serios.

Adunarea a avut loc în fiecare lună, timp de un an, și în urma discuțiilor am luat nouă hotărâri. Ceream să se pună capăt exploatarea copiilor în muncă. Ceream ajutor pentru trimiterea copiilor străzii și a celor cu handicap la școală. Am cerut ca toate școlile distruse de talibani să fie reconstruite. De îndată ce am stabilit aceste moțiuni, ele au fost trimise oficialilor – și câteva chiar au fost puse în aplicare. Eram auziți, schimbam ceva și ne simțeam bine.

Până-n toamnă însă, au început din nou să se adune norii. Un prieten de-al tatei, un om care se opusese talibanilor, fusese prins într-o ambuscadă când se îndrepta spre casă. Apoi un altul, un politician care criticase talibanii, a fost ucis de un atentator sinucigaș. Vara lui 2010 a venit cu ploi torențiale – un muson a inundat valea, măturând totul în cale. În întreaga țară au pierit înecați două mii de oameni, milioane și-au pierdut casele, și șapte mii de școli au fost distruse.

Casa noastră era situată pe un deal, așa că am fost feriți de inundații, dar școala, care era chiar pe malul râului, a fost grav afectată. Când s-au retras apele, se putea vedea că i-ar fi ajuns unui om până la piept; băncile și scaunele noastre erau acoperite cu un nămol gros și urât mirositor. Reparațiile aveau să fie foarte costisitoare. Pagubele din Shangla erau și mai mari, iar liderii religioși

fundamentalisti au început din nou să sugereze că Dumnezeu a trimis un dezastru natural ca pedeapsă pentru că ne dedăm unor comportamente nemusulmane.

Până la începutul lui 2011, talibanii au mai aruncat în aer două școli. Au răpit trei voluntari străini și i-au omorât. Un alt prieten de-al tatei, un președinte universitar care criticase talibanii, a fost omorât de doi oameni înarmați care-au dat buzna în biroul lui.

În luna mai a aceluiași an, Osama bin Laden, creierul operațiunilor din 11 septembrie, fusese omorât în casa în care se ascundea în Abbottabad, la câțiva metri de academia noastră militară.

Apoi tata a primit acasă o scrisoare anonimă. „Ești fiul unui preot. Dar parcă te-ai convertit. Nu ești un bun musulman. Ai vorbit împotriva noastră și o să suporti consecințele. Mujahedinii o să te găsească oriunde te-ai duce pe fața pământului.”

Începea să pară că talibanii nu plecaseră niciodată cu totul.

Încercam să-mi spun că această scrisoare îngrozitoare era ultimul gest inutil al unui taliban care pierduse războiul. Dar mă rugam în fiecare zi pentru siguranța tatălui meu. Mă rugam ca școala mea să rămână deschisă și să înceapă reconstrucția celorlalte școli bombardate. Continuam să-i cer lui Dumnezeu să mă facă mai înaltă. Dacă aveam de gând să fiu politician și să muncesc pentru țara mea, trebuia ca măcar să pot vedea dincolo de podium.

În sfârșit, vesti bune!

În octombrie 2011, tata m-a chemat să-mi arate un e-mail pe care-l primise. Abia dacă-mi venea să cred ce scria în el: fusesem nominalizată la premiul internațional de pace Drepturile Copiilor, un grup care milita pentru drepturile copiilor și avea sediul în Amsterdam. Numele meu fusese propus de episcopul Desmond Tutu din Africa de Sud, unul dintre eroii tatălui meu pentru lupta împotriva apartheidului.

Apoi a mai venit un e-mail: eram invitată să vorbesc la o conferință despre educație în Lahore. Ministrul educației de-acolo inaugura o nouă rețea școlară; toții copiii aveau să primească laptopuri. Dădea premii în bani copiilor din provincia lui care se descurcau bine la examene. Și, spre surprinderea mea, îmi dădea și mie un premiu pentru campania mea pentru drepturile fetelor.

La eveniment am purtat un *shalwar kamiz* roz, preferatul meu, și mă hotărâsem să le spun tuturor despre cum eu și prietenele mele din liceul Khushal sfidasem edictul talibanilor și mersesem în secret la școală. Voiam ca peste tot copiii să se poată bucura de educația lor, și le-am spus că acum știam pe pielea mea suferința milioaneilor de copii care sunt lipsiți de educație.

— Dar, am spus eu publicului, fetelor din Swat nu le-a fost frică și nici acum nu le e.

Nici nu mă întorsesem acasă de o săptămână, când într-o zi, una dintre prietene a dat buzna în clasă să mă anunțe că am câștigat un alt premiu. Guvernul îmi decernase primul Premiu Național pentru Pace al Pakistanului. Nu-mi venea să cred. Au venit atâția jurnaliști la școală în acea zi, că se stârnise un haos ca la balamuc.

Nu crescusem cu niciun centimetru până în ziua decernării, dar hotărâsem să am un aer mai autoritar. Când primul ministru mi-a dat premiul, i-am înmănat și eu o listă de cerințe – printre care se număra și că trebuie să reconstruiască școlile distruse de Fazlullah și să deschidă o universitate pentru fete în Swat. Atunci mi-am întărit hotărârea să ajung om politic, ca să pot acționa eu însămi și să nu fie nevoie mereu să cer ajutor de la alții.

Când s-a anunțat că premiul avea să fie decernat în fiecare an și că avea să fie numit Premiul Malala, în onoarea mea, l-am văzut pe tata încruntându-se. În tradiția țării noastre, cât timp oamenii sunt încă în viață, nu-i onorăm în felul acesta, ci numai după ce mor. Era puțin superstițios și nu i se părea un semn bun.

Dar frații mei încercau să mă facă să mă simt umilă, încă se băteau cu mine și mă tachinau și se certau cu mine pe telecomandă. Poate că mi se dădea mai multă atenție în lume, dar pentru ei rămăsesem aceeași Malala.

Mă întrebam, însă, cum aveau să reacționeze prietenii mei la toată această publicitate. Eram un grup foarte competitiv, la urma urmei. Și, firește, mai trebuia să am grijă și să nu rănesc sentimentele Monibei. Mi-era teamă că o să creadă că am abandonat-o în timpul călătoriilor mele, sau că o să-și găsească o altă prietenă. Dar nu aveam timp să mă gândesc la toate astea în prima mea zi de școală. Când am ajuns, mi s-a spus că un grup de jurnaliști așteaptă să-mi pună întrebări. Când am intrat în cameră, mi-am văzut toți prietenii de la școală așezați în jurul unui tort, strigând: „Surpriză!” Făcuseră chetă și cumpăraseră un tort alb cu glazură de ciocolată pe care scria: SUCCES ÎNTOTDEAUNA!

Dragele mele prietene erau cât se poate de generoase și nu voiau decât să se bucure de succesul meu. În inima mea știam că fiecare dintre noi ar fi putut să facă ce-am făcut eu; eram norocoasă că am avut părinți care m-au încurajat, în ciuda fricii pe care o simțeam cu toții.

— Acum vă puteți întoarce la muncă, ne-a spus doamna Maryam după ce am terminat de mâncat. Aveți examene în martie!

PARTEA A PATRA

Luată în vizor

Sunt amenințată cu moartea

Într-o zi, la începutul lui 2012, eram în Karachi, ca invitați ai GEO TV și o jurnalistă pakistaneză care trăia în Alaska a venit să ne vadă; văzuse videoclipul din *New York Times* și voia să mă cunoască. Voia și să-l întâlnească pe tata să-i spună ceva.

Am văzut că avea ochii în lacrimi; apoi s-a dus cu tatăl meu la calculator. Păreau tulburați și au închis în grabă pagina la care se uitau.

Puțin mai târziu, tatei i-a sunat telefonul. S-a dus să vorbească unde nu putea fi auzit și a revenit alb la față.

— Ce s-a întâmplat? l-am întrebat. E ceva ce nu-mi spui.

Întotdeauna vorbise cu mine de la egal la egal, dar acum îmi dădeam seama că încerca să decidă dacă să mă protejeze de chestia asta sau să mi-o spună. A oftat din greu și mi-a arătat la ce se uitase pe calculator.

Mi-a căutat numele pe Google. „Malala Yousafzai”, spuneau talibanii, „ar trebui să fie omorâtă”.

Era acolo, negru pe alb. Eram amenințată cu moartea.

Cred că știusem că momentul acela putea veni; și acum, iată-l. Mi-am amintit de diminețile din 2009, când s-a redeschis școala și trebuia să merg până acolo cu cărțile ascunse sub vâl. Eram atât de înfricoșată atunci. Dar mă schimbasem mult. Eram cu trei ani mai mare, călătorisem și ținusem discursuri, câștigasem premii. Mă uitam la cineva care-mi cerea moartea – o invitație pe care un terorist o făcea altuia: „Haide, împușc-o!” – și eu eram cât se poate de calmă. Era de parcă aș fi citit despre altcineva.

M-am uitat din nou la mesajul de pe ecran. Apoi am închis laptopul și nu am mai citit niciodată cuvintele acelea. Se întâmplase ce era mai rău. Eram în vizorul talibanilor. Acum trebuia să mă întorc să fac ceea ce eram menită să fac.

Eu eram calmă, dar dragul meu tată era în pragul plânsului.

— Ești bine, *jani*? mă întreba el.

— *Aba*, i-am spus, încercând să-l liniștesc. Toată lumea știe că trebuie să murim cândva. Nimeni nu poate opri moartea. Nu contează dacă vine de la un taliban sau de la cancer.

Nu era convins.

— Poate că ar trebui să oprim campania asta pentru o vreme. Poate că ar trebui să intrăm în hibernare.

Tatăl meu paștun, mândru și neînfricat, era zguduit într-un fel cum nu-l mai văzusem. Și știam de ce. Era una să fie el în vizorul talibanilor. Spunea mereu:

— Lasă-i să mă omoare. O să mor pentru lucrurile în care cred.

Dar nu-și închipuise niciodată că talibanii aveau să-și verse furia asupra unui copil. Asupra mea.

Am privit chipul nefericit al tatei și am știut că avea să-mi respecte decizia, indiferent care ar fi fost aceea. Dar nu aveam nicio decizie de luat. Asta era menirea mea. O forță puternică venise să locuiască în mine, ceva mai mare și mai puternic decât mine, și mă făcuse neînfrică. Acum era rândul meu să-i dau tatei o doză din curajul pe care el mi-l insuflase întotdeauna.

— *Aba*, i-am spus. Tu mi-ai spus că dacă credem în ceva mai mare decât viața noastră, atunci

vocele noastre se vor înmulți, chiar și după ce vom fi morți. Nu ne putem opri acum.

A înțeles, dar mi-a zis că trebuie să fim atenți ce spunem și cui.

În drum spre casă m-am întrebat ce m-aș face dacă un taliban ar veni să mă omoare.

Ei bine, mi-aș fi scos pantoful și l-aș fi aruncat în el.

Dar apoi m-am gândit: „Dacă arunci cu pantoful într-un taliban, nu mai e nicio diferență între tine și el. Nu trebuie să-i tratezi pe alții cu cruzime. Trebuie să-i confrunți prin pace și dialog. “

„Malala“, mi-am spus, „spune-i ce e în inima ta. Că vrei o educație. Pentru tine. Pentru toate fetele. Pentru sora sau fata lui. Pentru el.“

Asta aveam de gând să fac. Apoi mi-am spus: „Acum poți să faci ce vrei.“

Promisiunea primăverii

În primăvară Valea a început să înflorească, plopii au dat în floare, și în orașul meu s-a petrecut un mic miracol în campania pentru educație. Mama a început să învețe să citească.

În timp ce tata și cu mine eram ocupați să colindăm prin Swat, luând apărarea fetelor din valea noastră, mama începuse pregătirea cu una dintre profesoarele de la școala Khushal. De câte ori doamna Ulfat avea o pauză în program, mama o vizita, cu caietul și creionul în mână, până când a început să înțeleagă liniile și simbolurile ciudate de pe pagină. În curând avea să poată citi urdu – și începuse să învețe engleză.

Mamei îi plăcea școala chiar mai mult decât mie, dacă așa ceva era posibil. Asta și pentru că, spunea tata, foarte mult timp nu învățase nimic. Adesea, seara, ne făceam temele împreună, sorbind ceai – două generații de femei paștune aplecate peste cărțile lor.

Între timp, nu mai dădusem atât de multă atenție școlii din cauza călătoriilor. Aproape că nu-mi venea să cred, dar Malka-e-Noor ieșise prima în ultimul trimestru. Khushal firește că s-a folosit de asta ca să mă tachineze.

— În timp ce tu erai ocupată devenind cea mai cunoscută elevă din Pakistan, altcineva ți-a furat coroana acasă, îmi spunea el.

Dar nu mai conta. Prietenele mele și cu mine eram bucuroase pentru că în sfârșit se terminaseră examenele și urma o excursie cu clasa, prima după mulți ani. În timpul regimului lui Fazlullah, toate excursiile fuseseră anulate, pentru că fetele nu aveau voie să apară în public. Dar, iubitul nostru ritual de primăvară revenise.

Am mers cu autobuzul până la Palatul Alb, o minune din marmură albă, atât de nepământească, încât părea să plutească ca un nor deasupra pământului. I-am privit uimite camerele și grădinile. Apoi am început să alergăm, luându-ne una după alta într-o pădure deasă și înverzită. Când am ajuns la o cascadă cu apa limpede ca cristalul, am stat să ne facem fotografii.

O fată a stropit-o pe alta. Stropii de apă au strălucit în aer ca niște diamante. Era unul dintre cele mai frumoase lucruri pe care le văzusem, așa că am așteptat acolo o vreme, visătoare, ascultând sunetul apei curgătoare.

Apoi Moniba a început să mă stropească. N-aveam chef, așa că i-am spus să se oprească. Dar a făcut-o din nou. Și din nou. Tata m-a strigat, așa că m-am îndepărtat. Când m-am întors, era supărată pe mine că plecasem. Și prostia noastră tipică ne-a stricat iarăși ziua. Ne-am întors acasă cu autobuzul, supărate una pe cealaltă și stând pe scaune separate.

A doua zi, un bărbat a venit la noi la ușă să ne aducă o scrisoare scoasă la xerox. În timp ce o citea, tata devenise alb ca varul.

Dragi frați musulmani,

Există o școală, Școala Khushal... care e un centru de vulgaritate și obscenitate. Cei de-acolo duc fetele la picnicuri în diferite stațiuni. Întrebați-l pe directorul Hotelului Palatul Alb și o să vă spună ce-au făcut fetele astea...

A lăsat hârtia jos.

— N-are semnătură, ne-a spus.

Eram uimiți. Știam că nu se întâmplase nimic indecent în excursia noastră.

Telefonul a început să sune. Scrisoarea fusese distribuită în tot cartierul și lipită pe pereții moscheii de lângă școală.

Devenise clar că cineva ne spionase în timpul excursiei. Și cineva făcuse eforturi mari ca să răspândească minciuni despre noi și școala noastră. Realitatea nu mai putea fi ignorată: talibanii or fi fost ei învinși, dar credințele lor erau răspândite.

Semne rele

În acea vară împlinisem cincisprezece ani. Multe fete sunt măritate la vârsta asta. Și mulți băieți pleacă de la școală ca să-și întrețină familiile. Eu aveam noroc. Puteam să rămân la școală oricât aș fi vrut. Și atâta timp cât era pace... sau cel puțin o pace parțială. Exploziile de bombe fuseseră reduse la doar două sau trei pe an, și puteai trece prin Piața Verde fără să mai vezi urmările vreunui masacru taliban. Dar pacea adevărată părea mai degrabă o veche amintire sau o speranță.

Ziua de naștere părea să fie un punct de cotitură pentru mine. Eram deja văzută ca un adult; în societatea noastră asta se întâmplă la 14 ani. Dar venise timpul să fac inventarul și să mă gândesc la viitorul meu. Știam sigur că voiam să fiu un lider politic. Cuvântul politic mi se părea că e puțin pătat, dar eu aveam de gând să fiu diferită. Aveam de gând să fac lucrurile de care politicienii numai vorbeau. Și aveam să încep cu educația – cu educația fetelor. Doar pentru că nu mai trebuia să lupt ca să mă duc la școală nu însemna că eram mai puțin interesată de această cauză.

Primisem o groază de premii și începuse să mi se pară că e puțin cam mult. Că nu le meritam pe toate. Încă vedeam atâția copii care suferă – pentru ce să mă bucur de gale și ceremonii? I-am spus tatei că voiam să folosesc o parte din banii primiți ca să ajut oamenii care chiar aveau nevoie. Nu uitasem niciodată de copiii pe care-i văzusem cu ani în urmă căutând prin gunoaie. Voiam să ajut oameni ca ei. Așa că m-am hotărât să înființez o fundație educațională. Am organizat o întâlnire cu 21 de fete de la școală, și am discutat despre cum am putea să ajutăm fetele din Swat să aibă acces la educație. Ne-am hotărât că o să ne aplecăm asupra copiilor străzii și asupra celor care munceau de la vârste fragede. Urma să mai discutăm, și-n toamna aceea aveam să decidem ce-am fi avut exact de făcut.

La începutul lui august, tata a primit o veste înspăimântătoare. Unul dintre prietenii lui apropiați, Zalid Khan, fusese atacat. Ca și tata, fusese un oponent vocal al talibanilor. Într-o seară, întorcându-se acasă de la rugăciune, a fost împușcat din apropiere drept în față.

Când a primit vestea, tata a căzut în genunchi, de parcă el însuși ar fi fost împușcat.

— Eram amândoi pe lista talibanilor, a recunoscut el de față cu mama. Oamenii se întrebau care dintre noi va fi primul.

Deși ni se spusese că talibanii fugiseră, încă aveau loc violențe în vale. Dacă înainte erau în pericol toți cei prinși la mijloc în schimbul de focuri, acum amenințați erau doar aceia care în trecut ridicaseră vocea împotriva talibanilor și care continuau campania pentru pace.

Printr-un miracol, Zahid Khan supraviețuise. Însă după întâmplarea asta, am văzut că tata începe să se schimbe. A început să-și schimbe rutina în fiecare zi. Într-o zi se ducea la școala primară dimineața; a doua zi se ducea întâi la școala de fete, și apoi la cea de băieți. Și înainte să intre pe poartă, se uita pe stradă de patru cinci ori, asigurându-se că nu e urmărit.

Noaptea venea la mine în cameră, spunând că vine să-mi spună noapte bună. De fapt verifica să vadă dacă am toate ferestrele închise. Știam ce face, așa că-l întrebam:

— *Aba*, de ce-ai închis ferestrele?

— Am închis ferestrele pentru că vreau să fii în siguranță, îmi răspundea.

— Dacă talibanii voiau să mă omoare, ar fi trebuit s-o facă în 2009. Atunci era vremea lor.

Clătina din cap și zicea:

— Nu, trebuie să fii în siguranță.

Camera mea era mare, cu vedere spre fața casei și avea multe ferestre. Câteodată îmi făceam griji că cineva se putea cățăra pe peretele exterior și apoi putea sări la mine în cameră. Îmi mai făceam griji să nu fi uitat cineva să încuie poarta. Așa că după ce se culcau toți ai casei, eu mă strecuram afară și verificam lacătul.

În toamna aceea, s-au întâmplat tot felul de lucruri ciudate. Veneau străini la noi acasă să-i pună tatei întrebări despre prietenii lui și despre familie. Tata îmi spunea că erau de la serviciile secrete. Câteodată veneau la școală și-și băgau nasul peste tot.

Și alte întâmplări mărunte. Într-o dimineață, o profesoară a venit la școală pe jumătate isterică, spunând că a avut un coșmar cu mine.

— Erai rănită rău, mi-a spus, picioarele îți luaseră foc.

O poză cu mine, agățată pe un perete al casei, și-a schimbat locul peste noapte. Tata, cel mai blând om pe care-l știu, era foarte supărat când a văzut că stă poza strâmb.

— Te rog, îndreapt-o! a țipat la mama.

Am început și eu să am coșmaruri. Visam bărbați care-mi aruncau acid pe față. Sau bărbați care mă pândesc. Uneori mi se părea că aud pașii cuiva care mă urmărește, de câte ori intram pe aleea din fața casei. Alteori îmi imaginam siluete care se ascund în umbră când treceam pe lângă ele.

Începusem să mă gândesc la moarte, întrebându-mă cum o fi să mori.

Nu le-am vorbit părinților despre visele și temerile mele, nici lui Moniba. Nu voiam să-și facă griji pentru mine.

O zi ca oricare alta

A doua zi de marți din octombrie a început ca oricare alta. Întârzasem, ca de obicei, pentru că, tot ca de obicei, dormisem mai mult. Stătusem trează până târziu după ce vorbisem cu Moniba, ca să învăț pentru examenul de sfârșit de an la studii pakistaneze. Nu mă descurcasem cum trebuie la examenul de la fizică, așa că trebuia să iau o notă bună la examenul ăsta, dacă voiam să-mi iau locul întâi înapoi de la Malka-e-Noor. Era o chestiune de mândrie. În plus trebuia să mă gândesc și la fratele meu: dacă nu luam locul întâi, Khushal mi-ar fi făcut capul calendar.

Am luat o gură dintr-un ou ochi și chapati la micul dejun și am dat buzna pe ușă, la timp să prind autobuzul plin cu fete care se duceau la școală. Eram fericită în dimineața aceea, ridicol de fericită. Înainte să plec, tata îl tachinase pe Atal, spunându-i că poate fi secretarul meu când aveam să ajung prim-ministru. Și Atal spusese firește că, nu, el avea să fie prim-ministru și eu secretara lui.

Părea că toate lucrurile în viața mea merg bine. Mama învăța să citească. Eu eram în drum spre școala pe care o iubeam. Iar eu și Moniba eram din nou prietene. Îmi spuseseam să nu-mi fac griji cu Malka-e-Noor și să învăț bine. Și trebuia să-i mulțumesc lui Dumnezeu pentru tot ce aveam. Asta am făcut. Am șoptit o rugăciune de mulțumire cu câteva minute înainte să închid cărțile pentru examen. „Și Doamne”, i-am spus, „te rog nu uita să-mi dai mie premiul întâi, din moment ce am muncit atât de mult.”

Mă rugam cel mai des în timpul examenelor. De obicei, nu mă rugam tocmai „la timp”, ceea ce înseamnă de cinci ori pe zi, așa cum cere datoria noastră religioasă. Dar în această perioadă a anului, prietenele mele și cu mine ne rugam de fiecare dată la timp. Ceream ajutor la examene, sau ceream să ies prima din clasă la învățătură. Profesorii, însă, ne spuneau întotdeauna: „Dumnezeu nu vă va da note bune, dacă nu munciți mult. Dumnezeu ne aduce binecuvântări, dar e și drept.” Așa că munceam din răspuțeri.

Dimineața examenelor trecuse și eram sigură că mă descurcasem bine. Moniba a sugerat să rămânem la urmă și să așteptăm al doilea autobuz, ceea ce făceam destul de des, ca să mai putem sta de vorbă înainte să ajungem acasă.

Când a sosit *dyna*, m-am uitat după Atal. Mama îi spusese să vină cu mine acasă în fiecare zi.

Dar mi-au atras atenția fetele adunate în jurul șoferului care, printr-un truc magic, făcea o piatră să dispară. Indiferent cât de mult încercam, nu-i descopeream secretul. Am uitat de Atal când ne-am urcat în mașină. Ne-am înghesuit la locurile noastre, douăzeci de fete cu totul. Moniba stătea lângă mine și restul prietenelor noastre stăteau în cealaltă parte, pe bancheta opusă. O fetiță pe nume Hina s-a așezat pe locul de lângă mine, unde stătea de obicei prietena mea Shazia – obligând-o pe ea să stea pe o banchetă din mijloc unde ne puneam de obicei rucsacurile. Shazia părea atât de tristă, încât am rugat-o pe Hina să se mute.

Când mașina era pe cale să plece, a venit și Atal în goană. Ușile se încinseseră, dar el sărise pe clapa din spate. Făcea asta mai nou, mergând până acasă în spatele mașinii. Era periculos și șoferul se săturase de el.

— Treci înăuntru, Atal.

Dar Atal nu se mișca.

— Treci înăuntru, Atal Khan Yousafzai, sau nu te mai iau! a continuat șoferul, cu mai multă hotărâre.

Atal a țipat că ar prefera să meargă pe jos până acasă decât să stea cu fetele și a fugit pufnind.

În mașină aerul era cald și umed, în timp ce ne legănam pe străzile aglomerate din Mingora, la ora de vârf. Una dintre fete a început să cânte ca să treacă timpul. În aer se simțea mirosul cunoscut de benzină, pâine și chebap, amestecat cu duhoarea care venea de la un pârau din apropiere, unde toată lumea-și arunca gunoiul. La barajul armatei, am ieșit de pe drumul principal, așa cum făceam de fiecare dată, trecând pe lângă un poster pe care scria TERORIȘTI CĂUTAȚI.

Chiar după ce-am trecut de fabrica de biscuiți MICII GIGANȚI, s-a lăsat o liniște ciudată și autobuzul s-a oprit. Nu mai țin minte că ne-a oprit un tânăr să ne întrebe dacă ăsta era autobuzul școlii Khushal. Nu-l mai țin minte nici pe celălalt bărbat care se urcase pe clapa din spate, aplecându-se înăuntru, unde stăteam toate înghesuite. Nu l-am auzit întrebând: „Cine e Malala?“ Și nici n-am auzit pocnetul celor trei gloanțe.

Singurul lucru pe care-l mai țin minte e că mă gândeam la examenul de a doua zi. Apoi s-a lăsat întunericul.

PARTEA A CINCEA

O viață nouă, departe de casă

Un loc numit Birmingham

M-am trezit pe 16 octombrie înconjurată de o grămadă de oameni care se uitau la mine. Fiecare dintre ei avea patru ochi, două nasuri și două guri. Am clipit, dar nu m-a ajutat. Vedeam totul dublu.

Primul lucru la care m-am gândit a fost: „Slavă Domnului că nu sunt moartă!”

Dar nu aveam nicio idee unde eram, sau cine erau oamenii aceia.

Vorbeau engleză, deși păreau să fie din țări diferite. Am încercat să vorbesc, pentru că știam engleză, dar nu reușeam să scot niciun sunet. Păream să am un soi de tub băgat pe gât, care-mi furase vocea.

Mă aflam într-un pat înalt și peste tot în jurul meu erau mașinării complexe care scoteau tot felul de sunete. Atunci am înțeles că eram într-un spital.

Apoi m-am panicat. Dacă eram în spital, atunci unde erau părinții mei? Era și tata rănit? Mai trăia? Știam că mi se întâmplase ceva. Dar eram sigură că i se întâmplase ceva și tatei.

O femeie de treabă, care purta vâl, a venit la marginea patului. Mi-a spus că o cheamă Rehanah și că era capelanul musulman al spitalului. A început să se roage în urdu. Brusc, m-am simțit alinată, calmă și în siguranță. Ascultând cuvintele frumoase și mângâietoare ale Sfântului Coran, am închis ochii și-am adormit la loc.

Când m-am trezit din nou, eram într-o cameră verde, fără ferestre, dar cu lumini foarte strălucitoare. Femeia musulmană plecase, iar în locul ei erau un doctor și-o asistentă.

Doctorul îmi vorbea în urdu. Vocea lui era înăbușită cumva, de parca ar fi vorbit de la depărtare. Îmi spusese că sunt în siguranță și că mă adusese din Pakistan. Am încercat să vorbesc, dar nu puteam, așa că am început să desenez cu degetul litere pe mână, gândindu-mă că aș putea scrie o întrebare. Asistenta a plecat și s-a întors cu hârtie și-un creion pentru mine, dar nu puteam scrie cum trebuie. Voiam să le dau numărul de telefon al tatei, am vrut să-i întreb ceva, dar îmi ieșeau numai mângălituri. Așa că asistenta a scris alfabetul pe o bucată de hârtie și eu am indicat literele.

Primul cuvânt pe care l-am scris a fost tata. Al doilea a fost țară?

Unde e tata? Asta voiam să știu. Și în ce țară suntem?

Vocea doctorului încă o auzeam cu greu, dar părea să spună că suntem în Birmingham. Nu știam unde e asta. Mi-am dat seama mai târziu că suntem în Anglia.

Nu spusese nimic despre tata. De ce? I se întâmplase ceva. Asta putea fi singurul motiv. Îmi intrase în cap că doctorul ăsta mă găsisese pe marginea drumului și că nu știa că și tata fusese rănit. Sau că nu știa cum să dea de tata. Voiam să-i dau numărul lui de telefon ca să-i poată spune: „Fiica ta e cu noi.”

M-am mișcat cât să mai scriu încă o dată „tata”, dar o durere ascuțită mi-a străpuns creierul. Ca și cum aș fi avut o sută de lame de ras în creier, zăngănind toate odată. Am încercat să trag aer în piept. Apoi asistenta s-a aplecat și mi-a curățat urechea cu o bucată de pânză, care se îmbibase de sânge. Îmi curgea sânge din ureche. Ce însemna asta? Am încercat să ridic mâna s-o ating, dar am văzut că nu-mi mișcăm mâna cum trebuie. Ce mi se întâmplase?

Asistente și doctori intrau și ieșeau. Nimeni nu-mi spunea nimic. În schimb, îmi tot puneau

întrebări. Răspundeam clătinând din cap. M-au întrebat dacă știu cum mă cheamă. Am dat din cap. M-au întrebat dacă pot să-mi mișc mâna dreaptă. Nu. Aveau atât de multe întrebări, și totuși nu voiau să răspundă alor mele.

Era prea mult. Întrebările, durerea din cap, grija pentru tata. Când mi-am închis ochii, nu am văzut întuneric, ci doar o lumină orbitoare, de parcă soarele mi-ar fi strălucit sub pleoape. Eram când conștientă, când fără conștientă, dar nu mă simțeam de parcă aș fi dormit. Erau perioade lungi în care stăteam trează, cu capul plin de întrebări și durere, apoi se lăsa liniștea.

Camera mea era la recuperare intensivă și nu avea ferestre, așa că nu știam dacă e zi sau noapte. Știam doar că nimeni nu răspunsese când îi întrebam de tata.

Dar, în cele din urmă, uitându-mă prin cameră și văzând mașinile alea complicate m-am gândit la o nouă întrebare. Cine avea să plătească pentru toate astea?

O doamnă a intrat în cameră și mi-a spus că e dr. Fiona Reynolds. Îmi vorbea de parcă am fi fost prietene vechi. Mi-a dat un ursuleț verde – mie mi s-a părut o culoare ciudată – și un caiet roz. Primul lucru pe care l-am scris a fost „Mulțumesc“.

Apoi am scris: „De ce nu tata?“

Și „Tata nu are bani. Cine o să plătească pentru toate astea?“

— Tatăl tău e în siguranță, mi-a spus. E în Pakistan. Nu-ți face griji pentru bani.

Dacă tata era în siguranță, de ce nu era cu mine? Și unde era mama?

Aveam mai multe întrebări, dar nu păream să găsesc cuvintele de care aveam nevoie. Părea să înțeleagă.

— Ți s-a întâmplat ceva rău. Dar acum ești în siguranță.

Ce se întâmplase. Încercasem să-mi aduc aminte. Tot felul de imagini îmi goneau prin minte. Nu știam ce era adevărat și ce nu.

Sunt în autobuz cu tata și doi oameni ne împușcă.

O mulțime se adună în jurul meu, când stau întinsă pe un pat sau pe o targă. Nu-l văd pe tata și încerc să strig „Unde e *aba*, unde e tata?“ Dar nu pot vorbi. Apoi îl văd, și mă simt bucuroasă și ușurată.

Simt pe cineva aplecat deasupra mea, un om care-și întinde mâinile spre gâtul meu, gata să mă sufoc.

Stau pe o targă și tata întinde mâna spre mine. Încerc să mă trezesc și să mă duc la școală, dar nu pot. Apoi îmi văd școala și prietenele, dar nu pot ajunge la ele. Văd un om în negru amenințându-mă cu o armă.

Văd doctori încercând să-mi bage un tub pe gât. Îmi spun: „Ești moartă.“ Dar apoi îmi dau seama că încă n-a venit îngerul care să-mi pună întrebările ce li se pun musulmanilor după moarte: Cine e dumnezeul tău? Cine e profetul tău? Îmi dau seama că nu pot fi moartă, mă zbat și dau din picioare și strig, încercând să mă trezesc din coșmarul acela oribil.

Aceste imagini păreau foarte adevărate, totuși știam că nu puteau fi toate reale. Dar sfârșisem cumva în locul acesta numit Birmingham, într-o cameră plină de mașini, doar cu ursulețul acela verde lângă mine.

Probleme, soluții

În acele prime zile petrecute în spital, mintea mea a alunecat încontinuu în lumea viselor. Credeam că am fost împușcată, dar nu eram sigură. Erau vise sau amintiri?

Nici cuvintele nu mi le aminteam. Le-am scris asistentelor cerându-le „fir să-mi curăț dinții”. Aveam o durere de cap îngrozitoare, care nu se mai oprea. Vedeam dublu; abia dacă puteam să aud; nu-mi puteam mișca mâna stângă și nici închide ochiul stâng – dar, din nu știu ce motiv, tot ce voiam eu să fac era să-mi curăț dinții.

— Dinții tăi n-au nimic, mi-au spus doctorii. Dar ți-a amorțit limba.

Am încercat să dau din cap. Nu, voiam să le explic, îmi rămăsese ceva în dinți. Dar când dădeam din cap, mă apuca durerea, așa că am rămas nemișcată. Nu-i puteam convinge. Și nici ei nu mă convingeau pe mine.

Apoi am văzut că ursulețul verde dispăruse. În locul lui era unul alb. Mă atașasem de ursulețul verde, pentru că fusese alături de mine în fiecare zi. Mă ajutase.

Am luat carnetelul și am întrebat: „Unde e ursulețul verde?”

Nimeni nu mi-a răspuns ce voiam să aud. Spuneau că e același ursuleț din prima zi. Luminile și pereții îl făcuseră să pară verde, dar ursulețul era alb. Întotdeauna fusese alb.

Luminile albe din camera mea erau insuportabile, și le simțeam în ochi ca niște pumnale încinse, mai ales în bietul meu ochi stâng, care nu se închidea. „Opriți luminile” i-am implorat în carnetel.

Asistentele au făcut tot ce-au putut ca să facă întuneric în cameră, dar de îndată ce-am scăpat puțin de durere, am reînceput să mă gândesc la tata. „Tata?” am scris din nou în carnetel. Când nu te poți mișca, auzi și vedea cum trebuie, mintea începe să ți se învârtă – și a mea se întorcea mereu la aceeași întrebare. Unde era tata?

De fiecare dată când un doctor sau o asistentă intra în cameră să-mi schimbe pătura sau să-mi verifice ochii, îi dădeam carnetelul și îi arătam întrebarea despre tata. Toți îmi spuneau să nu-mi fac griji.

Dar îmi făceam. Nu mă puteam opri.

Mă obseda și gândul că n-aveam cum să plătim pentru toate. De câte ori vedeam doctori sau asistente vorbindu-și, mă gândeam că sigur zic: „Malala nu are bani, Malala nu-și poate plăti tratamentul.” Unul dintre doctori părea întotdeauna trist, așa că i-am scris un bilet: „De ce ești trist?” l-am întrebat. Credeam că e pentru că știa că nu pot să plătesc.

— Dar nu sunt trist, mi-a răspuns.

„Cine o să plătească?” i-am scris. „Noi nu avem niciun ban.”

— Nu-ți face griji, va plăti guvernul vostru.

După episodul ăsta, zâmbea întotdeauna când mă vedea.

Apoi m-a apucat o nouă grijă. Știau părinții mei unde mă aflu? Poate că umblau pe străzile și aleile din Mingora, căutându-mă. Dar eu sunt o persoană optimistă, și oriunde văd probleme încep să caut soluții. Așa că m-am gândit să mă duc până la recepția spitalului și să cer un telefon ca să-mi sun părinții.

Apoi mi-am dat seama că nu am bani să plătesc pentru o convorbire așa scumpă. Nici nu știam cum să sun în Pakistan de-acolo. Apoi m-am gândit: „Trebuie să ies și să-ncep să muncesc, ca să câștig bani să pot cumpăra un telefon și să-mi sun familia, ca să ne reîntâlnim.“

Dr. Fiona a venit la mine în cameră și mi-a arătat un articol dintr-un ziar. Era o imagine cu tatăl meu, stând lângă șeful statului major al armatei pakistaneze. Tata era în viață! Și Atal se vedea și el în fundalul fotografiei.

Am zâmbit. Mi se întâmplase ceva rău. Dar acum eram în viață, și tata la fel. Era un motiv să fiu recunoscătoare.

Apoi am văzut o siluetă, acoperită de un șal, stând lângă fratele meu. Nu-i vedeam decât picioarele. Erau picioarele mamei.

„Ea e mama!” i-am scris Fionei.

În noaptea aceea am dormit puțin mai bine. A fost un somn plin de vise ciudate. Visam că eram pe pat, înconjurată de o mulțime de oameni. Visam că eram împușcată. Visam bombe explodând. Mă trezeam și căutam ursulețul verde. Dar nu-l găseam decât pe cel alb.

Acum că știam că familia mea e în siguranță, îmi petreceam timpul făcându-mi griji că n-aveam cum să plătim tratamentul. Tata rămăsese acasă, firește, ca să vândă tot ce aveam și să plătească spitalul. Închiriasse casa, la fel și școala. Chiar dacă ar fi vândut tot ce aveam, tot n-ar fi fost de ajuns. Împrumuta bani, cumva? Își suna prietenii să le ceară un împrumut?

Mai târziu în ziua aceea, bărbatul care-mi vorbise în urdu, Dr. Javid Kayani, a intrat în cameră cu un telefon în mână.

— O să-ți sunăm părinții, mi-a spus simplu.

Nu-mi venea să cred.

— Să nu plângi și să nu fii tristă. Să fii puternică. Nu vrem ca familia ta să-și facă griji.

Am dat din cap. Nu plânsesem deloc de când mă trezisem. Îmi lăcrima ochiul stâng, dar nu plânsesem.

După ce-am auzit câteva tonuri, am auzit vocea cunoscută a tatei:

— *Jani*, mi-a spus, ce faci, *jani* a mea?

Nu-i puteam răspunde din cauza tubului. Și nu puteam zâmbi pentru că aveam fața amorțită. Dar zâmbeam în adâncul sufletului și știam că tata știe asta.

— O să vin în curând, mi-a spus. Acum odihnește-te, și în două zile o să fim acolo.

Vocea lui era puternică și veselă. Poate puțin cam prea veselă.

Apoi mi-am dat seama că și lui îi spusese să nu plângă.

O sută de întrebări

Am scris un alt cuvânt în caietul meu roz: „Oglindă.”

Când mi s-a îndeplinit dorința și asistentele mi-au adus o oglindă mică și albă, am rămas surprinsă. Aveam capul ras pe jumătate, iar părul meu lung dispăruse. Aveam copci în sprânceana stângă. O vânătaie imensă și galbenă îmi înconjură ochiul stâng. Aveam fața umflată cât un pepene. Și colțul stâng al gurii era aplecat în jos, de parcă m-as fi încruntat.

Cine era biata și diforma Malala? Și ce se întâmplase cu ea?

Eram tulburată, dar nu supărată. Doar curioasă. Și nu știam cum să exprim ceea ce simțeam.

„Acum am părul mic.“ Asta e tot ce-am putut scrie.

Oare mă tunseseră talibanii?

„Cine mi-a făcut asta?” am scris, cu litere mâzgălite. „Ce mi s-a întâmplat?”

Dr. Fiona mi-a repetat ce-mi spunea de obicei.

— Ți s-a întâmplat ceva rău, dar acum ești în siguranță.

Dar de data asta nu era de ajuns. Am arătat spre alte cuvinte.

„Am fost împușcată?” Nu puteam mișca creionul pe cât de repede îmi veneau întrebările. Mai fusese cineva rănit? Fusese o bombă?

Începeau să mă frustreze cu durere mea de cap, memoria mea slabă și tubul care mă împiedica să vorbesc. Începusem să mă agit. Urma să ies de-acolo, să găsesc un calculator unde să-mi verific mailurile și să întreb pe cineva ce se întâmplase. Am văzut telefonul mobil agățat de cureaua doctoriței și i-am făcut semn că-l vreau – am mimat că formez un număr în palmă, apoi am dus mâna la ureche.

Dr. Fiona și-a pus mâna ușor pe încheietura mea și a oftat. Apoi mi-a spus încet, cu o voce calmă:

— Ai fost împușcată. În autobuz, când te întorceai de la școală.

„Deci ei o făcuseră”, m-am gândit. Talibanii chiar făcuseră ce spuseseră că vor face. Eram furioasă. Nu că mă împușcaseră, ci că nu avusesem șansa să vorbesc cu ei. Acum nu mai aveau să-mi audă niciodată părerea.

— Alte două fete au fost rănite, a spus dr. Fiona. Dar ele sunt în siguranță. Shazia și Kainat.

Nu știam numele. Sau dacă le știam, nu mai țineam minte cine sunt.

Mi-a explicat că glonțul îmi zgâriase tâmpla, lângă ochiul stâng, și intrase apoi, treizeci de centimetri mai jos, în umăr, unde s-a și oprit. Ar fi putut să mi se ducă în ochi, sau chiar în creier.

— E un miracol că ești în viață.

Am încercat să vorbesc, dar mi-am adus aminte că nu pot.

Am luat oglinda și am arătat spre o serie de puncte negre de pe tâmplă.

Doctorița a făcut o grimasă ușoară.

— Praf de pușcă.

Am ridicat mâna să-i arăt alte puncte de negre pe degetele de la mâna stângă.

— Tot praf de pușcă e. Cred că ai ridicat mâna să-ți acoperi fața în ultima clipă.

Recunosc că obișnuiam să mă gândesc mult la felul în care arăt. Nu eram niciodată mulțumită. Aveam nasul prea mare. Aveam tot felul de puncte negre pe față. Pielea prea întunecată. Degetele de la

picioare prea lungi.

Dar m-am uitat la Malala din oglindă numai din curiozitate. Eram ca un om de știință care studiază un specimen. Voiam să înțeleg ce se întâmplase exact, pe unde o luase glonțul, ce anume făcuse. Eram fascinată de ceea ce vedeam.

Nu eram tristă. Nu eram speriată. Mă gândeam doar: „Nu contează cum arăt. Sunt în viață. Sunt recunoscătoare. “

M-am uitat la dr. Fiona. Pusese o cutie de șervețele de hârtie între noi și mi-am dat seama că se așteptase să plâng. Poate că vechea Malala ar fi plâns. Dar când ești la un pas de moarte, fața ciudată pe care o vezi în oglindă nu e decât o dovadă a faptului că ești încă în viață. Nu voiam decât să știu mai multe lucruri despre ce făcuse glonțul, îmi trecuse prin creier? De-asta nu auzeam bine? De ce nu-mi puteam închide ochiul stâng? Și ce legătură aveau toate astea cu brațul meu stâng?

Aveam o mie de întrebări pentru dr. Fiona, dar am pus una singura:

— Când mă pot duce acasă?

Fac ceva să treacă timpul

Într-o zi, o altă Fiona a venit la mine în cameră. O chema Fiona Alexander, și spunea că e șefa departamentului de relații publice a spitalului. Era amuzant. Nu-mi puteam închipui un spital din Swat care să aibă birou de relații publice.

Mi-a spus că ar fi vrut să mă fotografieze. Asta mi s-a părut și mai amuzant. Cine-ar fi vrut să vadă o fotografie cu mine în starea în care eram?

Eram de acord să mi se facă poze? m-a întrebat Fiona din nou. Nu vedeam ce rost ar fi avut o fotografie cu mine și cu fața mea tumefiată pe un pat de spital, dar lumea de-acolo era foarte drăguță și voiam să fiu drăguță și eu cu ei. M-am gândit că părinții mei ar fi putut vedea o imagine cu mine și asta le-ar fi dat speranță și i-ar fi făcut să ajungă mai repede. Am fost de acord, dar le-am cerut două lucruri: să-mi aducă un șal să-mi acopăr părul și să mă fotografieze din partea dreaptă. Partea stângă a feței mele nu coopera cu mine.

Cel mai urât lucrul din spital era plictiseala. Cât timp mi-am așteptat familia, m-am holbat la ceasul din cameră. Mișcarea acelor în jurul cadranului mă asigura că eram cu adevărat vie și mă ajuta să măsoar orele până când ajungea familia mea. Acasă, ceasul fusese întotdeauna un dușman – îmi strica somnul dimineata, când tot ce voiam să fac era să mă ascund sub pătură. Abia așteptam să-i spun familiei mele că mă împrietenisem cu ceasul – și pentru prima oară în viața mea, chiar mă trezeam devreme! În fiecare dimineată așteptam cu nerăbdare ora șapte când Yma, o prietenă care lucra la spital, și asistentele de la pediatrie veneau la mine, ca să-mi țină de urât.

Când am început să văd mai bine, mi-au adus un DVD player și un teanc de DVD-uri.

În primele zile, porneau televizorul pentru mine. Atunci m-am uitat la BBC pentru câteva minute și vorbeau despre cursa electorală de la americani dintre Barack Obama și celălalt bărbat, apoi au schimbat canalul la MasterChef, la care mă uitasem și-n Pakistan – dar încă vedeam încețoșat, așa că le-am rugat să-l stingă și nu m-am mai uitat la televizor de-atunci.

Dar acum vedeam mai bine, chiar dacă încă puțin dublu. Aveam de ales între *Joacă ca Beckham*, *Musical de liceu*, *Hannah Montana* și *Shrek*. Am ales *Shrek*. Mi-a plăcut atât de mult că m-am uitat imediat și la a doua parte.

Una dintre asistente și-a dat seama că dacă-mi acoperea ochiul rănit cu ceva, atunci vedeam mai bine. Dar urechea mea stângă continua să sângereze și capul mă durea la fel de tare. Însă mi-am petrecut ziua aceea cu un căpcăun verde și cu un măgar vorbitor, așteptându-mi părinții să vină în Anglia.

În a cincea zi, mi-au scos tubul din gât și am putut să vorbesc. Tot pe-atunci am reușit să-mi duc mâna la burtă și am simțit ceva ciudat acolo. Un soi de nod tare chiar sub piele.

— Ce e asta? am întrebat-o pe una dintre asistente.

— Este o bucătică din craniul tău, mi-a spus.

Mi se părea că n-am auzit bine. Cu auzul meu slab și problemele pe care le aveam cu sensul cuvintelor, mi se păruse c-a spus că o bucată din craniul meu e în burtă!

Dr. Fiona a venit să-mi explice. Când glonțul mi-a lovit tâmpla, a fracturat osul, trimițând fragmente de os în țesătura exterioară a creierului. Șocul a făcut creierul să se umfle. Așa că doctorii din Pakistan au îndepărtat o bucată din craniu pentru a permite creierului să se extindă. Pentru a ține osul în siguranță, îl puseseră sub pielea abdomenului.

Aveam o mulțime de întrebări pentru dr. Fiona; parcă eram din nou la ora de biologie la școală. Voiam să știu exact cum îmi îndepărtaseră osul cutiei craniene. Cu un ferăstrău, mi-a spus ea. Am întrebat-o ce s-a întâmplat după aceea.

Dr. Fiona mi-a explicat că operația fusese un succes, dar că dezvoltasem o infecție și că starea mea se înrăutățea. Plămânii și ficatul începuseră să cedeze și am fost la un pas de moarte. Așa că doctorii m-au băgat în comă; în felul ăsta m-au putut trimite în Anglia, să primesc îngrijiri medicale mai bune.

— Ai venit cu un avion privat, mi-a spus.

— Un avion privat? De unde știi?

— Pentru că am venit împreună cu tine.

Am aflat mai târziu că avionul fusese împrumutat de Emiratele Arabe Unite, și că avea un echipament medical complet la bord.

Doctorița mi-a explicat că ea și cu dr. Javid fuseseră în Pakistan ca să le arate medicilor militari cum să organizeze un sistem de transplant de ficat. Dr. Javid fusese chemat să dea sfaturi și el o chemase la rândul ei pe Fiona, pentru că ea era expert în urgențe pediatrie. A recunoscut că s-a temut să meargă în Peshawar, pentru că devenise periculos pentru străini. Dar când a aflat că eram o activistă pentru drepturile fetelor, a venit.

Ea și dr. Javid le-au spus medicilor din Pakistan că n-aveam să supraviețuiesc dacă nu mă trimiteau într-un spital mai bine echipat, așa că părinții mei au fost de acord să mă lase să merg cu ei. Dr. Fiona și dr. Javid fuseseră alături de mine timp de aproape două săptămâni. Nu e de mirare că se purtau de parcă m-ar fi cunoscut de multă vreme.

Doctorița trebuia să se ducă să aibă grijă de ceilalți pacienți ai ei, copii care erau mai bolnavi decât mine, dar mai aveam o singură întrebare.

— Am fost în comă, am spus. Cât timp?

— O săptămână.

Pierdusem o săptămână din viață. Și de-atunci fusesem împușcată, fusesem operată, aproape că murisem și ajunseseam pe lumea cealaltă. Prima oară când am mers cu avionul în afara Pakistanului s-a întâmplat să fie ca să-mi salvez viața.

Lumea mersese mai departe, și eu nu știam nimic despre asta. Mă-ntrebam ce altceva mai pierdusem.

Suntem cu toții aici

După ce mi-au scos tubul din gât, am mai avut o convorbire cu tata, doar că de data asta puteam să vorbesc, îmi spunea că avea să ajungă la mine în două zile. Dar acelor două zile li s-au mai adăugat altele două.

Dr. Javid l-a mai sunat o dată în Pakistan. Tata mi-a promis că avea să ajungă toată familia – mai dura o zi.

— Să-mi aduci ghiozdanul, l-am rugat. Vin examenele.

Credeam că mă voi întoarce acasă în scurt timp și că o să mă bat din nou pentru locul întâi în clasă. A doua zi, a zecea pe care o petreceam în spital, am fost mutată de la terapie intensivă într-o altă cameră. Aceasta avea o fereastră.

Mă așteptasem ca Birmingham să arate ca orașele pe care le văzusem la televizor. Ca New York, cu clădiri înalte, mașini, trafic și oameni de afaceri îmbrăcați în costume pe stradă. Dar când am privit afară, n-am văzut decât un cer de culoarea unui ceainic vechi, ploios și gri. Jos se vedeau casele, aranjate uniform, liniștite, organizate. Nu-mi puteam închipui o țară în care toate casele să arate la fel. O țară în care să nu fie soare. Unde erau munții? Cascadele?

În aceeași zi, dr. Javid mi-a spus că vin și părinții mei. Nu l-am crezut până ce nu mi-a ridicat patul, ca să-i pot vedea când ajungeau. Trecuseră șaisprezece zile de când ieșisem din casa din Mingora, luându-mi la revedere înainte să plec la școală. În tot timpul ăsta, trecusem prin patru spitale – mai întâi în Mingora, apoi în Reshawar, în Rawalpindi și în Birmigham – și călătorisem mii de kilometri. Întâlnisem doctori și asistente minunate, și restul personalului din spitale. Nu plânsesem nici măcar o dată. Nici când îmi scosese răcopcile din cap, nici când îmi făcuseră injecții, nici când lumina îmi înjunghia ochii ca un pumnal.

Dar când s-a deschis ușa și am auzit vocile cunoscute strigându-mă *jani* și *pisho*, când toată lumea a venit spre mine, cu ochii în lacrimi și au început să-mi sărute mâinile, pentru că le era frică să mă atingă, am plâns. Am plâns și am tot plâns și am mai plâns încă puțin. Doamne, cât am mai plâns!

Și pentru prima oară în viața mea, eram fericită să-i văd pe frații mei.

În sfârșit, după cele mai înfricoșătoare șaisprezece zile din viața noastră, eram din nou împreună. După ce ne-am oprit toți din plâns, am stat o clipă să ne privim bine unii pe alții. Eram șocată de cât de bătrâni și obosiți păreau părinții mei. Erau epuizați după lungul zbor din Pakistan, dar ăsta nu era singurul motiv. Am văzut că aveau, dintr-odată, fire de păr alb și riduri. Le avuseseră dintotdeauna, sau îi îmbătrânise cumva acest chin?

Îmi dădeam seama că și ei erau șocați de felul în care arătam. Încercau să ascundă, dar am văzut îngrijorarea din ochii lor. Mă atingeau cu grijă, de parcă m-aș fi putut sparge. Și cine i-ar fi putut învinui? Știam, văzându-mă în oglindă, că jumătate din fața mea nu se comporta cum trebuie. Umflătura se redusese, dar ochiul meu stâng era ieșit în afară, nu mai aveam jumătate din păr și gura îmi cădea într-o parte.

Eram atât de bucuroasă că puteam vorbi din nou că nu-mi dădusem seama că o puteam face numai în propoziții simple, ca și cum aș fi avut trei ani. Abia când am văzut figura surprinsă a lui Atal mi-am dat seama ce straniu trebuie să sun.

Am încercat să zâmbesc ca să-i liniștesc. „Nu vă faceți griji“, voiam să le spun. „Vechea Malala e tot aici.“

Dar când zâmbeam, o umbră se lăsa peste fața mamei. Eu credeam că zâmbesc, dar părinții mei vedeau ceva ce arăta ca o încruntătură ciudată, strâmbă.

— *Aba*, cine erau oamenii ăia? l-am întrebat.

A înțeles ce voiam să știu. Voiam să-mi spună cine-mi făcuse asta.

— *Jani*, nu pune întrebări din astea. Totul e în regulă. Suntem cu toții aici acum.

Apoi m-a întrebat cum mă simt, dacă mă mai durea capul.

Știam că încearcă să schimbe subiectul și, deși voiam să răspundă la întrebare, l-am lăsat.

Tatăl meu, mândrul meu tată paștun, nu era în pielea lui. Parcă și el fusese împușcat; părea să aibă dureri fizice.

Într-o zi, când am rămas singuri, m-a luat de mână.

— *Jani*, dac-aș putea, mi-a zis, aș lua eu toate cicatricile tale, și fiecare minut în care-ai suferit.

I-au dat lacrimile.

— Pe mine m-au amenințat de multe ori. Glonțul acela era pentru mine. Pe mine ar fi trebuit să mă împuște. Oamenii trăiesc și bucurii și tristeți în viețile lor, dar tu ai trăit toată suferința dintr-odată, așa că toată viața ta va fi plină de bucurii de-acum încolo.

N-a mai putut să continue.

Dar nu mai era nevoie să mai spună nimic. Știam că și el suferă. Nu se îndoise niciodată de dreptatea cauzei noastre – dar acea cauză aproape că-i omorâse fiica.

Cât de nedreaptă poate fi viața uneori. Vorbisem televiziunilor din toată lumea, și de data asta creierul meu nu putea să găsească cuvintele potrivite pentru persoana pe care o iubeam cel mai mult pe lume.

„Nu sufăr, *aba*, aș fi vrut să-i spun, nici tu nu trebuie să suferi.”

Am zâmbit cu zâmbetul meu strâmb și am spus, simplu:

— *Aba!*

Tata mi-a zâmbit și el, printre lacrimi. Știam că știe exact la ce mă gândesc. N-aveam nevoie de cuvinte. Fusesem alături în fiecare pas al călătoriei care ne adusese, cumva, în acea cameră de spital. Și-aveam să fim alături și mai departe.

Ceva mai târziu ni s-a alăturat și mama. Abia începusem să merg puțin, dar tot aveam nevoie de cineva să mă însoțească până la baie. Încă din prima zi, mama a încercat să nu se holbeze la fața mea. Dar când m-a condus la toaletă, am văzut-o trăgând cu ochiul la imaginea mea în oglindă. Ni s-au întâlnit privirile, apoi ea s-a uitat în altă parte.

Apoi mi-a șoptit:

— Fața ta are să se facă mai bine?

I-am spus ce-mi spusese și mie doctorii: trebuia să trec prin câteva operații și luni întregi de terapie fizică, dar fața avea să se amelioreze. Dar nu putea să fie chiar la fel ca înainte. Când m-a condus înapoi la pat, mi-am privit părinții.

— Asta e fața mea, le-am spus, și o accept așa cum e. Acum trebuie să o acceptați și voi.

Voiam să le spun mult mai multe lucruri. Avusesem timp să mă obișnuiesc cu noua mea față. Dar pentru ei era un șoc. Voiam să știe că nu-mi pasă cum arăt. Eu, care înainte stăteam ore întregi aranjându-mi părul și făcându-mi griji pentru înălțimea mea. „Dar când vezi moartea cu ochii“, aș fi vrut să le spun, „lucrurile se schimbă”. Nu conta dacă nu puteam să clilesc, sau să zâmbesc. Eram tot eu, Malala.

— Fața mea nu contează, am spus. Dumnezeu mi-a dat o nouă viață.

Recuperarea mea a fost o binecuvântare, un dar de la Dumnezeu și de la toți oamenii cărora le păsase și se rugaseră pentru mine. Și acum eram împăcată. Dar în timp ce eu stătusem în Birmingham, uitându-mă la Shrek și măgarul lui vorbitor, bieții mei părinți erau la mii de kilometri depărtare, îndurând propriile lor dureri.

Eu mă vindecam, în timp ce ei sufereau. Începând cu acea zi, însă, familia mea a început să se vindece împreună.

A umple spațiile goale

Zilele următoare, le-am petrecut aflând de la părinții mei ce se întâmplase în cele șaisprezece zile de când fusesem împușcată până când ne-am întâlnit.

Iată ce-am aflat:

De îndată ce șoferul și-a dat seama ce s-a întâmplat, m-a dus până la Spitalul Central din Swat. Celelalte fete țipau și plângeau. Eu stăteam în poala Monibei, sângerând.

Tata era la o întâlnire a Asociației Școlilor Private ca să țină un discurs. Când a terminat și a aflat ce s-a întâmplat, a venit în fugă la spital. M-a găsit întinsă pe o targă, cu capul bandajat, ochii închiși și părul răvășit.

— Fata mea, tu ești fata mea curajoasă, fata mea frumoasă..., mi-a spus de mai multe ori, de parcă zicându-mi asta ar fi putut să mă trezească.

Cred că știam cumva că e acolo, chiar dacă nu eram conștientă. Doctorii i-au spus că glonțul îmi trecuse pe lângă creier și că rana nu e gravă. În curând, armata a preluat cazul meu și la ora trei eram într-un elicopter care avea să mă ducă la un alt spital, în Peshawar. Nu mai aveam timp s-o așteptăm pe mama, așa că doamna Maryam, care ajunsese la spital imediat după tata, a insistat să vină, în cazul în care aveam nevoie de ajutorul unei femei.

Mamei i se spusese la început că fusesem împușcată în picior. Apoi i s-a spus că glonțul mi-a intrat în creier. Vecinii au venit la noi acasă plângând când au auzit vestea.

— Nu plângeți, le spunea mama. Rugați-vă!

Când elicopterul a trecut pe deasupra străzii noastre, mama s-a urcat pe acoperiș. Și când l-a văzut zburând și-a scos baticul de pe cap, un gest foarte rar pentru o femeie paștună, și l-a ridicat spre cer, ținându-l cu amândouă mâinile, ca pe o ofrandă.

— Doamne, o las în grija ta, a spus.

Bietul Atal a aflat despre atentat când a ajuns acasă și a aprins televizorul. Și și-a dat seama că dacă n-ar fi insistat să meargă pe bara din spate a mașinii, ar fi fost și el în autobuz.

La câteva ore după ce-am fost împușcată, televiziunea pakistaneză transmitea imagini cu mine, cu rugăciuni și poeme. Când se întâmplau toate astea, eu tocmai ajungeam la Spitalul Militar Mixt în Peshawar, unde un neurochirurg, colonelul Junaid, m-a examinat și a descoperit un lucru surprinzător: glonțul era încă în mine. Aflase că ceea ce doctorii din Swat îi spusese rădăciunii era incorect: glonțul chiar trecuse foarte aproape de creier.

Le-a spus mamei și tatei că aveam creierul umflat și că trebuia să-mi îndepărteze o parte din craniu, ca să-i lase loc să se extindă.

— Trebuie să o operăm acum, ca să-i dăm o șansă, le-a spus.

Superiorilor lui li se spunea că trebuie să fiu trimisă în străinătate imediat, dar colonelul Junaid și-a menținut decizia – și tocmai acea decizie mi-a salvat viața.

Mama s-a rugat toate cele cinci ore cât a durat operația. Tata era așa convins că o să mor, așa că a început să se gândească la înmormântarea mea. A încercat să nu se gândească prea mult la trecut, la dacă greșise sau nu când mă încurajase să vorbesc și să particip în campanii.

Doi doctori britanici se aflau din întâmplare în Rawalpindi, și armata i-a chemat ca să le ceară

sfatul. Erau dr. Fiona și dr. Javid – și aveau să fie următorii cărora le datoram faptul că eram în viață.

Dr. Fiona și dr. Javid spuneau că dacă rămân în Peshawar aveam fie să pierd o parte din creier, fie să mor. Erau îngrijorați de calitatea îngrijirii medicale; credeau că risc să fac o infecție. Deși trebuia să se întoarcă în Birmingham, dr. Fiona a rămas și a aranjat să fiu mutată într-un alt spital militar, cel din Rawalpindi.

Securitatea era mult mai în alertă la noul spital, din cauza posibilității unui nou atac taliban. Familia mea stătea într-un hotel militar de lângă spital, și nu avea acces aproape deloc la știri, pentru că hotelul nu avea internet. Încă nu știau că toată lumea aflase de povestea mea și că oamenii începuseră deja să ceară să fiu trimisă afară pentru tratament. Abia când unul dintre bucătarii mai prietenoși de la hotel le-a adus niște ziare au aflat că întreaga lume știa că fusesem împușcată.

Părinții mei nu prea au fost consultați ce să se facă cu mine, dacă situația mea s-ar fi înrăutățit. Nu era timp. Armata a luat toate deciziile. Dr. Fiona insista să fiu tratată afară pentru că acolo îngrijirea era mai bună. În cele din urmă, s-a hotărât să fiu dusă la spitalul doctorului Javid din Birmigham, Spitalul Regina Elisabeta. Dar trebuia să fiu mutată în 48 de ore, sau cel mult 72. Însă mama și frații mei nu aveau pașapoarte și vize, așa că armata i-a spus tatei că trebuie să vină singur cu mine.

Se afla într-o situație imposibilă. Dacă pleca din țară cu mine, și-ar fi lăsat soția și fii în Rawalpindi, riscând să fie atacați. Așa că a ales:

— Ce i s-a întâmplat fiicei mele i s-a întâmplat, i-a spus doctorului Javid. Acum e în mâinile Domnului. Trebuie să rămân cu restul familiei.

Dr. Javid l-a asigurat că aveam să fiu pe mâini bune.

— Nu e un miracol că s-a întâmplat să fiți aici când Malala a fost împușcată? l-a întrebat tata.

— Eu cred că Dumnezeu trimite mai întâi soluția și după aceea problemele, i-a răspuns dr. Javid.

Tata a semnat apoi un document prin care o făcea pe dr. Fiona tutorele legal pentru călătoria noastră spre Regatul Unit. Era în lacrimi când i-a înmănat pașaportul meu.

Deși nu mai țin minte, părinții mei și-au luat la revedere de la mine la 11:00 noaptea, în 14 octombrie. Era ultima oară când mă vedeau în Pakistan și nu aveau să mă mai vadă decât peste unsprezece zile. Tata nu voia să mă trezesc într-o țară străină, fără familie alături. Își făcea griji că o să fiu pierdută, că o să mă simt abandonată. Dar și-a închipuit că pașapoartele și vizele lor erau deja procesate și că aveau să fie cu mine în câteva zile.

Nu-și imaginase că un oficial guvernamental le amânase plecarea pentru că vruse să vină odată cu ei. Așteptarea aceea li s-a părut nesfârșită.

În primele zile pe care le-a petrecut în Peshawar, înfiorat și trist, a întrebat-o pe mama dacă nu cumva e vina lui.

— Nu, *khaista*, i-a răspuns ea. Nu ai trimis-o pe Malala să fure sau să comită crime. Era o cauză nobilă. N-ar trebui să te învinovățești. Talibanilor ar trebui să le fie rușine pentru că au împușcat un copil, și guvernului, pentru că n-a avut grijă de ea.

Talibanii făcuseră o declarație, spunând că mă împușcaseră pentru că întreaga mea campanie era o „obsenitate”. Spuneau că se folosiseră de doi bărbați din Swat care adunaseră informații despre mine și despre drumul pe care-l fac până la școală, și că mă împușcaseră dinadins lângă un punct de control militar, ca să arate că pot să lovească oriunde. Semnul lor distinctiv era că împușcau oamenii în cap.

Shazia și Kainat, celelalte două fete care fuseseră împușcate în aceeași zi, se recuperau și ele. Brațul lui Kainat fusese șters de un glonț, iar Shakia fusese lovită în palmă și clavicula stângă. Două gloanțe, trei răni.

Pierdusem atât de multe lucruri. Totuși, pe când părinții mei îmi povesteau tot ce se întâmplase cât

timp fusesem în comă sau în camera fără ferestre din spital, era de parcă îmi vorbeau despre altcineva. Parcă lucrurile alea i s-ar fi întâmplat unei alte fete, nu mie.

Asta poate pentru că nu mai țin minte nimic despre atentat. Absolut nimic.

Doctorii și asistentele mi-au oferit explicații complicate asupra motivului pentru care nu-mi aminteam atacul. Spuneau că creierul ne protejează de amintiri care sunt prea dureroase. Sau, mi-au spus, creierul meu ar fi putut să se oprească de îndată ce-am fost rănită. Iubesc știința și nu-mi place nimic mai mult decât să pun întrebare după întrebare pentru a afla cum funcționează lucrurile. Dar n-am nevoie de știință ca să știu de ce nu pot ține minte atacul. Știu de ce: Dumnezeu e blând cu mine.

Oamenii nu înțeleg când le spun asta. Bănuiesc că dacă n-ai fost aproape de moarte, atunci nu poți înțelege. Dar moartea și cu mine am fost foarte aproape una de cealaltă. Și se pare că moartea nu m-a vrut.

Aparent, mulți oameni au încercat să mă viziteze. Jurnaliști, vedete, și câțiva politicieni. Dar spitalul îi ținuse departe, ca să mă pot vindeca în liniște.

Într-o zi, un ministru important din Pakistan a venit și s-a întâlnit cu tata.

A spus că guvernul întorsese țara cu susu-n jos ca să-i găsească pe cei care mă împușcaseră. Tata a tăcut, dar știa că astea sunt vorbe goale. Nici măcar nu găsiseră persoana care-o omorâse pe Benazir Bhutto.

O singură persoană a intrat la pușcărie după atac – sărmanul nostru șofer de autobuz. Armata spunea că-l reținuse ca să-i poată identifica pe atacatori. Dar de ce îl arestase pe el și nu pe atacatori, atunci? Era o nebunie.

Ministrul l-a întrebat pe tata dacă pot „să zâmbesc pentru națiune”. Nu știuse că ăsta era singurul lucru pe care nu-l puteam face. Tata era nefericit, dar, din nou, a tăcut. Tata, care îndrăznise să se opună talibanilor, învățase că tăcerea poate să fie un răspuns la fel de elocvent.

Când m-am uitat în cele din urmă la știri, am aflat că unul dintre purtătorii de cuvânt ai lui Fazlullah declarase că talibanii fuseseră forțați să mă împuște, pentru că vorbeam împotriva lor.

Spuseseră presei că mă avertizaseră, dar că nu vrusesem să mă opresc.

Care erau crimele mele? Că vorbeam despre educație și pace. Ei înțelegeau că vorbeam despre educația vestică, care în opinia lor se opunea islamului.

Fazlullah a spus că talibanii aveau să încerce din nou să mă omoare.

— Să fie o lecție pentru toată lumea.

Și chiar a fost o lecție. Mama avusese dreptate când citase din Sfântul Coran. „Minciuna trebuie să moară”, îmi spusese cu mult timp în urmă, când mă gândeam dacă să scriu blogul acela pentru BBC, „și adevărul trebuie să iasă la iveală”.

Adevărul va triumfa mereu asupra minciunii. Aceasta este adevărata credință islamică care ne-a ghidat în călătoria noastră.

Talibanii m-au împușcat pentru că au vrut să-mi închidă gura. În schimb, acum întreaga lume îmi asculta mesajul.

Mesaje din jurul lumii

Fiona Alexander mi-a adus o plasă de cărți poștale. Era *Eid ul-Azha*, Marele Eid, sărbătoarea în care familia mea se ducea la Shangla. Așa că m-am gândit: „Ce frumos, prietenele mele mi-au trimis cărți poștale de Eid.“ Dar cum de știau unde sunt, mă întrebam.

Apoi am văzut datele poștale. 16, 17 octombrie. Astea erau zilele imediate după atentat. Scrisorile n-aveau nimic de-a face cu Eidul. Erau de la oameni din toată lumea care-mi urau însănătoșire grabnică. Multe erau de la copii. Eram uimită câte cărți poștale primisem.

— Și încă n-ai văzut nimic, mi-a spus Fiona.

Se pare că primisem opt mii de scrisori. Pe unele nu scria decât „Malala, Spitalul din Birmingham“. Adresa uneia era „Fata împușcată în cap, Birmingham“.

Erau și pachete. Cutii de ciocolată, și urși de pluș de toate mărimile. Dar cel mai important fusese un pachet trimis de copiii lui Benazir Bhutto. Am găsit înăuntru două eșarfe care fuseseră ale mamei lor.

Erau mesaje de la lideri guvernamentali, diplomați și vedete de cinema. Selena Gomez scrisese pe *Twitter* despre mine, Beyonce îmi trimisese urări de bine pe *Facebook* și Madonna îmi dedicase un cântec. Primisem un mesaj și de la Angelina Jolie. Era interesant, copleșitor și – pentru că creierul meu nu funcționa încă cum trebuie – derutant.

De unde știa Angelina Jolie cine sunt?

În timp ce eu stăteam într-o cameră fără ferestre, neștiind ce se întâmplă în lumea de-afară, lumea de-afară știa exact ce mi se întâmplase mie. Fiona mi-a spus că peste două sute de jurnaliști din toată lume veniseră la spital să mă vadă. În afară de ziua aceea în care încercasem să mă uit la BBC, nu mai văzusem nicio știre de când ajunsesem. Dar acum înțelesesem: eu eram știrea.

Oamenii se rugaseră pentru mine. Dr. Fiona și dr. Javid și toți doctorii și asistentele din Pakistan și Anglia îmi salvaseră corpul. Rugăciunile și sprijinul acestor oameni îmi salvaseră viața.

Era uimitor! În timp ce eu mă simțeam singură în spital, făcându-mi griji pentru familia mea, întrebându-mă cum aveam să plătim pentru îngrijiri, oameni din toată lumea își făceau griji pentru mine.

Abia așteptam să ajung acasă să-i spun Monibei despre Angelina Jolie.

O zi dulce-amăruie

Doctorii m-au operat în spatele urechii – aproape opt ore – încercând să repare nervul facial care fusese rupt de glonț. Era nervul care-mi permitea să închid și să deschid ochiul stâng, să-mi ridic sprânceana și să zâmbesc. Dacă nu făceau ceva cât de curând, fața mea avea să fie paralizată pentru totdeauna.

A fost o operație complicată. Mai întâi mi-au curățat urechea de cicatrici și de fragmente de os; atunci au descoperit că timpanul meu fusese distrus. Nu era de mirare că nu puteam să aud! Apoi doctorii au început – cu delicatețe – să îndepărteze porțiuni din nervul rupt și să-l reconstruiască.

Sarcina mea, de îndată ce s-a terminat operația, era să fac exerciții faciale în fața unei oglinzi în fiecare zi. Cine știa că mișcări atât de mici pot fi o muncă așa de obositoare? Aveau să mai treacă patru luni înainte să pot zâmbi și să fac cu ochiul. Părinții mei au așteptat momentul în care am putut din nou să zâmbesc și să fac cu ochiul. Era fața mea, firește, dar mi s-a părut că ei erau cei mai fericiți când mi s-a vindecat.

Făceam fizioterapie și exerciții în fiecare zi, învățând să-mi fac mâinile și picioarele să funcționeze din nou cum trebuie. Cât de ciudat era să fii nevoită să muncești atât de mult pentru ceva ce înainte făceai fără să gândești. Primele dăți în care-am încercat să merg a fost epuizant – de parcă aș fi umblat prin nămeți.

Trecuse aproape o lună de la atac. Familia mea trăia într-un apartament într-un bloc înalt în Birmingham și mă vizita în fiecare zi. Și, ca semn că viața revenea la normalitate, frații mei începuseră să mă scoată din minți! Îmi imploram părinții:

— Lăsați-i pe ăia doi acasă. Nu vin decât să facă gălăgie și să-mi ia cadourile pe care le-am primit.

Frații mei mă trataseră ca pe un bibelou de porțelan doar în prima zi, pentru ca apoi să mă tachineze, să mă bată la cap și, în general, să mă enerveze.

— Ce tot vorbește lumea atât de Malala? spunea Atal. Doar am văzut-o, a supraviețuit.

Puteam, în sfârșit, să citesc, așa că am devorat *Minunatul Vrajitor din Oz*, o carte pe care mi-o dăduse fostul premier al Marii Britanii, Gordon Brown. Îmi plăcea de Dorothy și eram impresionată că, deși voia să găsească drumul spre casă, se oprea să-i ajute pe cei care aveau nevoie, ca Leul cel Fricos și ruginitul Om de Tinichea. Mie, morala poveștii mi se părea că e că vor fi mereu obstacole în viață, dar dacă vrei să-ți atingi scopul, atunci trebuie să continui să mergi.

Și limbajul și memoria începeau să-mi revină. Eram șocată când m-am uitat la carnețelul roz pe care mi-l dăduse Fiona și am văzut primele întrebări pe care le scrisesem. Majoritatea erau pline de cuvinte scrise greșit și propoziții cu o gramatică incorectă. Încă mă chinuiam să-mi aduc aminte unele dintre numele prietenelor mele, și nu țineam minte nimic despre atac. Așa că munceam ca să le arăt tuturor cât de mult mi se îmbunătățise situația.

Progresul meu era constant și eram din ce în ce mai binedispusă.

În sfârșit, în decembrie, după ce petrecusem două luni prin spitale, am avut voie să ies pentru prima oară afară. Mi-era dor de dealurile verzi ale văii mele, așa că Yma, care lucra la spital, a aranjat să mergem în vizită la Grădina Botanică din Birmingham. Mama și cu mine am mers cu două

asistente; tata n-a venit, pentru că devenise o față atât de cunoscută la TV că îi era teamă că o să fie urmărit de camere. Pe drum, am stat pe bancheta din spate, uitându-mă când într-o parte când într-alta, pentru a vedea cât mai mult din țara asta care-mi era atât de străină.

Nu știam cum avea să fie vremea. Sperasem să fie soare, dar am dat peste un vânt puternic și un aer înghețat și rece. Nu aveam suficiente jachete și eșarfe să-mi țină de cald.

Dar florile! Erau superbe! Și ciudate. Și familiare!

— Asta crește și-n valea mea, i-am spus uneia dintre asistente. Și asta la fel.

Eram atât de fericită că puteam ieși afară, că mi-a luat ceva să-mi dau seama că pentru restul oamenilor de la grădină, era pur și simplu o zi obișnuită în oraș.

Mama era atât de entuziasmată, că l-a sunat pe tata:

— Pentru prima oară, i-a spus, sunt fericită.

Două zile mai târziu, am primit prima mea vizită din afara familiei – Asif Ali Zardari, președintele Pakistanului și soțul văduv al lui Benazir Bhutto. Spitalul se temuse să nu iasă un circ mediatic, dar vizita era una importantă. Domnul Zardari promisese că guvernul va acoperi toate costurile medicale.

Așa că totul fusese aranjat pentru a evita ziariștii. M-am înfășurat într-o *purka* purpurie și m-am strecurat afară prin ieșirea personalului. Am trecut chiar pe lângă un grup de ziariști și fotografi, și nici măcar nu ne-au observat. Parcă eram într-un roman cu spioni.

Am ajuns într-un birou și, în timp ce așteptam, Atal, Khushal și cu mine am jucat un joc numit *Elf Bowling*. Era prima oară când îl jucam și tot i-am bătut pe amândoi! O dovadă în plus că vechea Malala se întorsese.

Când a venit președintele, a adus-o și pe fiica lui, Asifa. Mi-au dat un buchet de flori și apoi Asifa mi-a oferit un șal tradițional din Kashmir, iar domnul Zardari și-a pus mâna pe capul meu, care e un gest de respect în țara mea. Tata s-a temut că o să mă atingă în locul în care-mi îndepărtaseră o parte din craniu, dar a fost în regulă.

Domnul Zardari ne spusese că aranjase ca tata să primească un loc de muncă în Birmingham. Avea să fie atașatul pakistanez pentru educație. Mi-a spus că totul avea să fie bine și că sarcina mea era să mă însănătoșesc.

După aceea mi-a spus că sunt „o fată remarcabilă și un motiv de mândrie pentru Pakistan”. Era liderul țării mele, dar el mă trata *pe mine* cu respect, de parcă eu aș fi fost VIP!

A fost o zi uimitoare. Scăpasem de toate grijile legate de plata tratamentului și locul unde aveam să locuim.

Dar, vai, a fost și o zi dulce-amăruie. Pentru că am înțeles că nu aveam să mai ajungem acasă prea curând.

Miracole

În cele din urmă am fost externată și 2013 a început cu dreptul. Era bine să fiu acasă cu familia, chiar dacă acea casă era un apartament într-o clădire înaltă, cu lift. Aș fi dat orice să fiu în micuța noastră casă, să bat în zid ca s-o chem pe Moniba la joacă, sau chiar să duc gunoiul la groapa de gunoi. Dar era mai important că eram împreună.

Făceam plimbări în aerul rece din Birmingham, ca să îmi recapăt puterea, dar oboseam repede. Viața din spital fusese liniștită, dacă o comparăm cu toți oamenii, toate autobuzele și mașinile care goneau de colo-colo. Și pentru că încă nu auzeam bine, mă întorceam în toate părțile ca să văd ce se întâmplă. Un drum simplu la magazin putea să fie copleșitor. Copleșitor și fascinant.

În cafenele, am văzut bărbați și femei vorbind și interacționând într-un fel care ar fi fost de neimaginat în Swat. Și în magazine găseam haine care lăsați atâta piele neacoperită, că nu ne venea să credem că femeile din Birmingham le puteau purta fără să înghețe. Purtau pantaloni scurți, mergeau cu picioarele goale și tocuri chiar și-n miezul iernii.

— Oare au picioarele făcute din fier ca să nu simtă frigul? întreba mama.

Câteodată, în aceste plimbări, tresăream dacă vedeam vreun bărbat venind spre mine. Dacă îmi lăsam gândurile să zboare, îmi închipuiam că fiecare bărbat de pe stradă poartă o armă, așteptând să mă atace. Nu le-am spus asta părinților, însă, ca măcar să se poată bucura de priveliștile acelea reci din Birmingham fără să-și facă griji.

Mi-era teribil de dor de casă. Mi-era dor de prietenii mei de la școală, de munți, de cascade, de frumosul râu Swat și de câmpiile înverzite. Îmi era dor până și de străzile murdare și haotice din Mingora. Așa că m-a mirat vestea că erau oameni în Pakistan care mă criticau. Oameni care spuneau că sunt un „pion” al Occidentului, prietenă la cataramă cu Richard Holbrooke. Oameni care spuneau că sunt o musulmană rea. Oameni care spuneau chiar că tata însenase tot atentatul, ca să mergem peste hotare și să trăim în lux.

Celelalte vești le-am primit de la școală. Am reușit, în sfârșit, să vorbesc cu Moniba pe *Skype* și de data asta nu ne-am mai certat. Mi-a spus cât de mult îi lipsesc și cum nicio altă fată nu va avea în inima ei locul pe care-l aveam eu. Mi-a mai spus și că Shazia și Kainat se însănătoșiseră și reveniseră la școală. Și mi-a mai spus că prietenele mele încă-mi păstrau locul în clasă.

— Apropo, mi-a spus, ai luat punctaj maxim la examenul de studii pakistaneze.

Ala era testul pe care-l dădusem în dimineața atacului. O veste bună. Vestea proastă era că, din moment ce nu putusem să-mi dau restul examenelor, Malka-e-Noor, vechea mea rivală, ieșise din nou pe locul întâi. Firește, dacă n-am fost eu acolo.

Rămâneam în urmă cu școala. Ce ironie! Fata care făcuse campanie pentru dreptul fetelor la educație pierduse locul întâi în clasă. Nu-mi rămânea decât să fac eforturi și mai mari, ca să reiau locul întâi de îndată ce reveneam înapoi în clasă.

În curând puteam să merg, să vorbesc și să citesc și memoria îmi revenea. Dar nu puteam auzi bine deloc și îmi răsună mereu ceva în ureche. Doctorii își făceau griji că dacă puneau la loc bucata de

craniu din burtă ar fi putut provoca o infecție.

Așa că s-au făcut planuri pentru alte operații – trei odată. De data asta doctorii făceau o cranioplastie cu titaniu – ceea ce înseamnă, în limbajul lor pretențios, că-mi puneau o placă de titaniu în cap. Mă întrebam dacă nu cumva o să fiu ca Omul de Tinichea din Vrăjitorul din Oz: dacă-mi băteai cu palma în cap, scoteam oare sunete ca un gong? În plus, doctorul care-mi reparase nervul facial mi-a instalat un mic transmițător electronic de sunet, care se numește implant cohlear, în spatele urechii. Mi-au scos și bucata de craniu din burtă. Acestea fuseseră operații majore, dar m-am recuperat repede și am fost acasă în cinci zile. Mai târziu, am primit un cadou cu adevărat special – aceeași bucată de craniu, într-o montură de plastic. (O țin în dormitor și din când în când le-o mai arăt oaspeților.)

Câteva săptămâni mai târziu, când mi-au atașat receptorul în spatele urechii, am auzit un bip mic. Apoi încă unul. Apoi s-a auzit sunetul vocii doctorului. La început, toți vorbeau ca niște roboti, dar auzul mi s-a îmbunătățit în curând.

Ce mare e Dumnezeu! Ne-a dat ochi ca să putem vedea frumusețea lumii, mâini s-o putem atinge, un nas să-i cunoaștem toate aromele și o inimă să apreciem toate astea. Dar nu ne dăm seama cât de miraculoase sunt simțurile noastre până nu pierdem unul dintre ele.

Faptul că puteam auzi din nou era un miracol.

Un taliban trăsesese două gloanțe din apropiere în trei fete dintr-un autobuz școlar și niciuna dintre noi nu murise.

Cineva a încercat să mă facă să tac. Și milioane au vorbit în locul meu.

Și astea tot miracole erau.

Locul acesta nou

Acum ne-am așezat în noua noastră viață din Birmingham. Locuim într-o casă îngrijită de cărămidă pe una dintre străzile acelea curate și mărginite de copaci pe care le văzusem de la fereastra spitalului. Ordine. Calm. Și liniște. Prea multă liniște. Nu sunt copii care să joace crichet pe alei. Nici bărbați în sufragerie care să discute politică. Nici femei pe veranda din spate care să stea la bârfă. Tata, care fusese întotdeauna „prietenul prietenilor” în Swat, are mulți oaspeți aici, dar puțini prieteni. Mama, care nu vorbește engleză la fel de bine ca noi, umblă pierdută prin magazine, inspectând mâncărurile ciudate din vitrine. Khushal își petrece mult timp în camera lui, dorindu-și, cred, să se întoarcă la fosta viață. Și alaltăieri l-am auzit pe Atal, care e cel mai binedispus dintre toți, plângând pentru că nu are cu cine să se joace. Suntem la câțiva metri depărtare de casa vecină, dar din ce știm despre vecinii noștri, ar putea să fie la kilometri distanță. Tata spune că trăim în vecinătate, dar că ne vedem rareori vecinii.

De câte ori ieșim, oamenii vin la noi și mă roagă, dacă pot, să fac o poză cu ei. Nu mă supăr. Înțeleg că oamenii aceștia sunt aceiași care mi-au oferit sprijin când am avut nevoie și care-mi dau curaj să-mi duc munca mai departe. E ciudat să fii atât de cunoscută și atât de singură în același timp.

Între timp, ne-am obișnuit încet-încet cu locul ăsta nou. Tata poartă sacou de lână și pantofi sport când se duce la muncă. Mama folosește mașina de spălat vase. Khushal e îndrăgostit de Xbox-ul lui. Și Atal a descoperit Nutella.

Eu încă mă mai duc la spital pentru niște ședințe de fizioterapie ca să învăț cum să-mi mișc mușchii faciali. Și mi se spune că s-ar putea să mă mai aștepte alte operații. Dar nu mă gândesc la asta prea mult.

Într-o noapte, familia noastră a ieșit să se plimbe în districtul comercial din Birmingham. Eram uimită de diversitatea oamenilor din acest oraș. Spre deosebire de Mingora, unde toată lumea arată la fel, aici vedeai tot felul de oameni: băieți pistruiați în tricouri sport, femei de culoare cu părul împletit în cozi lungi, bărbați și femei îmbrăcați în costume, femei conservatoare musulmane în *burqa* și tinere musulmane în blugi și cu o eșarfă pe cap. Brusc, un tânăr l-a strigat pe tata.

Ne-am întors și am văzut că avea trăsăturile unui paștun, dar că purta haine occidentale.

— Domnule, l-am auzit spunându-i tatei, eu sunt din tribul dumneavoastră de acasă. Știu cine sunteți.

Tata i-a întins mâna, bucuros să se întâlnească cu un pakistanez.

Băiatul a făcut un semn spre mine.

— Domnule, cu toții am plâns pentru fiica dumneavoastră. Ne-am rugat pentru ea. Dar ce faceți dumneavoastră vă pune în pericol.

Tata părea încurcat.

— Nu puteți să stați până seara târziu în Birmingham. Orașul acesta e periculos noaptea.

Eu și tata ne-am uitat unul la altul, apoi i-am explicat mamei ce-a spus băiatul. Sărmanul băiat era încurcat de reacția noastră. Tata l-a îmbrățișat și i-a mulțumit. Dar nu puteam să ne explicăm ce spusese. Cum ar fi putut locul acesta liniștit și ordonat să fie nesigur comparat cu cel din care

venisem?

La noua mea școală, port uniforma unei școlărițe britanice: un pulovăr verde, o cămașă cu nasturi în dungi, colanți și o fustă albastră. Majoritatea fetelor poartă fuste scurte, dar fusta mea îmi ajunge până la glezne, și mai port și eșarfa. Din fericire, mai sunt câteva fete musulmane la mine în clasă care se îmbracă la fel, așa că nu ies prea tare în evidență. Dar unele fete își trag fusta să fie și mai scurtă de îndată ce ajung la școală și o lasă în jos când pleacă spre casă. Iar eu mă gândesc: „Ce țară interesantă, în care unele fete sunt libere să-și acopere corpul și altele sunt libere să nu și-l acopere.”

Aici avem proiectoare și laptopuri, videouri și internet fără fir, ore de muzică, artă, informatică, și chiar ore de gătit (pe care le urăsc). Am fost șocată venind aici din Pakistan, unde școala era un profesor cu o tablă în spate. Uneori mi-aș fi dorit să fiu înapoi acasă, în clasa aceea simplă, fără calculatoare. Dar apoi mă gândesc cât de mult le-ar plăcea prietenelor mele toată această tehnologie pretențioasă și clasele speciale. Câteodată mă întristează că vechii mei prieteni nu au toate lucrurile minunate pe care le au elevii aici. Și câteodată mă întristează că au un lucru pe care eu l-am pierdut: se au unele pe altele.

E o distanță între mine și noii mei colegi de școală. Câteodată fac câte o glumă pe care n-o înțeleg. Și câteodată fac eu o glumă pe care n-o înțeleg ei. Se poartă unele cu altele cu mai multă libertate decât o fac fetele în Pakistan. Vreau și eu să mă alătur lor, să mă distrez, dar nu prea știu cum. Și nu pot să fiu prea obraznică. Lumea se așteaptă de la mine să fiu bună.

Sunt o fată bună – întotdeauna am fost. Dar acum îmi spun că trebuie să fiu foarte bună. Așa că sunt foarte atentă la ce zic și ce fac. Nu-mi cere nimeni să-mi pun atâtea limite. Dimpotrivă, profesorii mă încurajează să fiu liberă, să mă simt ca acasă. Dar nu pot totuși să fiu ca alte fete de vârsta mea – pentru că lumea mă vede într-un fel. Când ai o imagine publică și lumea se bazează pe tine, cred că trebuie să te porți întotdeauna așa cum se așteaptă oamenii să te porți.

Viața mea a devenit foarte plină. Scriu cărți, fac documentare și țin discursuri și mă întâlnesc cu o mulțime de oameni interesați, fac campanii pe rețelele de socializare și muncă umanitară. Am șansa să fac multe lucruri interesante și să vizitez locuri captivante, dar nu mi-e ușor să călătoresc atâta și să mă țin și de studii sau de examene.

Sunt un om simplu și câteodată obosesc. Câteodată nu-mi doresc decât să stau pe canapea și să mă uit la *Ai grijă ce spui* sau să stau pe *Skype* cu prietenii. Dar întotdeauna iau foarte în serios munca pe care o fac.

Nu am o prietena foarte bună aici, ca Moniba, și nici măcar o rivală, ca Malka-e-Noor. Dar fetele de la mine de la școală sunt foarte bune cu mine și încep să-mi fac prietene. Mă invită la bowling, îmi zic să vin la filme cu ele sau la zilele lor de naștere. Sunt fete drăguțe. Bune și amuzante. Dar nu e ca acasă. Acolo eram pur și simplu Malala. Aici, cel puțin la început, eram „Malala, fata care fusese împușcată de talibani”. Voiam să fiu Malala din nou, o fată normală.

La început, nu-mi imaginam cum aș putea fi prietenă cu fetele astea. Am văzut și-am trecut prin lucruri pe care ele nici măcar nu și le pot închipui. Dar cu trecerea timpului, mi-am dat seama că și ele au experiențe pe care nu mi le pot închipui. Aflu însă că lucrurile pe care le avem în comun sunt mai multe decât cele care ne separă și că în flecare zi descoperim lucruri noi unele de la altele. Și-n fiecare zi mă simt din ce în ce mai mult ca Malala, o fată normală într-o clasă mai mare.

Dar la sfârșitul zilei, când toată lumea o pornește spre autobuze, îmi vine în minte pentru câteva clipe îngrămădeala de la sfârșitul zilei la școala Khushal. Mă gândesc cum dădeam toate buzna din clădire în autobuzul, care ne ducea hurducat pe străzile nebune din Mingora.

Lucrul pe care-l știm cu toții

Unele lucruri nu se schimbă niciodată. Unu: încă mă cert cu Khushal. (Sau mai degrabă el se ceartă cu mine și eu îi fac pe plac.) Ne certăm pe cine să stea pe scaunul din față când mergem la școală. Ne certăm pe postul de radio pe care să-l ascultăm. Îmi spune că am nasul mare. Eu îi spun că e gras. Încearcă să-mi dea un pumn când ajungem în fața școlii sale, iar eu îi închid ușa când încearcă să iasă. Poate că în public sunt un apărător al libertății de expresie și al drepturilor omului, dar recunosc că pentru fratele meu pot să fiu un dictator.

Doi: Moniba și cu mine ne-am întors la certurile noastre prostești. Vorbim pe *Skype* cât de des putem. Dar părem să începem fiecare conversație la fel.

— Vai, Malala, ai uitat cu totul de mine.

Iar eu îi spun:

— Moniba, tu ești cea care-a uitat de mine.

După ce trecem de acest ritual, începem să bârfim.

Câteodată mi se face și mai dor de casă când stau de vorbă cu Moniba și cu prietenele mele. Aproape că pot să miros lemnul ars care venea de sus din vale sau să aud claxoanele de pe Haji Baba. Am văzut multe alte locuri, dar valea mea rămâne pentru mine unul dintre cele mai frumoase locuri de pe pământ. O să mă întorc în Pakistan, în cele din urmă, dar de câte ori îi spun tatei că vreau să merg acasă, găsește tot felul de scuze.

— Nu, *jani*, îmi spune, nu ți-ai terminat recuperarea medicală.

Sau:

— E bună școala de aici. Trebuie să stai aici până înveți tot ce poți.

Nu spune singurul lucru pe care-l știe toată lumea: o să mai treacă multă vreme până o să ne putem întoarce.

Acesta e singurul lucru despre care nu mai vorbim, mai ales acum când Fazlullah conduce nu numai talibanii din Swat, ci și talibanii din tot Pakistanul.

Știu că noua noastră viață e grea pentru frații mei. Trebuie să li se pară că un vânt gigantic i-a luat pe sus din Pakistan, i-a dus în cealaltă parte a lumii, și i-a aruncat în locul acesta străin.

Iar Atal nu înțelege de ce-mi acordă ziarele atâta atenție.

— Nu înțeleg de ce e faimoasă Malala. Oare ce-a făcut fata asta? îl întreabă pe tata.

Pentru lume, eu sunt Malala, luptătoarea pentru drepturile omului. Pentru frații mei, sunt aceeași Malala cu care au trăit și cu care s-au certat în toți acești ani. Sunt sora lor mai mare.

Însă mama mă tratează câteodată de parcă aș fi un copil. Poate să fie foarte protectoare și uneori, ca din senin, vine la mine, mă ia în brațe și începe să plângă. Știu că se gândește cum era aproape să mă piardă. Adesea o văd plimbându-se prin grădina din spatele casei, cu capul acoperit. Hrănește păsările din resturile pe care le ține pe pervaz, așa cum obișnuia să facă și acasă. Sunt sigură că se gândește la toți copiii flămânzi care obișnuiau să ia micul-dejun la noi acasă, înainte să plece dimineața la școală, și că se-ntreabă dacă le mai dă cineva de mâncare.

Câteodată plânge și tata. Plânge când își amintește de primele zile după atac, când mă zbăteam între viață și moarte. Plânge amintindu-și de atacul în sine. Plânge de ușurare când se trezește dintr-

un somn de după-amiază și aude vocile copiilor lui în curte, și-și dă seama că sunt în viață.

Nu mă înfurii prea des, dar mă apucă furia când oamenii spun că el e responsabil pentru ce mi s-a întâmplat. De parcă el m-ar fi obligat să vorbesc. De parcă eu n-aș putea gândi pe cont propriu. Dacă l-ar vedea acum. A lăsat în urmă toate lucrurile pentru care a muncit mai bine de douăzeci de ani: școala pe care a început-o de la zero, o școală care acum are trei clădiri și 1 100 de studenți. Nimic nu-i plăcea mai mult decât să stea dimineața la poartă și să întâmpine elevii. Școala Khushal continuă – și în fiecare zi elevii trec pe porțile ei – doar că el nu mai e acolo să-i vadă.

În schimb, se duce la conferințe despre educația fetelor, și vorbește despre pace, așa cum făcea și-n Swat. Știu că îi e puțin ciudat acum că oamenii vor să-l asculte pentru că e tatăl meu și nu invers.

— Malala era cunoscută drept fiica mea, spune. Dar acum sunt mândru să vă spun că eu sunt cunoscut ca fiind tatăl ei.

E adevărat, n-am fi în siguranță dacă ne-am întoarce în Pakistan. Dar într-o zi, când ni s-a făcut dor de casă, ne-am dat seama că putem să aducem Pakistanul aici. Prietenii și familia puteau să vină în vizită. Iar Shazia și Kainat, care merg amândouă la școală în Anglia, stau cu noi în perioada sărbătorilor.

Mama e mult mai fericită când are o casă plină de oaspeți și așază mai multe scaune în jurul mesei. Pe măsură ce e mai fericită, e și mai dornică să încerce lucruri noi. A început din nou să învețe engleză. A început să apară în public fără un vâl care să-i acopere fața și unora le-a dat voie să o fotografieze.

Între timp, tata are mai multe responsabilități acasă. Recent, l-am tachinat spunându-i că în timp ce el și cu mine suntem ocupați vorbind despre drepturile femeilor, mama continuă să gătească și să facă curățenie. Acum gătește în fiecare dimineață. Același lucru de fiecare dată: ouă prăjite. Le gătește cu multă dragoste, dar nu sunt prea gustoase.

A făcut lucruri mai curajoase în trecut: a început o școală fără să aibă un ban în buzunar, a apărut drepturile femeilor și educația pentru fete și i-a înfruntat pe talibani.

Acum curajosul meu tată paștun se luptă cu cratițele și tigăile.

Aniversare

Mulți jurnaliști au venit să-mi ia interviu când s-a împlinit un an de la atentat. Păreau să fie foarte triști pentru lucrurile care mi se întâmplaseră. Spuneau: „Tu și familia ta a trebuit să vă părăsiți casa. Ați trăit în teroare. Trebuie să fi suferit foarte mult.“ Și deși eu eram cea care trecuse prin toate acele experiențe, nu eram nici pe departe la fel de tristă ca ei. Presupun că eu văd altfel situația. Dacă-ți spui „Malala, tu nu te poți duce acasă, pentru că ești ținta talibanilor“, atunci vei continua să suferi.

Eu văd lucrurile așa. Pot vedea! Pot auzi! Pot vorbi! Mă pot duce la școală și mă pot certa cu frații mei! Mi s-a dat o a doua șansă la viață. Și trăiesc viața pe care vrea Dumnezeu s-o trăiesc.

Jurnaliștii mă mai întreabă și dacă mi-e frică.

Le spun că nu. Și e adevărat. Ce nu le spun, însă, e că mi-e teamă de un singur lucru: mă întreb uneori dacă și în viitor voi fi la fel. O să mai merit atunci toate onorurile care mi s-au acordat?

Câteodată, când jurnaliștii îi văd pe frații mei jucându-se fără griji, mă întreabă dacă nu cumva mi se pare că nu mai am copilărie din pricina acestei campanii pentru drepturile copiilor.

Le spun să se gândească la o fată care e măritată la unsprezece ani. Sau la un băiat care trebuie să caute prin groapa de gunoi ca să facă bani pentru familia lui. Sau la copiii care au fost omorâți de bombe sau de gloanțe. Ei sunt cei cărora li s-a furat copilăria.

Alteori, jurnaliștii par mai interesați de atacul asupra mea decât de campanie.

Mi se pare frustrant, dar înțeleg. E o curiozitate normală. Iată ce cred despre ea, însă: Deja mi-au făcut rău, lăsându-mi cicatrici permanente.

Dar din violență și tragedie s-a născut o nouă șansă. Niciodată n-o să uit asta, mai ales când mă gândesc la tot binele pe care l-a făcut fondul Malala și pe care va continua să-l facă.

Am început un proiect în Swat pentru fetele care sunt forțate să muncească acasă. Le sprijinim să meargă la școală și, în cele din urmă, să devină independente. După ce-am vorbit luni de zile despre cum aș vrea să pot ajuta în Iordania, am pregătit o călătorie să-i ajutăm pe refugiații sirieni, dintre care mulți nu s-au mai dus la școală de trei ani. Am cunoscut acolo copii îmbrăcați în haine murdare, desculți, cu doar o boccea în care țineau tot ce au. Am cunoscut acolo copii pe care n-o să-i uit niciodată. E datoria noastră să-i ajutăm să aibă mâncare, adăpost și educație. Și o să facem asta.

Mă gândesc la lumea asta ca la o familie. Când unul dintre noi suferă, trebuie să contribuim toți să ajutăm. Pentru că atunci când oamenii spun că mă sprijină, ei spun că sprijină educația fetelor.

Așa că, da, talibanii m-au împușcat. Dar nu pot decât să împuște un corp. Nu pot să-mi împuște visele, nu pot să-mi împuște credințele și nu pot opri campania mea de a aduce fiecare fată și fiecare băiat la școală.

Milioane de oameni s-au rugat pentru mine și Dumnezeu m-a cruțat. Sunt aici cu un motiv: ca să-mi folosesc viața pentru a-mi ajuta semenii.

Epilog

O fată printre multe altele

La aniversarea de șaisprezece ani am primit un cadou extraordinar: am fost invitată să vorbesc la Națiunile Unite. Era prima dintre cele două călătorii pe care aveam să le fac la New York în acel an. Aveau să mă asculte patru sute de oameni: oficiali înalți din toate colțurile lumii, ca Ban Ki-moon, secretarul general al Națiunilor Unite, și Gordon Brown, fostul prim-ministru al Marii Britanii, precum și copii obișnuiți, ca mine. Ce diferit avea să fie față de aniversările solemne și încărcate de teamă pe care le petrecusem în Pakistan nu cu mult timp în urmă.

Întreaga familie a călătorit la New York. Am văzut *Annie* pe Broadway și am stat la un hotel unde-ți aduc pizza în cameră pe o tavă de argint. Îmi plăcea aglomerația din New York, spre deosebire de somnorosul Birmingham. Și, pentru că mai văzusem orașul în *Betty cea urâtă*, mi se părea că New Yorkul e un prieten vechi. Multora din Pakistan li s-a spus că America e un loc întunecat și fără Dumnezeu, dar toată lumea pe care am întâlnit-o acolo era de treabă. Abia așteptam să-i povestesc Monibei: America era un loc drăguț, dar era la fel de gălăgios și de aglomerat ca multe alte locuri pe care le văzusem, cu toate mașinile care claxonau și oamenii care se grăbeau în toate părțile. E ca un Karachi mai dezvoltat!

În cea de-a doua călătorie, m-am întâlnit cu unul dintre americanii mei preferați: un bărbat pe nume Jon Stewart, care m-a invitat la emisiunea lui, ca să vorbesc despre prima mea carte și despre Fondul Malala. Mi-a luat campania foarte în serios, dar mai și glumea mult și m-a întrebat dacă poate să mă adopte. Am mai întâlnit-o și pe actrița care-o joacă pe Betty, America Ferrara, care e foarte frumoasă. Și chiar și pe președintele Obama și familia lui. (Am fost respectuoasă, cred, dar i-am spus că nu-mi plac atacurile cu drone în Pakistan, pentru că atunci când omoară un om rău, mor și oameni nevinovați și asta nu face decât să înmulțească numărul teroriștilor. I-am mai spus că dacă America ar cheltui mai puțini bani pe arme și război, și mai mulți pe educație, atunci lumea ar fi un loc mai sigur. Dacă Dumnezeu ți-a dat o voce, mă hotărâsem eu, trebuie s-o folosești chiar și dacă trebuie să te contrazici cu președintele SUA.)

Eram emoționată în ziua în care trebuia să țin discursul la ONU.

Trăisem niște momente minunate și cunoscusem oameni minunați. Dar rămăsesem aceeași persoană. O fată căreia îi place să-și trosnească degetele cât de tare poate și care desenează imagini pentru a-și explica lucrurile. O fată care urăște pastele, dar îi plac prăjiturilele, și căreia-i place să mănânce din orezul făcut de mama ei – deși acum mănâncă și Cheesy Wotsits și crochete de pește. O fată care trebuie să stea trează până noaptea târziu, ca să studieze pentru examenul de fizică. O fată care-și face griji că prietena ei cea mai bună e supărată pe ea. O fată ca oricare alta.

Oare chiar urma să mă adresez Națiunilor Unite? Cum se schimbase lumea mea!

M-am îmbrăcat cu grijă în dimineața aceea, punându-mi un *shalwar kamiz* roz, preferatul meu, și una dintre eșarfele lui Benazir Bhutto. Nu m-am gândit numai la delegați când am scris discursul. L-am scris pentru orice persoană din lume care ar fi putut găsi curaj în cuvintele mele, ca să-și apere drepturile. Nu vreau să fiu cunoscută drept „fata care a fost împușcată de talibani“, ci ca „fata care a luptat pentru educație“, fata care luptă pentru pace, având drept singură armă cunoașterea.

Am spus în discursul meu:

Dragi frați și surori,

Țineți minte un singur lucru. Ziua Malala nu e ziua mea.

Azi este ziua fiecărei femei, a fiecărui băiat și fiecărei fete care și-au ridicat vocea ca să-și apere drepturile. Mii de oameni au fost omorâți de teroriști și milioane de oameni au fost răniți. Eu nu sunt decât una dintre ei.

Și iată-mă stând aici, o fată printre multe altele.

Vorbesc nu doar pentru mine, ci în numele tuturor fetelor și băieților.

Îmi ridic vocea nu ca să țip, ci ca să fie auziți și cei fără voce.

Cei care au luptat pentru drepturile lor:

Dreptul lor de a trăi în pace.

Dreptul lor de a fi tratați cu demnitate.

Dreptul lor la egalitatea de șanse.

Dreptul lor de a fi educați.

În 9 octombrie 2012, talibanii m-au împușcat într-o parte a frunții. Mi-au împușcat și prietenele. Credeau că gloanțele aveau să ne reducă la tăcere. Dar au eșuat. Și din acea tăcere s-au ridicat mii de voci. Teroriștii credeau că pot să ne schimbe scopurile și că o să pună capăt ambițiilor noastre, dar nu s-a schimbat nimic în viața mea, în afară de asta: slăbiciunea, frica și lipsa de speranță au murit. S-au născut forța, puterea și orgoliul. Eu sunt aceeași Malala. Ambițiile mele sunt aceleași. Speranțele mele la fel. La fel și visele.

Un copil, un profesor, un stilou, o carte pot schimba lumea.

Când am auzit aplauzele și m-am așezat, nu mă puteam gândi decât că crescusem mult de când eram un copil și dădeam lecții unei clase pline de scaune goale la școala Khushal. Și nu mai eram nici fata care ținea discursuri în oglinda din baie. Cumva, cu ajutorul lui Dumnezeu, reușeam să vorbesc în fața a milioane de oameni.

L-am rugat o dată pe Dumnezeu să mă facă mai înaltă. Mi-am dat seama că Dumnezeu a răspuns rugăciunii mele. Dumnezeu mă ridicase până la cer. Eram așa de înaltă că nici nu mai puteam să mă măsoar, iar vocea mea ajungea la oamenii de peste tot. Îi promisesem o sută de *raakat nafl* când îl rugasem să mă facă mai înaltă, așa că m-am ținut de promisiune. Dar știam că împreună cu o asemenea înălțime, Dumnezeu mi-a oferit deopotrivă o responsabilitate și un dar: responsabilitate de a face lumea un loc mai pașnic, pe care o duc după mine în fiecare moment al zilei, și darul de a putea face asta.

Pace în fiecare casă, pe fiecare stradă, în fiecare sat și în fiecare țară – acesta e visul meu. Educație pentru fiecare băiat și fată din lume. E dreptul meu să stau în bancă la școală și să citesc împreună cu prietenele mele. Dorința mea e să văd un zâmbet de fericire adevărată pe fata fiecărui om.

Eu sunt Malala. Lumea mea s-a schimbat, dar eu nu.

Mulțumiri

În primul rând aş vrea să mulțumesc oamenilor din toată lumea, care m-au sprijinit pe mine și cauza mea. Sunt recunoscătoare pentru fiecare mesaj și pentru fiecare rugăciune pe care le-am primit.

Sunt binecuvântată că m-am născut din părinți care respectă libertatea de gândire și expresie. Familia mea este mereu alături de mine. Tata m-a încurajat să-mi urmez visul de a lucra pentru pace și educație, și mama ne-a sprijinit pe amândoi în această campanie. Frații mei, Khushal și Atal, îmi reamintesc în fiecare zi că deși lumea mă cunoaște acum, rămân mereu sora lor mai mare.

Sunt onorată că am avut profesori grozavi și că am studiat într-o școală foarte bună din Swat. Sunt și voi fi mereu recunoscătoare profesorilor mei pentru eforturile pe care le-au depus pentru răspândirea cunoașterii și pentru că i-au învățat pe copii cum să-și descopere talentele și să exploreze lumea. În noua mea casă, sunt norocoasă că mă pot duce la liceul Edgbaston pentru fete, foarte organizat și drăguț, unde am găsit o comunitate care mă sprijină. Toți profesorii (mai ales directoarea Weeks) și elevii m-au făcut să mă simt bine-venită, și nu mă mai simt tot timpul ca fata cea nouă și pierdută.

Am fost tratată în spitale foarte bune în Pakistan și Anglia, și voi fi veșnic recunoscătoare doctorilor și asistentelor care m-au îngrijit. Mi-a plăcut să fiu pacientul pacient.

De asemenea, sunt norocoasă că o am pe Moniba, prietena mea cea mai bună. M-a învățat întotdeauna să cred în mine și să nu-mi pierd speranța.

O altă binecuvântare e că pot să-mi împărtășesc povestea. E provocator să scrii o carte, și trebuie să le mulțumesc multor oameni care m-au ajutat în această sarcină:

Karolina Sutton, agentul meu literar, se ocupă de fiecare aspect al publicării și lucrează întotdeauna pentru binele meu.

N-aș fi cunoscut-o pe Karolina dacă n-ar fi fost Shiza Shahid. Shiza a ajutat și ea la crearea Fondului Malala și muncește în fiecare zi să răspândească mesajul nostru și să facă o campanie și mai puternică pentru educație universală.

Patricia McCormick a muncit alături de mine pentru a-mi spune povestea într-un alt fel, mai nou, și îi sunt recunoscătoare pentru răbdarea și compasiunea ei – și pentru lecția de yoga!

Îi mulțumesc lui Farrin Jacobs pentru munca grea de redactor. Deși numele ei nu apare pe coperta cărții, a muncit mult. M-a făcut și pe mine să muncesc mai mult, dar a muncit alături de mine.

Această autobiografie n-ar exista cu siguranță fără cartea scrisă de Christina Lamb. Ne-am bazat pe cercetarea și reportajele ei, și-i voi fi mereu recunoscătoare că m-a ajutat să-mi transform cuvintele într-o poveste completă.

Și n-as fi făcut nimic din toate astea, dacă familia mea și cu mine n-am fi avut parte de sprijinul incredibil al lui Shahida Choudhry.

Mulți alți oameni mi-au fost de ajutor în multe feluri, incluzând:

Fiona Kennedy și echipa ei de la Orion, editura mea englezească. Megan Tingley și Sasha Illingworth și restul echipei de la Little, Brown Books for Young Readers; Megan Smith, Lynn Taliento, Eason Jordan, Meghan Stone, PJ Kadzik, Jahan Zeb Khan și toți cei de la Fundația Malala; Norah Perkins, Hinna Yusuf, Ahmad Shah, Mark Tucker, and Tanya Malott; și, firește, James Lundie și Laura Crooks de la Edelman, care ne-au sprijinit pe mine și pe familia mea de-a lungul noii noastre călătorii.

Și vă mulțumesc, în sfârșit, tuturor celor care-mi citiți povestea și găsiți speranță sau inspirație în

paginile ei. Călătoria mea n-a fost întotdeauna ușoară, dar am crezut mereu că adevărul și binele vor învinge și sunt mai ales recunoscătoare că pot vorbi pentru cei care nu pot.

Vă mulțumesc.

Glosar *aba*: termen paștun de afecțiune pentru „tată“

Allah: cuvântul arab pentru „Dumnezeu”

al-Qaeda: o organizație islamistă militantă

Ayat al-Kursi: un verset din Sfântul Coran recitat pentru a cere protecție

badal: răzbunare

bhabi: termen urdu afectiv, care înseamnă „soția fratelui meu“

burqa: o îmbrăcăminte sau robă cu care unele femei musulmane se acoperă în public.

jirga: adunare tribală sau consiliu al oamenilor importanți dintr-o zonă

dyna: camionetă cu spate deschis

khaista: cuvânt paștun, care înseamnă „frumos”

Eid/Micul Eid: zi de sărbătoare care marchează sfârșitul postului de Ramadan *Khyber*

Pakhtunkhwa: „zona paștunilor”, numită până în 2010 Provincia de Frontieră Nord-Vest, una din cele patru provincii pakistaneze.

chapati: pâine nedospită făcută din făină și apă

fahashi: comportament indecent

maulana, mufti: înțelept islamic

FATA: Federally Administered Tribal Areas (Zone Tribale sub Administrație Federală); regiune a Pakistanului la granița cu Afganistan și stăpânită sub un sistem de guvernare indirectă, cu origini în epoca colonială britanică

madrasa: școală pentru instrucție islamică

mujahedini: un grup de musulmani care cred în *jihad*, sau războiul sfânt

fedayeen: devotați ai islamului *imam*: predicator local

Sfântul Coran, cartea sfântă a musulmanilor

mullah: un nume informal pentru un imam sau lider religios

haram: interzis în islam

mushaira: un eveniment la care se adună poeții să-și citească poemele

nafl: rugăciuni opționale

niqab: o eșarfă sau un șal pe care unele femei musulmane le poartă în public, acoperindu-și parte din față

jam: draga mea

jihad: război sfânt sau luptă internă

paștună: limba nativă a paștunilor

Paștunvali: cod tradițional de comportament al paștunilor

pisho: pisică, pisicuță

purdah: (despre femei) segregare sau reclusiune, purtarea vălului

raakat: fragmente sau cuvinte care fac parte dintr-o rugăciune

TTP: Tehrik-i-Taliban-Pakistan, talibanii pakistanezi

shalwar kamiz: port tradițional format dintr-o tunică largă (*kamiz*) și pantaloni (*shalwar*), pe care-l poartă și bărbații și femeile

Ramadan: o perioadă de reflecție personală în timpul celei de-a noua lună a calendarului islamic; se respectă cu post ținut zilnic, de la răsărit la apus *urdu*: limba națională a Pakistanului

sharia: legea religioasă islamică *stupă*: un loc de înmormântare sub formă de tumul

Talib: istoric, însemna student al religiei, dar a ajuns să însemne un membru al grupului militant taliban

Taliban: mișcare fundamentalistă islamică *tapa*: gen de poezie populară paștună, constând în două versuri, primul având nouă silabe, iar al doilea treisprezece

TNSM: Tehrik-e-Nifaz-e-Sharia-e-Mohammadi, Mișcarea pentru Impunerea Legii Islamice; fondată în 1992 de Sufi Mohammad și preluată mai târziu de ginerele său, Maulana Fazlullah; cunoscută drept talibanii din Swat

O cronologie a evenimentelor importante

14 August 1947

Pakistan este creat ca prima țară musulmană din lume; Swat se alătură Pakistanului

Britanicii împart teritoriile pe care le conduseseră în India colonială în zone majoritar musulmane și hinduse pentru a crea statele Pakistan și India. Pakistan e format din două regiuni: Pakistanul de Est și Pakistanul de Vest, separate de pământ indian. Conducătorii principatelor, care rămăseseră autonomi în timpul stăpânii britanice, li se dă opțiunea să aleagă cărui stat vor să i se alăture. Principatul Swatului se alătură Pakistanului, cu înțelegerea că va continua să rămână autonom.

1947

Primul război Indo-Pakistanez

Principatul Kashmirului, condus de un prinț hindus, dar cu o populație majoritar musulmană, încearcă să rămână independent în timpul partiției teritoriale. Asta duce la revolte interne din partea facțiunilor propakistaneze din Kashmir, care sunt sprijinite de armata pakistaneză. Opunându-se rebelilor locali susținuți de Pakistan, conducătorul se alătură Indiei în schimbul ajutorului militar. Cele două armate se luptă pentru controlul asupra regiunii până când Națiunile Unite sunt rugate, să intervină. ONU impune un tratat de încetare a focului și stabilește o linie de control bazată pe pozițiile celor două armate în Kashmir.

1948

Moartea fondatorului Pakistanului, Mohammad Ali Jinnah

Moartea lui Mohammad Ali Jinnah în urma unei boli lasă țara fără o conducere puternică într-un moment în care noul stat trebuie organizat sub toate aspectele.

1951

Primul prim-ministru al Pakistanului, Liaquat Ali Khan, e asasinat

Liaquat Ali Khan era un alt politician care, ca și Mohammad Ali Jinnah, era vital pentru noul stat al Pakistanului. După independență a devenit primul prim-ministru al Pakistanului, o poziție care atunci avea mai multă putere decât cea de guvernator general (Mohammad Ali Jinnah primise puteri speciale). După moartea acestuia din urmă, Khan încearcă să stabilizeze țara făcând alianțe și numind importante figuri publice în roluri oficiale: pe Khawaya Nizamuddin ca guvernator general și pe Malik Ghulam Mohammad ca ministru de finanțe. Aceste încercări provoacă resentimente printre facțiunile politice opuse, iar Khan se va concentra de-acum înainte pe a câștiga sprijin pentru măsurile sale guvernamentale. În timp ce face campanie în Rawalpindi, un oraș din regiunea Punjab, e asasinat de un tânăr șomer din regiunea de frontieră Nord-Vest. Lui Khan îi ia locul guvernatorul general Khawaja Nizamuddin, în timp ce Malik Ghulam Mohammad devine noul guvernator general.

1958

Generalul Ayub Khan preia puterea în prima lovitură militară a Pakistanului

Generalul Ayub Khan, pe-atunci comandant major al forțelor armate, preia controlul asupra țării într-o lovitură fără vărsare de sânge. Președintele Iskander Miza e exilat. Lovitura de stat este primită cu brațele deschise de populație, din pricina instabilității din anii anteriori. Ayub Khan stabilește un precedent, prin care armata pakistaneză preia guvernarea Pakistanului în momente de nesiguranță politică.

1965

Al doilea război Indo-Pakistanez

India și Pakistan intră din nou în conflict în regiunea Kashmir. Națiunile Unite sunt rugate din nou să intervină. Se încheie un alt acord de încetare a focului și încep negocierile. Statele Unite și Regatul Unit susțin rezoluția ONU prin care se interzice vânzarea de arme către amândouă țările. Negocierile stabilesc ca granița să revină la linia dinainte de război. India și Pakistan renunță la folosirea forței în tranșarea problemei. Negocierile sunt mediate de Uniunea Sovietică și nu favorizează niciuna dintre cele două națiuni.

1969

Swat devine parte a regiunii de frontieră Nord-Vest; Ayub Khan își dă demisia

Ayub Khan pierde sprijinul popular, din pricina măsurilor sale economice, care favorizează elitele, din pricina faptului că stabilise o democrație limitată, cu referendumuri indirecte, care răpea multor oameni dreptul la vot, dar și din pricina repercursiunilor asupra Pakistanului după războiul cu India. Își dă demisia, și un om al său, generalul Yahya Khan, comandant suprem al forțelor armate, preia puterea. Se declară lege marțială și toate instituțiile de guvernământ, ca Adunarea Națională, sunt dizolvate. Guvernul revocă statutul de independență al Swat și acesta devine un district administrativ al Khyber Pakhtunkhwa (fosta regiune de frontieră Nord-Vest).

1970

Se țin primele alegeri naționale în Pakistan

Sunt primele alegeri din Pakistan în care toți cetățenii au dreptul să voteze. Liga Awami, bazată în Pakistanul de Est, și Partidul Poporului al lui Zulfikar Ali Bhutto, bazat în partea de vest a țării, sunt concurenții principali. Liga Awami câștigă alegerile. Partidul Poporului are majoritatea în vestul Pakistanului.

1971

Al treilea război Indo-Pakistanez; Pakistanul de Est devine Bangladeshul independent

Liga Awami, cu centrul în Pakistanul de Est, are dreptul să formeze noul guvern, dar Zulfikar Ali Bhutto se opune. Generalul Yahya Khan îl sprijină pe Bhutto, pentru că preluarea guvernării de către Liga Awami ar transfera puterea politică spre Pakistanul de Est. Când negocierile dintre Yahya Khan

și liderii ligii Awami eșuează, izbucnesc proteste masive în Est și Liga Awami își declară independența de Pakistan. Așteptându-se la mișcări sociale, unități ale armatei care aveau legături cu partea de vest a țării au fost trimise în Est. Li se ordonă să pună capăt revoltelor. India sprijină formarea noului stat și-și trimite armata să ajute Liga Awami. Luptele ajung și-n Pakistanul de Vest, inclusiv la granița din Kashmir. Guvernul Pakistanului renunță la luptă și Pakistanul de Est devine o țară independentă, Bangladesh.

1971

Zulfikar Ali Bhutto devine primul prim-ministru ales

Incapabil să câștige războiul cu India și pierzând și Pakistanul de Est, generalul Yahya Khan își dă demisia după ce numește un guvern civil condus de Bhutto, al cărui partid câștigase majoritatea voturilor în alegerile generale din 1970, în Pakistanul de Vest.

1977

Generalul Muhammad Zia-ul-Haq preia puterea printr-o lovitură militară

Măsurile luate de Bhutto îl fac să-și piardă popularitatea. Drept urmare, cere o nouă serie de alegeri generale în 1977. Iese câștigător, dar e acuzat de falsificare masivă a votului. În timpul unor revolte, generalul Muhammad Zia-ul-Haq conduce o lovitură de stat militară.

1979

Zulfikar Ali Bhutto e spânzurat; invazia sovietică a Afganistanului

Acuzat de încercarea de asasinare a unui oponent politic, Bhutto e găsit vinovat și spânzurat. Afganistanul se află în plin război civil, pentru că guvernul vrea să se îndepărteze de tradiția musulmană și să înceapă reforme de modernizare. Drept răspuns, luptătorii de gherilă musulmani, mujahedinii, se ridică împotriva guvernului. Armata sovietică aterizează în capitala Kabul ca să susțină guvernul țării. Statele Unite, îngrijorate de răspândirea comunismului și de schimbarea echilibrului de putere în Războiul Rece, își caută aliați în regiune. Drept rezultat, relațiile americano-pakistaneze se îmbunătățesc și Pakistanul ajută SUA să sprijine indirect mujahedinii în eforturile lor de a se opune stabilirii unui guvern comunist în Afganistan.

1988

Generalul Muhammad Zia-ul-Haq și ofițeri superiori ai armatei mor într-un accident de avion; se țin alegeri; Benazir Bhutto devine prima femeie prim-ministru din lumea islamică

Administrația generalului Muhammad Zia-ul-Haq favorizează elitele, mai ales ofițerii militari de rang superior.

Prim-ministrul său, în schimb, Muhammad Khan Junejo, impune măsuri politice, interne sau externe, care contravin planurilor lui Zia-ul-Haq. Pentru a-l opri pe Junejo, Zia-ul-Haq declară stare de urgență și demite guvernul. La mai puțin de două luni după aceea, Zia-ul-Haq moare într-un accident de avion, împreună cu alți membri importanți ai guvernului și armatei. Se suspectează că ar fi vorba de sabotaj, dar rezultatele anchetei nu sunt făcute publice. Șeful Senatului, Gulam Ishaq Khan

e numit președinte până la următoarele alegeri. În alegerile care urmează morții lui Zia-ul-Haq, Partidul Poporului din Pakistan, condus de Benazir Bhutto, fata lui Zulfikar Ali Bhutto, iese victorios și formează noul guvern.

1989

Retragerea sovietică din Afganistan ia sfârșit

Neputând să-i învingă pe mujahedini, care sunt sprijiniți de Pakistan și de SUA, forțele sovietice se retrag din Afganistan. Asta face ca diferitele facțiuni de mujahedini să înceapă să se lupte între ele, destabilizând și mai mult țara.

1990

Guvernul lui Benazir Bhutto e demis

Președintele Ghulam Ishaq Khan demite guvernul lui Benazir Bhutto pe baza acuzațiilor de corupție și incompetență. Adunarea Națională e dizolvată și se declară stare de urgență.

1991

Nawaz Sharif devine prim-ministru 1993

Armata îi obligă pe Nawaz Sharif și pe Ghulam Ishaq Kahn să demisioneze; al doilea guvern Benazir Bhutto

Rivalitatea politică dintre președintele Ghulam Ishaq Kahn și prim-ministrul Nawaz Sharif blochează întreg guvernul.

Armata intervine și-i obligă pe amândoi să-și dea demisia. În urma alegerilor, Benazir Bhutto formează al doilea guvern.

1996

Talibanii preiau puterea în Kabul

După ani de zile de război civil între diferitele facțiuni de mujahedini din Afganistan, talibanii, una dintre aceste grupuri, preiau capitala Kabul. Deși impun țării o foarte strictă lege islamică, sunt considerați o forță de stabilizare a regiunii și sunt susținuți de guvernul Bhutto.

1996

Al doilea guvern Bhutto demis

Președintele Farooq Leghari demite al doilea guvern Bhutto pe baza acuzațiilor de corupție și proastă gestionare a țării.

1997

Nawaz Sharif formează un al doilea guvern; Malala se naște în Swat

După ce e numit prim-ministru pentru a doua oară, Sharif îi ia președintelui puterea de a mai demite guvernul și de a numi șefi de stat major. Ca atare, are o poziție mai sigură în al doilea său mandat.

1998

India face teste nucleare; Pakistan la fel

India și Pakistan fac amândouă teste nucleare, în ciuda non-proliferării armelor nucleare la nivel global. Amândouă țările sunt criticate internațional, lumea temându-se de o cursă a înarmării și de un conflict nuclear între cele două țări. Sunt impuse sancțiuni internaționale asupra ambelor state, mai ales de către Statele Unite.

1999

Benazir Bhutto și soțul ei, Asif Ali Zardari sunt condamnați pentru fapte de corupție; Bhutto pleacă în exil; Zardari e trimis la închisoare; Generalul Pervez Musharraf ia puterea printr-o lovitură de stat

Benazir Bhutto și soțul ei, Asif Ali Zardari sunt condamnați în urma faptelor de corupție de care fuseseră acuzat guvernul ei în 1996. Sunt condamnați la cinci ani de închisoare și la plata unei amenzi, dar Bhutto, care e în Londra în momentul condamnării, rămâne în exil. Zardari, care e reținut în momentul condamnării, după ce fusese acuzat că are legătură cu asasinarea fratelui lui Bhutto, e închis pentru corupție. În fața unei opoziții crescânde, Nawaz Sharif se teme de o altă lovitură de stat a armatei, singura instituție care nu se află sub controlul său. Încearcă să-l înlocuiască pe generalul Pervez Musharraf cu un ofițer mai maleabil. Musharraf ordonă armatei să preia controlul instituțiilor guvernamentale și se declară șef al executivului. Musharraf suspendă constituția, demite șefii guvernamentali și stabilește un Consiliu Național de Securitate format din civili sau militari care conduc țara.

2001

Atacurile Al-Qaeda din 9 septembrie asupra Turnurilor Gemene și Pentagonului; începe bombardamentul SUA în Afganistan; guvernul taliban e dat afară de la putere; Osama bin Laden fuge în Pakistan

Pakistanul se aliază cu SUA în războiul împotriva terorismului, ca urmare a presiunilor internaționale. Cu toate acestea, din cauza unei granițe cu Afganistanul care e destul de ușor de trecut, multe persoane, printre care și militanți, pătrund în Pakistan. Osama bin Laden intră în Pakistan în aceeași manieră.

2004

Armata pakistaneză începe operațiunile împotriva militanților din FATA; primul atac în Pakistan de către o dronă SUA; Zardari pleacă în exil

FATA este populată de triburi paștune, care-și păstrează structurile lor de conducere tradiționale, cu intervenții minime din partea guvernului pakistanez. Cum aceste zone împart o graniță și au și

importante legături culturale cu Afganistanul, membrii al-Qaeda pot să se ascundă în regiune și să o folosească ca loc de lansare a atacurilor. Armata pakistaneză lansează atacuri în FATA pentru a-i îndepărta pe militanți. Nu au succes și semnează un tratat cu liderul militant Nek Muhammad Wazir. Se stabilește astfel un precedent pentru negocierile cu talibanii din zonă și se subminează sistemul istoric tribal. Nek Muhammad Wazir nu respectă termenii tratatului. Este omorât de o dronă americană. Eliberat pe cauțiune, Zardari pleacă în exil în Dubai.

2005

Maulana Fazlullah își începe emisiunea radio în Swat; un cutremur masiv omoară peste 70 000 de oameni în Pakistan

Mișcarea TNSM fondată de Sufi Mohammad vrea să impună sharia, sau legea islamică, în Swat. După ce Sufi Mohammad e trimis la închisoare, Maulana Fazlullah, ginerele său, preia conducerea TNSM. Înființează zeci de stații radio ilegale, unde predică *jihadul*, sau războiul sfânt. În cele din urmă face o alianță cu Tehriki-i-Taliban Pakistan, ramura pakistaneză a talibanilor, care vor să impună *sharia* în întreaga țară.

2007

Armata atacă Moscheea Roșie din Islamabad; Benazir Bhutto se întoarce în Pakistan; Fazlullah stabilește curți islamice; Musharraf trimite trupe în Swat; ramura talibanilor pakistanezi își stabilește oficial prezența în Pakistan; Benazir Bhutto e asasinată

Clericii Moscheii Roșii (*Lai Masjid*), care e afiliată politic – o moschee talibană și o madrasa în Islamabad, capitala Pakistanului – încurajează actele de violență pentru a-și impune agenda proprie. Studentele încep să participe la multe acte de nesupunere civilă. Odată ce aceste atacuri escaladează cu luări de ostatici, armata e obligată să intervină. Urmează o confruntare între clericii din *Lai Masjid* (și adepții lor) și armată. Confruntarea durează opt zile și provoacă mai bine de cincizeci de victime. Fazlullah le cere adepților săi să se ridice la arme împotriva armatei pentru această acțiune. Pentru că i se cere insistent restaurarea democrației, Musharraf îi dă voie lui Benazir Bhutto să se întoarcă în Pakistan. Se crede că cei doi au stabilit un acord prin care Benazir Bhutto ar fi ajuns prim-ministru și Musharraf avea să mai obțină încă un mandat de președinte. Bhutto e asasinată în timpul unei campanii în Rawalpindi, Punjab.

2007-2009

Talibanii își extind influența în Swat

Drept răspuns pentru evenimentele de la Lai Masjid, Fazlullah începe mai multe atacuri violente, încercând să impună *sharia* în Swat. După alegerile din 2008, se negociază un tratat între talibani și guvernul pakistanez pentru a restabili pacea în zonă. Talibanii nu respectă termenii tratatului și violența împotriva guvernului, armatei și civililor continuă. Armata pornește o ofensivă care nu face decât să crească nivelul de violență. Guvernul e de acord ca *sharia* să fie impusă în Swat. Fazlullah declară încetarea focului.

2008

Zardari ajunge prim-ministru; Musharraf pleacă în exil

Partidul Poporului din Pakistan câștigă alegerile după asasinarea lui Benazir Bhutto. Partidul este acum condus de fiul ei, Bilawal, și de soț, Zardari, care e ales președinte.

15 ianuarie 2009

Toate școlile de fete trebuie închise până la această dată, cum anunțase Fazlullah

Februarie 2009

Guvernul pakistanez semnează un acord de pace cu talibanii; *New York Times* lansează un documentar numit *S-au terminat orele*

După acțiunile militare eșuate din zonă, care duc la și mai multă violență, guvernul cade de acord pentru semnarea unui alt acord de pace cu talibanii. Acordul de pace impune *sharia* în regiune în schimbul încetării de focuri. Acordul lasă regiunea pe mâna talibanilor. Un documentar *New York Times* filmat cu o lună înainte prezintă teroarea cu care se confruntă locuitorii din Swat, în timp ce-i urmărește pe Malala și pe tatăl ei, arătându-i cum vor să îmbunătățească educația pentru fete. Documentarul atrage atenția comunității internaționale asupra acestei cauze.

Aprilie 2009

Acordul de pace nu se mai aplică, în momentul în care talibanii ocupă Swat

Fazlullah încalcă termenii tratatului și începe să-și extindă regiunea pe care o controlează. Talibanii ocupă orașul principal din Swat, Mingora, și apoi districtele Burner și Shangla, ceea ce îi aduce foarte aproape de capitala federală, Islamabad.

Iulie 2009

Guvernul pakistanez declară că toți talibanii au fost alungați din Swat.

Acțiunea militară îi împinge pe talibani afară din vale. Maulana Fazlullah le scapă autorităților.

Decembrie 2009

Președintele Obama anunță stabilirea a încă 33 000 de soldați în Afganistan, ridicând numărul de soldați NATO în Afganistan la 140 000.

2010

Inundațiile pe tot teritoriul Pakistanului omoară 2 000 de oameni

Inundațiile sunt cele mai grave din întreaga istorie a țării. Sunt afectați în jur de douăzeci de milioane de oameni, și o cincime din țară e acoperită de ape.

2011

Guvernatorul Punjabului, Salman Taseer, e asasinat; Osama bin Laden e omorât în Abbottabad; Malale câștigă Premiul Național de Pace al Pakistanului.

Asasinului lui Salman Taseer, una dintre gărzile sale de corp, își recunoaște fapta. Spune că fusese înfuriat că Taseer se opusese legilor împotriva blasfemiei în Pakistan. Episodul șochează comunitatea internațională pentru că scoate la lumină intoleranța împotriva comunităților nemusulmane din Pakistan. Osama bin Laden e omorât în Pakistan, în apropierea provinciei Khyber Pakhtunkhwa într-o operațiune militară americană. Guvernul este criticat puternic pentru că permite incursiuni militare americane pe teritoriu pakistanez și pentru eșecul serviciilor de informații care i-au permis lui bin Laden să trăiască anonim în Pakistan.

9 octombrie 2012 Malala e împușcată

În ciuda amenințărilor din ce în ce mai dese îndreptate împotriva ei și a familiei sale, Malala continuă să se ducă la școala Khushal. În timp ce se-ntoarce acasă pe 9 octombrie, e împușcată alături de alte două fete într-un autobuz școlar. Talibanul Fazlullah își asumă responsabilitatea pentru atac. Toate cele trei fete supraviețuiesc.

2013

Musharraf se întoarce în țară și e arestat; se organizează alegeri, în ciuda violențelor din partea talibanilor; Nawaz Sharif câștigă și devine prim-ministru pentru a treia oară

Musharraf e arestat în baza acuzației de abuz de putere. Printre acuzații se numără și aceea că a reținut pe nedrept membrii ai judiciarului. Arestarea sa marchează o schimbare în cultura politică a Pakistanului, unde foștii lideri militari nu erau trași la răspundere pentru acțiunile lor la putere. Pentru prima oară în istoria Pakistanului un guvern ales democratic și-a terminat mandatul și și-a transferat puterea unui alt guvern ales democratic.

12 iulie 2013

Malala se adresează Națiunilor Unite la New York în ziua aniversării ei de șaisprezece ani și cere educație gratuită pentru toți copiii în noua ei casă, în Birmingham, Malala se duce la școală și-și continuă campania pentru educația copiilor din toate țările.

Notă despre Fundația Malala

În toată lumea, sunt milioane de fete și băieți care nici nu apucă să meargă la școală. La fel ca tine și ca mine, și ei au vise și vor să crească într-un viitor mai bun. Dar nu au șansa pentru o viață mai bună.

Știu că eu și cu tine putem schimba asta. Noi putem schimba asta. De-asta am înființat Fundația Malala.

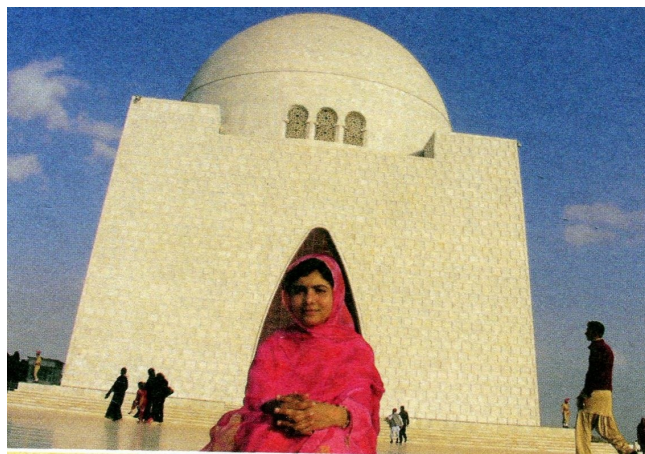
Scriind această carte, unul dintre scopurile mele, a fost să vorbesc în numele tuturor copiilor care nu au o voce. Sper ca povestea mea să inspire mai ales fetele să îmbrățișeze puterea pe care o are fiecare. Dar misiunea mea nu se încheie aici: Fundația Malala crede că fiecare fată și băiat are dreptul să primească o educație bună.

În multe țări, costă doar un dolar pe zi să trimiți un copil la școală și cincizeci de dolari să ajuți o fată săracă să primească o bursă ca să poată învăța. Sunt atâtea feluri în care putem ajuta, dacă decidem să ne pese îndeajuns.

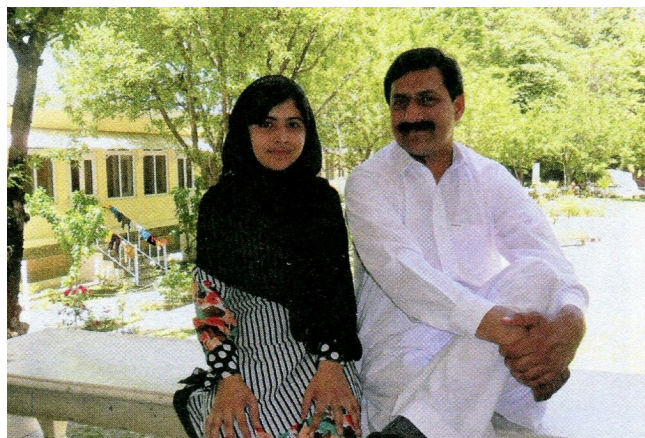
Așa că hai să fim împreună. Să promitem că o să ajutăm măcar un copil care nu poate merge la școală. Vindeți prăjituri la sfârșit de săptămână. Sau cereți-le altor elevi să vi se alăture și să-i ajute pe cei care vor să meargă la școală, dar nu pot. Sau vorbiți în numele celor care nu pot fi auziți.

Împreună, putem să creăm o lume în care fiecare copil are șansa să meargă la școală și să-și dezvolte potențialul.

Poți să ni te alături și să afli mai multe la malalafund.org/voice. Împreună, putem fi auziți.

La mormântul lui Ali Jinnah, fondatorul Pakistanului.

Cu tata la Palatul Alb, în Swat.

O școală bombardată în Swat.

Autobuzul în care am fost împușcată.

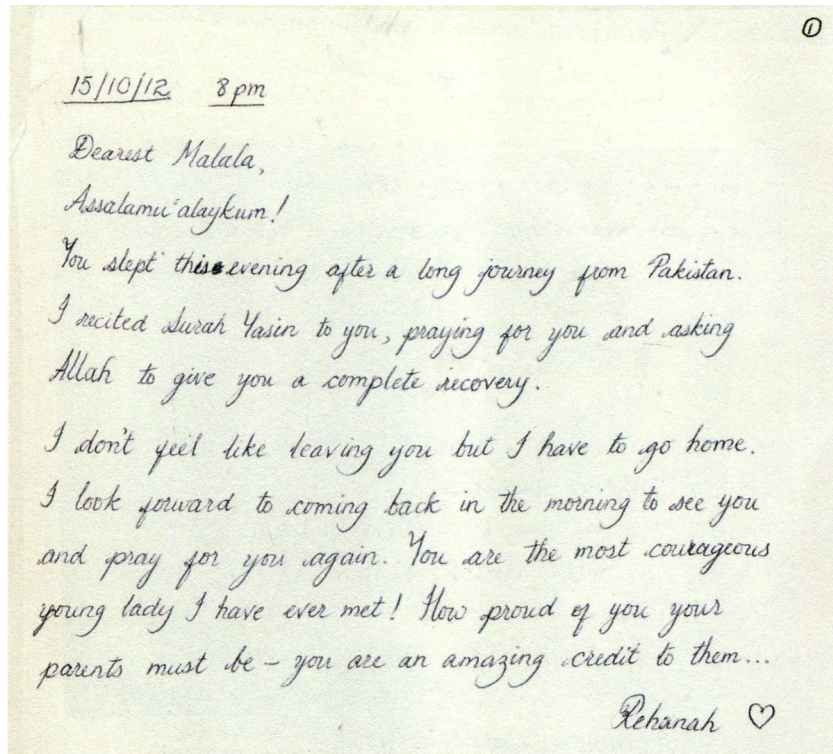
Primele zile în spitalul din Birmingham.

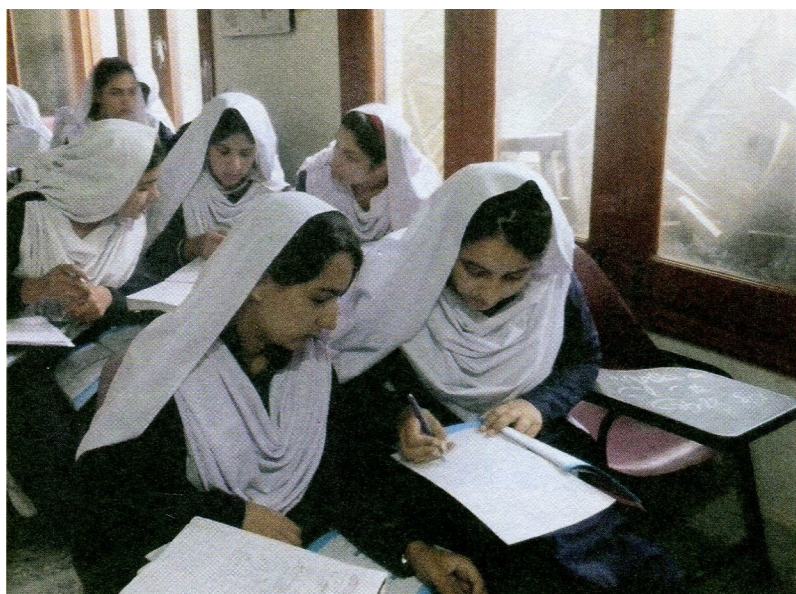
Am primit scrisori și urări de bine de la oameni din întreaga lume.

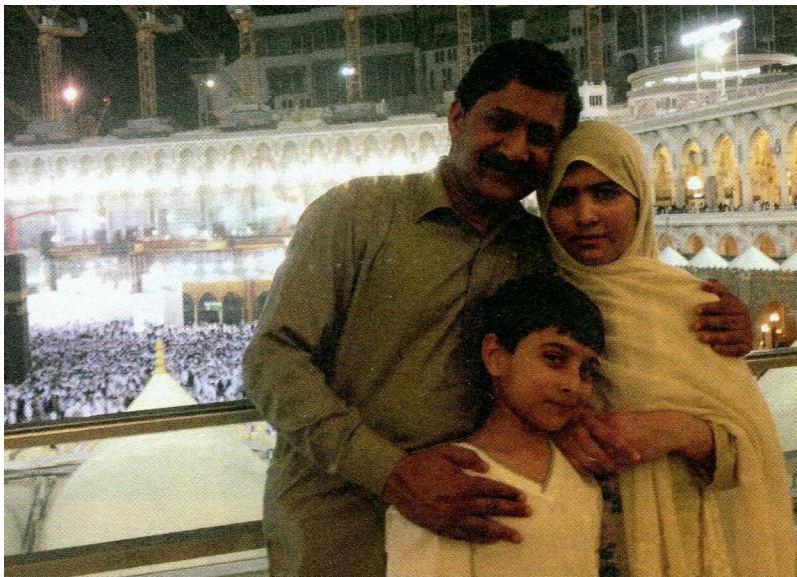
În spital, citind.

Cei din spital au ținut un jurnal pentru mine. Asta e prima însemnare.

Prietenele mele păstrează un loc liber pentru mine.

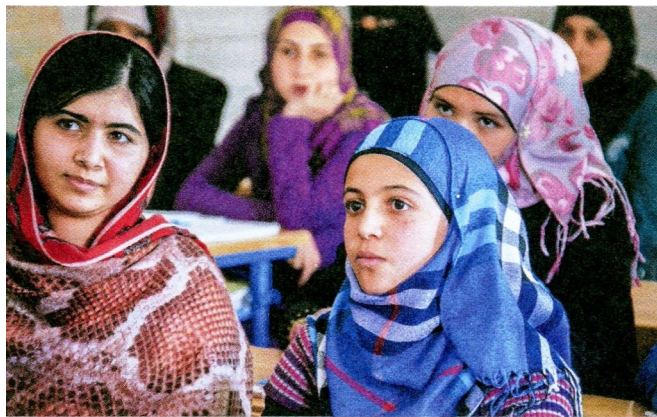
Cu tata și Atal la Kaaba, în Mecca.

Vorbind la a șaisprezecea mea zi de naștere, pe care Națiunile Unite au declarat-o Ziua Malala.

La ONU, cu (la stânga) Vuk Jeremić, președintele a celei de șaiszeci și șaptea sesiuni a Adunării Generale, Secretarul general Ban Ki-moon și Gordon Brown, trimis special al ONU pentru educație.

La tabăra de refugiați Zaatari, din Iordania, alături de Mazoun, o siriancă de cincisprezece ani și o apărătoare a dreptului pentru educație.

Rugându-mă, alături de refugiați sirieni, pentru un viitor mai pașnic și luminos.

Alături de tata și Shiza Shahid, oferind rechizite școlare copiilor sirieni într-o tabără din Iordania.

Întreaga familie în fața noii noastre case din Birmingham.

- [\[1\]](#) Popor vorbitor de limba paštu din sud-estul Afganistanului. (N.tr.)
- [\[2\]](#) *Eid Al Fitr* (micul Bairam) se sărbătorește la sfârșitul Ramadanului și se mai numește și Festivalul încheierii Postului. (N.tr.)
- [\[3\]](#) *Eid al-Adha* (sau Sărbătoarea Sacrificiului), una dintre cele mai mari sărbători religioase. (N.tr.)
- [\[4\]](#) Practică socială și religioasă care presupune segregarea fizică între sexe și obligarea femeilor să poarte burqa. Practica este întâlnită în comunitatea hindusă și islamică. (N.tr.)